

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Cahier 2014-2

Au pairs in Nederland

Culturele uitwisseling of arbeidsmigratie?

J.M.D. Schans
M. Galloway
L. Lansang

Cahier

De reeks Cahier omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het WODC is verricht.

Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Veiligheid en Justitie weergeeft.

Voorwoord

Het Nederlandse au-pairbeleid heeft als doel culturele uitwisseling te faciliteren door jongeren afkomstig van buiten de Europese Unie de mogelijkheid te geven voor een jaar bij een gastgezin in Nederland in te wonen. Door het grote publiek wordt een au pair echter vaak gezien als een inwonende nanny, als een (goedkoop) alternatief voor formele kinderopvang. De afgelopen jaren zijn er dan ook diverse malen Kamervragen gesteld over mogelijk oneigenlijk gebruik van de regeling. Gebruikmakend van informatie van zowel au pairs als gastgezinnen is in dit onderzoek ten eerste gekeken naar de motivaties om au pair te worden dan wel om een au pair in huis te halen. Ten tweede is gekeken hoe het au-pairschap in de praktijk wordt ingevuld en of deze invulling aansluit bij de manier waarop het au-pairbeleid momenteel geformuleerd is.

Waar au pairs over het algemeen persoonlijke groei, avontuur en het leren kennen van een andere cultuur als drijfveer voor het au-pairschap noemen, geven gastgezinnen aan hulp bij de verzorging van (jonge) kinderen als belangrijkste voordeel van het au-pairschap te zien. Afwijkingen van de regelgeving komen het meest voor met betrekking tot het aantal gewerkte uren en de zwaarte van de werkzaamheden. Ondanks het feit dat de au-pairregelgeving niet altijd wordt nageleefd zijn zowel au pairs als gastgezinnen overwegend positief over het au-pairschap.

Op basis van deze bevindingen zijn vier verschillende invullingen van het au-pairschap gedefinieerd in dit rapport. Op deze manier wordt getracht de vraag uit de titel van dit rapport; 'Au pairs in Nederland: Culturele uitwisseling of arbeidsmigratie?' te beantwoorden.

Mede namens de auteurs wil ik mijn dank uitspreken aan de voorzitter en leden van de begeleidingscommissie, te weten prof. dr. Sarah van Walsum, dr. Marjan Wijers, Diana Oosterbeek-Latoza, Janne Meijer, prof.dr. Helga de Valk en drs. Thomas Claessens, voor de kritische en constructieve wijze waarop zij het onderzoek hebben begeleid en de conceptrapportages van commentaar hebben voorzien. Een woord van dank gaat ook uit naar het INDIAC voor hun medewerking bij het trekken van de steekproeven van au pairs en gastouders. De auteurs willen verder Elise Beenakkers, Monika Smit, Roberto Aidela, Toon Molleman en Roel Jennissen bedanken voor hun bijdrage aan dit rapport. Veel dank tot slot aan alle au pairs en gastgezinnen en overige respondenten die aan dit onderzoek hun medewerking hebben verleend.

Prof.dr. F.L. Leeuw
Directeur WODC

Inhoud

Samenvatting — 7

1 Inleiding — 13

- 1.1 Achtergronden van het au-pairschap — 13
- 1.2 Au pairs in Nederland — 14
- 1.3 Beleidscontext en voorwaarden van de au-pairregeling — 15
- 1.4 Probleemstelling en onderzoeksvragen — 17
- 1.5 Leeswijzer — 19

2 Methode van Onderzoek en theoretische inkadering — 21

- 2.1 Onderzoeksmethoden en dataverzameling — 21
- 2.2 Webenquête — 21
 - 2.2.1 Ontwikkelen vragenlijsten — 21
 - 2.2.2 Respons van au pairs — 22
 - 2.2.3 Respons van gastgezinnen — 24
 - 2.2.4 Representativiteit van de steekproef — 26
- 2.3 Kwalitatieve interviews — 26
 - 2.3.1 Au pairs — 26
 - 2.3.2 Gastgezinnen — 27
 - 2.3.3 Bemiddelingsbureaus — 27
 - 2.3.4 Belangenorganisaties en toezichhoudende instanties — 28
- 2.4 Dataverzameling over de grens — 28
- 2.5 Literatuuronderzoek en overige bronnen — 28
- 2.6 Theoretische inkadering — 29
 - 2.6.1 Theorieën ter verklaring van internationale migratie — 29
 - 2.6.2 Feminisering van migratie — 29
 - 2.6.3 Au pairs als speciale categorie — 30

3 Motivaties voor het au-pairschap — 31

- 3.1 Motivaties voor het au-pairschap — 31
 - 3.1.1 Motivaties om au pair te worden — 31
 - 3.1.2 Partnermigratie — 33
- 3.2 Motivaties naar herkomstland — 33
- 3.3 Au-pairschap als negatieve keuze — 35
- 3.4 Keuze voor Nederland — 36
- 3.5 Motivaties van gastgezinnen — 37
 - 3.5.1 Motivaties van gastgezinnen om voor een au pair te kiezen — 37
 - 3.5.2 Keuze voor au pair uit een bepaald land — 39
- 3.6 Conclusies — 41

4 Ervaringen van au pairs en gastgezinnen met het au-pairschap — 43

- 4.1 Ervaringen van au pairs en gastgezinnen — 43
 - 4.1.1 Culturele uitwisseling en activiteiten; ervaringen van au pairs — 43
 - 4.1.2 Sociale omstandigheden en positie binnen het gezin — 44
 - 4.1.3 Taken binnen het gastgezin — 46
 - 4.1.4 Zakgeld — 49
 - 4.1.5 (On)vervulde verwachtingen en positieve ervaringen — 50
 - 4.1.6 Negatieve ervaringen en klachten — 52
- 4.2 Ervaringen van gastgezinnen met het au-pairschap — 54

- 4.2.1 Een au pair in het gezin — 54
- 4.2.2 Taken van de au pair — 55
- 4.3 Indicatoren mensenhandel — 58
- 4.4 Illegaal verblijf na afloop au-pairschap — 58
- 4.5 Conclusies — 59

5 Bemiddeling — 61

- 5.1 Werkwijze au-pairbureaus — 61
- 5.2 Kosten van bemiddeling — 63
 - 5.2.1 Kosten voor gastgezinnen — 63
 - 5.2.2 Kosten gemaakt door au pairs — 64
 - 5.2.3 Financiële consequenties van contractbreuk — 68
 - 5.2.4 Overige kosten — 68
- 5.3 Ervaringen van au pairs en gastgezinnen met bemiddelingsbureaus — 68
 - 5.3.1 Ervaringen van au pairs — 68
 - 5.3.2 Ervaringen van gastgezinnen — 71
- 5.4 Conclusies — 72

6 Toezicht en handhaving — 75

- 6.1 Toezicht en handhaving op de au-pairregeling — 75
 - 6.1.1 Toezicht op au-pairbemiddelingsbureaus — 76
 - 6.1.2 Toezicht door Vreemdelingenpolitie en Inspectie SZW — 77
- 6.2 Monitoring vanuit land van herkomst: de Filipijnen — 78
- 6.3 Belangenorganisaties voor au pairs — 79
- 6.4 Regels en toezicht: ervaringen van au pairs en gastgezinnen — 79
 - 6.4.1 Ervaringen van au pairs — 79
 - 6.4.2 Ervaringen van gastgezinnen — 81
- 6.5 Knelpunten bij toezicht op de au-pairregeling — 81
 - 6.5.1 Knelpunten bij toezicht op huishoudelijke arbeid — 81
 - 6.5.2 Knelpunten bij toezicht op au-pairbemiddelingsbureaus — 82
 - 6.5.3 Knelpunten bij vertrek van de au pair — 83
- 6.6 Conclusies — 83

7 Typologie en conclusies — 85

- 7.1 Typologie van het au-pairschap in Nederland — 85
- 7.2 Conclusies — 88

Summary — 93

Literatuur — 97

Samenvatting

De au-pairregeling

De au-pairregeling is bedoeld om jongeren uit landen buiten de Europese Unie kennis te laten maken met de Nederlandse samenleving en cultuur. De au pair verblijft bij een gastgezin waar hij of zij, als tegenprestatie voor faciliteiten die het gastgezin biedt, zoals kost en inwoning en zakgeld, licht huishoudelijk werk verricht en/of fungeert als oppas voor de kinderen. In het Besluit Uitvoering Wet Arbeid Vreemdelingen (BUWAV) zijn de bepalingen opgenomen over de werkzaamheden die au pairs in het gastgezin mogen verrichten.

Het au-pairschap is onder andere aan de volgende voorwaarden gebonden:

- de au pair is 18 jaar of ouder maar jonger dan 31;
- de au pair gaat in Nederland verblijven in het kader van het uitwisselingsprogramma van een erkende referent;
- de au pair gaat wonen op het adres van het gastgezin en gaat zich inschrijven bij de gemeente op het adres van het gastgezin;
- het gastgezin bestaat uit twee of meer personen;
- de au pair werkt maximaal 8 uur per dag en maximaal 30 uur per week; daarnaast heeft de au pair minimaal 2 vrije dagen per week;
- voor de werkzaamheden die de au pair verricht is aantoonbaar een alternatief voorhanden;
- de au pair gaat geen taken verrichten voor mensen die meer bijzondere zorg nodig hebben, die een specifieke vaardigheid vereist;
- het gastgezin moet voldoende inkomen hebben.

Het contact tussen een au pair en een gastgezin werd tot 1 juni 2013 tot stand gebracht door het gezin zelf of door een bemiddelingsbureau. Met de inwerking-treding van de Wet modern migratiebeleid (MoMi) op 1 juni 2013 is het alleen nog mogelijk om als au pair naar Nederland te komen via een door de IND als referent erkend bemiddelingsbureau.

Een EU-burger die in het kader van uitwisseling bij een gastgezin verblijft en in ruil voor kost en inwoning lichte ondersteunende huishoudelijke werkzaamheden verricht is geen au pair volgens het Nederlandse au-pairbeleid.

Aanleiding en doel onderzoek

De afgelopen jaren zijn er diverse malen Kamervragen gesteld over mogelijk on-eigenlijk gebruik van de regeling. Zo zouden gastouders hun au pair ook ander werk laten doen dan licht huishoudelijk werk of kinderopvang, zouden au pairs langer werken dan 30 uur per week of zouden zij langer dan een jaar in Nederland verblijven. Ook zijn de afgelopen jaren enkele bemiddelingsbureaus negatief in het nieuws geweest naar aanleiding van financiële uitbuiting van (met name Filipijnse) au pairs.

Het doel van dit onderzoek is inzichtelijk maken wat de belangrijkste motieven van au pairs zijn om als au pair naar Nederland te komen en van gastgezinnen om een au pair in huis op te nemen. Ook gaat het onderzoek na hoe het au-pairschap feitelijk wordt ingevuld door gastgezin en au pair en of de au pairs klachten hebben over hun verblijf in Nederland. Daarnaast wordt in dit rapport de werkwijze van au-pair-

bemiddelingsbureaus in Nederland beschreven alsmede de controle op naleving van het au-pairbeleid.

Methode

Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van het au-pairschap in Nederland is dit onderzoek uitgevoerd vanuit een *multi-method-* en *multi-actor*benadering. Dit wil zeggen dat er gebruik is gemaakt van zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden van dataverzameling en dat er gegevens zijn verzameld bij meerdere actoren in het veld (au pairs, gastgezinnen, bemiddelingsbureaus, toezichthoudende en uitvoerende instanties).

De basis van het onderzoek wordt gevormd door gegevens uit een webenquête die werd ingevuld door 129 au pairs (een respons van 42%) en 139 gastgezinnen (een respons van 45%) die in 2012 deelnamen aan de au-pairregeling.¹ Daarnaast zijn er 59 face-tot-face-interviews gehouden met au pairs, gastgezinnen, en medewerkers van au-pairbemiddelingsbureaus en uitvoerende en toezichthoudende instanties. Informatie over de werkwijze en informatievoorziening door au-pairbemiddelingsbureaus is verder verkregen door een analyse van de websites van 32 bemiddelingsbureaus.

Kenmerken au pairs en gastgezinnen

De groep au pairs die de vragenlijst invulde lijkt representatief te zijn voor de populatie au pairs in Nederland, voor zover we dat kunnen controleren met de gegevens van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) over de totale populatie. Au pairs met de nationaliteit van landen die oververtegenwoordigd zijn in Nederland, zijn dit eveneens in de survey: bijna een kwart (23%) heeft de Filipijnse nationaliteit, 21% is Zuid-Afrikaans en 34% is afkomstig uit een land in Latijns-Amerika (met name Brazilië, Colombia, Peru en Mexico).

Van de 139 gastouders die de vragenlijst invulden hebben er 11 niet de Nederlandse nationaliteit. Van de respondenten heeft 90% minimaal een hbo opleiding. Het gezinsinkomen (netto) per maand is in alle gevallen boven de € 2.000 per maand en 70% verdient maandelijks meer dan € 5.000. De herkomstlanden van de au pairs in de gastgezinnen zijn vergelijkbaar met die uit de au pairsteekproef.

Motivaties voor het au-pairschap

Vrijwel alle au pairs gaven meerdere redenen op waarom zij au pair wilden worden. Dit illustreert dat motivaties voor internationale migratie complex zijn en zeker in het geval van au-pairmigratie niet eenvoudig te herleiden zijn tot een enkel motief. Het *leren kennen van een andere cultuur* wordt door vrijwel alle respondenten als een beweegreden genoemd maar ook *avontuur*, *persoonlijke groei*, *onafhankelijk zijn/meer vrijheid hebben* worden door het merendeel van de respondenten als overwegingen genoemd. De helft van de respondenten geeft aan dat *geld verdienen* een reden was om au pair te worden. Gevraagd naar de *belangrijkste* reden om au pair te worden blijken het *leren kennen van een andere cultuur* en *persoonlijke groei* de belangrijkste antwoordcategorieën (20% respectievelijk 22%). Slechts 7% van

¹ De steekproef van au pairs en de steekproef van gastgezinnen zijn onafhankelijk van elkaar.

de respondenten geeft aan dat *geld verdienen* voor hen de belangrijkste reden was om au pair te worden.

Het overgrote deel van de gastgezinnen (92%) kiest (mede) voor een au pair om hulp te hebben bij de verzorging van de kinderen. Hoewel 38% van de ouders aangeeft kinderopvang duurder te vinden dan een au pair worden redenen als 'opvang aan huis' en 'hele jaar door zelfde oppas' vaker genoemd als een overweging bij de keuze voor een au pair dan financiële afwegingen. Ook merkten respondenten veelvuldig op dat een au pair flexibiliteit en rust geeft thuis. Hoewel veel gastgezinnen aangeven dat zij het in huis halen van een 'andere cultuur' een toegevoegde waarde vinden is dit niet de doorslaggevende reden, behalve in de gevallen waar één van de partners uit hetzelfde land komt als de au pair en de au pair ook taal en cultuur van land van herkomst aan de kinderen doorgeeft.

Ervaringen met het au-pairschap

Ervaringen van au pairs lopen sterk uiteen maar zijn over het algemeen toch als positief te kenmerken. Zij geven aan veel over Nederland te leren, zich thuis te voelen binnen het gezin en veel levenservaring op te doen. Het merendeel van de au pairs geeft aan dat hun verwachtingen voorafgaand aan de komst naar Nederland overeenkomen met hun ervaringen of dat hun ervaringen hun verwachtingen zelfs overtreffen. De enige uitzondering hierop is het aantal uren dat zij kwijt zijn aan de taken binnen het gastgezin; 28% is hieraan meer tijd kwijt dan zij van te voren verwacht hadden. Veel au pairs (50%) geven aan meer dan 30 uur per week kwijt te zijn aan taken binnen het gastgezin. Dit beeld verschilt van het aantal uren dat au pairs volgens gastgezinnen aan taken besteden (27 uur gemiddeld). Slechts een enkel gastgezin geeft aan dat de au pair meer dan 30 uur per week aan taken besteedt. De discrepantie tussen opgegeven uren door gastgezinnen en au pairs kan een verschil in perceptie zijn tussen wat telt als 'taken' tussen au pairs en gastgezinnen. Het kan ook zijn dat gastgezinnen het niet sociaal wenselijk vinden meer dan 30 uur aan te geven op deze vraag.

Naast het aantal uren dat au pairs aan taken besteden binnen het gezin is ook gevraagd of zij weleens langere tijd alleen verantwoordelijk zijn voor de kinderen – iets wat volgens de au-pairregeling niet mag. Van de au pairs geeft 45% aan wel eens langere tijd alleen verantwoordelijk te zijn voor de kinderen, bijvoorbeeld als de ouders op reis zijn of een weekendje weg. Veder geeft bijna de helft van de au pairs aan ook huishoudelijke taken uit te voeren die als zwaar geclassificeerd kunnen worden.

Van de au pairs zegt 80% goed te kunnen opschieten met het gastgezin en 67% voelt zich ook lid van het gezin. Veelgenoemde klachten zijn 'te weinig zakgeld' (33%), 'Onvoldoende begeleiding door het au-pairbureau' (23%) en 'aantal uren kinderverzorging te hoog' (14%).

Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat in Nederland mensenhandel plaatsvindt in relatie tot het au-pairschap. Alle 129 au pairs geven aan hun paspoort zelf in bezit te hebben en hun zakgeld zelf te beheren.

Bemiddeling

Er zijn in Nederland meer dan 35 commerciële bemiddelingsbureaus die bemiddelen tussen buitenlandse jongeren die als au pair naar Nederland willen komen en gastgezinnen die op zoek zijn naar een au pair. Aan de bemiddeling door een au-pair-

bureau zijn kosten verbonden. Bemiddelingsbureaus vragen aan gastgezinnen over het algemeen een eenmalig bedrag voor een intake gesprek en een maandelijks bedrag aan bemiddelingskosten. Op jaarbasis variëren deze bemiddelingskosten van € 525 tot € 1.750. Verscheidene bureaus rekenen echter ook bemiddelingskosten aan de au pair. Dit varieert van inschrijfgeld tot kosten voor het volgen van een training (in Nederland of in het land van herkomst). De IND stelt nadrukkelijk dat het volgen van een training geen voorwaarde is voor toekenning van een verblijfsvergunning voor au pairs en acht het volgen van een training niet noodzakelijk gezien het karakter van het verblijfsdoel: culturele uitwisseling. Gedurende dit onderzoek werd naar aanleiding van signalen over hoge kosten voor au pairs op 1 oktober 2012 het au-pairbeleid aangescherpt. Sindsdien is vastgelegd dat au pairs maximaal € 34 aan bemiddelingskosten mogen betalen. Van de au pairs die gebruik hebben gemaakt van een bemiddelingsbureau is 42% overwegend positief over hun bureau terwijl 24% overwegend negatief is. Gastgezinnen zijn beduidend vaker positief over het bemiddelingsbureau.

Toezicht op naleving van het au-pairbeleid

Met de invoering van de Wet MoMi hebben au-pairbureaus meer verantwoordelijkheden gekregen bij het tegengaan van misstanden. Onder deze wet kunnen vreemdelingen die als au pair in Nederland willen verblijven namelijk uitsluitend toelating krijgen door tussenkomst van een referent die door de IND erkend is voor het verblijfsdoel 'uitwisseling'. Een erkende referent heeft wettelijke verplichtingen op basis van de Vreemdelingenwet. De IND ziet toe op naleving van deze verplichtingen.

De IND controleert niet ter plekke bij het gastgezin op naleving van de voorwaarden. De IND is hiertoe niet bevoegd; dit is voorbehouden aan de Inspectie sociale zaken en werkgelegenheid (SZW) en de Vreemdelingenpolitie.

De Vreemdelingenpolitie voert op eigen initiatief controles uit, onder andere op basis van risicoprofilering of naar aanleiding van meldingen van de IND. De Inspectie SZW kan in actie komen als er op basis van signalen een redelijk vermoeden bestaat dat de WAV wordt overtreden doordat de au pair meer werkt of ander werk verricht dan is toegestaan op grond van het au-pairbeleid. De Inspectie SZW ontvangt hierover slechts enkele signalen per jaar.

Typologie

Op basis van de bevindingen uit de vragenlijst zijn vier verschillende invullingen van het au-pairschap gedefinieerd. De eerste invulling (*au pair as meant to be*) is representatief voor hoe het au-pairschap volgens de au-pairregeling ingevuld zou moeten worden. De au pair voelt zich deel uit maken van de familie op basis van gelijkwaardigheid en is voor maximaal 30 uur per week betrokken bij de verzorging van kinderen en licht huishoudelijke taken.

Het tweede type (*big sister*) representeert de situatie waarin de au pair zich wel onderdeel van de familie voelt maar het door het feit dat zij zich betrokken voelt bij het gezin moeilijk vindt om nee te zeggen als er een beroep op haar gedaan wordt waarbij het aantal uren wordt overschreden of het takenpakket ook zwaardere huishoudelijke taken bevat. Gastgezinnen kunnen in deze situatie juist met het argument van de goede relatie en het deel uitmaken van de familie een groter beroep doen op de au pair dan is toegestaan of afgesproken.

Het derde type (*live in tourist*) beschrijft een invulling van het au-pairschap waarbij de au pair geen deel uitmaakt van de familie maar ook weinig betrokken is bij de verzorging van kinderen en huishoudelijke taken. Het gaat bijvoorbeeld om jongeren die via het au-pairschap op een relatief goedkope manier iets van Nederland en/of Europa willen zien en ervaren zonder eigenlijk behoefte te hebben aan opname binnen het gezin. Zij vullen de afgesproken taken zo minimaal mogelijk in en gaan veelal hun eigen gang. Voor gastgezinnen in deze situatie voldoet het au-pairschap op deze manier vaak niet aan de verwachtingen.

Een vierde invulling (*domestic worker*) is representatief voor de situatie waarin het au-pairschap meer een werkgever-werknemer relatie wordt. De au pair is verantwoordelijk voor een groot deel van de huishoudelijke taken en de verzorging van kinderen, maar maakt geen deel uit van het gezin op gelijke voet. De au pair gaat niet mee op uitjes of vakantie tenzij als oppas en verricht vaak ook zwaardere huishoudelijke taken (al dan niet tegen extra betaling).

Het blijkt dat de meerderheid van de au pairs (55%) past in het cluster dat overeenkomt met de invulling van het au-pairschap zoals dat volgens het beleid bedoeld is. Slechts 4% van de au pairs valt in het cluster *tourist* waarbij zowel het aantal uren laag is als het deel uitmaken van het gastgezin laag is. Van de respondenten kan 30% geclassificeerd worden als *domestic worker* waarbij het aantal uren hoog is. Dit geldt ook voor de respondenten in het cluster *big sister* (12%) maar in dit laatste geval is er wel sprake van het zich onderdeel voelen van het gezin terwijl dat in het cluster *domestic worker* niet zo is.

Uit aanvullende analyses blijkt verder dat au pairs uit verschillende herkomstregio's in alle categorieën voorkomen. Het is dus bijvoorbeeld niet zo dat *domestic worker* au pairs alleen uit Azië komen.

Wat betreft de naleving van de au-pairregeling kunnen voor de verschillende clusters uiteenlopende aannames gedaan worden. De respondenten in het cluster *au pair as meant to be* vullen het au-pairschap in volgens de doelstelling van het beleid en voldoen aan de voorwaarden van de regeling. Van de *live in tourist* au pairs kan hetzelfde gezegd worden. Zij zorgen zelf voor de culturele kennismaking met Nederland en verrichten niet meer taken dan toegestaan. Het verschil met het cluster *au pair as meant to be* is de mogelijke ontevredenheid van de gastgezinnen waar zij verblijven. In het cluster *domestic worker* kan de au-pairregeling oneigenlijk gebruikt worden als een verkapte vorm van arbeidsmigratie. De au pair is hier vooral werknemer en besteedt meer uren dan toegestaan aan taken. Zowel het gezin als de au pair kan echter tevreden zijn met de situatie, zeker als er bijvoorbeeld afspraken zijn gemaakt over extra financiële vergoeding bij extra uren. Wel is het zo dat de arbeidsrechtelijke positie van een *domestic worker* die onder de au-pairregeling in Nederland verblijft slechter is dan als zij als arbeidsmigrant in Nederland zou zijn. Er kan onder de au-pairregeling geen beroep worden gedaan op sociale voorzieningen en er is geen verplichting het minimumloon te betalen. In het *big sister* cluster is het risico op uitbuiting van de au pair door het gastgezin waarschijnlijk het grootst. Omdat de au pair zich in deze situatie wel degelijk onderdeel van het gezin voelt is de loyaliteit hoog en wordt het moeilijk voor de au pair om verzoeken om hulp te weigeren. De au pair hoeft dit overigens niet per se als problematisch te ervaren maar als de 30 uur per week systematisch overschreden wordt voldoet de invulling van het au-pairschap in dit cluster niet aan de voorwaarden van de au-pairregeling.

Culturele uitwisseling of arbeidsmigratie?

De vraag die in de titel van dit rapport werd opgeworpen, namelijk is het au-pair-schap vandaag de dag nog te beschouwen als culturele uitwisseling of is het een vorm van arbeidsmigratie, is niet zo makkelijk te beantwoorden. Dit hangt samen met zowel verschillen in motivaties tussen au pairs en gastgezinnen als met onduidelijkheden inherent aan het au-pairbeleid zoals dat nu geformuleerd is.

Het Nederlandse au-pairbeleid heeft als doel culturele uitwisseling te faciliteren door jongeren de mogelijkheid te geven bij een gastgezin in Nederland in te wonen maar binnen de regeling is een aanzienlijk aantal uren arbeid toegestaan per week. Hoewel het beleid niet tot doel heeft de *work life balance* van gastgezinnen te faciliteren of om het au-pairschap tot een alternatieve vorm van kinderopvang te maken, blijkt dit in de praktijk wel de belangrijkste reden voor gastgezinnen om gebruik te maken van een au pair.

De controle op het aantal uren dat taken verricht worden en de aard van de werkzaamheden is complex. Huishoudelijke arbeid is van oudsher moeilijk te reguleren en te controleren. Enerzijds door de aard van de werkzaamheden, die vaak niet als 'echte arbeid' beschouwd worden. Anderzijds door de plaats waar de werkzaamheden zich voordoen: in de privésfeer van het gastgezin. Hierdoor is structurele controle arbeidsintensief en er kan doorgaans alleen actie worden ondernomen indien er een signaal is ontvangen. Een overtreding van de voorwaarden wordt echter niet altijd als een probleem ervaren door de au pair. De sociale context van werk in een privéhuishouden verschilt van die van werk op de reguliere arbeidsmarkt. Au pairs identificeren zichzelf vaak niet als werknemer maar als 'lid van de familie' en dienen daardoor niet snel een officiële klacht in.

Sinds kort zijn gastgezinnen en au pairs onder de Wet MoMi verplicht een erkend bemiddelingsbureau te gebruiken. Het feit dat gastgezinnen bemiddelingskosten betalen aan een commercieel au-pairbureau dat een contract opstelt tussen au pair en gastgezin kan ervoor zorgen dat de relatie gastgezin-au pair een meer contractueel karakter krijgt, waardoor gastgezinnen de au pair meer als werknemer gaan zien. Onder deze omstandigheden kan het 'maximaal 30 uur werkzaamheden' snel omslaan in 'in ieder geval 30 uur'. Zeker als ook bemiddelingskosten voor gastgezinnen omhoog gaan, iets waar enkele bureaus op zinspeelden nu zij, als verantwoordelijke voor welzijn en terugkeer van de au pair, ook meer risico lopen op bestuurlijke boetes.

Conclusies

Zowel au pairs als gastgezinnen zijn overwegend positief over het au-pairschap. De regelgeving wordt echter niet altijd nageleefd. Afwijkingen van de regelgeving komen het meest voor met betrekking tot het aantal gewerkte uren, de zwaarte van de werkzaamheden en het ontbreken van een alternatief voor de werkzaamheden van de au pair (met name wat betreft de verzorging van kinderen). Wat de andere aspecten van het au-pairschap betreft waar de regeling zich expliciet over uitlaat, houdt het overgrote deel van de gezinnen zich wel aan de regeling. In alle gezinnen krijgen de au pairs zakgeld, hebben zij hun eigen kamer, en nemen zij op de een of andere manier deel aan de Nederlandse cultuur.

1 Inleiding

1.1 Achtergronden van het au-pairschap

Al decennia lang gaan jongeren (voornamelijk jonge vrouwen) als au pair naar het buitenland om de taal en cultuur te verkennen van het land van hun keuze terwijl zij inwonen bij een gastgezin. Aanvankelijk was het au-pairschap merendeels een aangelegenheid *binnen* Europa. Volgens Goedings (2008) kwam het au-pairschap in zwang na de Tweede Wereldoorlog. Daarvoor was er in Europa een groot aanbod van huishoudelijk personeel en namen inwonende dienstmeisjes de verzorging van kinderen in families uit de hogere klasse voor hun rekening. Na de oorlog zorgden economische ontwikkelingen, sociale mobiliteit en veranderende opvattingen over sociale verhoudingen echter voor een dalend aanbod van huishoudelijk personeel. Veel jonge vrouwen wilden niet meer als dienstbode werken. Helpen met de verzorging van kinderen als een au pair, die behandeld moest worden als een gelijkwaardig lid van de familie en geen uniform hoefde te dragen, werd echter een geaccepteerde vorm van internationale uitwisseling voor jonge Europese vrouwen uit de middenklasse en er zijn dan ook de nodige Nederlandse vrouwen die – met meer of minder plezier – terugblikken op au-pairervaringen in bijvoorbeeld Frankrijk of Duitsland. Ook vandaag de dag vertrekken Nederlandse jongeren nog als au pair naar het buitenland, bijvoorbeeld naar Frankrijk of naar de Verenigde Staten, vaak met het doel hun kennis van de taal van het gastland te verbeteren, terwijl jongeren uit bijvoorbeeld Duitsland en Hongarije naar Nederland komen om als au pair de Nederlandse samenleving en cultuur te leren kennen.

Toch is het au-pairlandschap de laatste jaren sterk veranderd doordat ook steeds meer jongeren van buiten de EU het au-pairprogramma benutten om naar West-Europa te komen. Het zou kunnen dat deze 'nieuwe' au pairs andere motieven hebben om naar Nederland te komen dan de 'traditionele' au pairs van binnen Europa en niet zozeer culturele uitwisseling als doel hebben maar het verdienen van geld (Anderson, 2000; Oien, 2009; Vermeulen, 2007). Met name wanneer au pairs uit landen komen waar armoede en een gebrek aan mogelijkheden op de arbeidsmarkt de realiteit zijn, en waar tegelijkertijd andere mogelijkheden tot (legale) migratie naar Europa ontbreken, zouden au pairs het risico lopen slachtoffer te worden van uitbuiting (Korsby, 2010). Dit onderzoek wil over deze aannames meer duidelijkheid verschaffen voor de situatie in Nederland.

Voor gastgezinnen in Nederland lijkt de behoefte aan hulp bij de verzorging van jonge kinderen de belangrijkste reden om een au pair in huis te nemen (Miedema et al., 2003). De stijgende arbeidsparticipatie van vrouwen en de kosten van reguliere kinderopvang maken een au pair een aantrekkelijk alternatief voor gezinnen waarin beide partners werken. De au pair maakt in dat opzicht deel uit van een bredere markt voor kinderverzorging en huishoudelijk werk waar ook nannies, schoonmakers en inwonende verzorgenden deel van uit maken. Deze markt van huishoudelijk personeel bestaat voor een groot deel uit (vrouwelijke) arbeidsmigranten. Naar deze *global domestic workers* is internationaal veel onderzoek verricht (zie hoofdstuk 2). De au pair neemt binnen het wetenschappelijk onderzoek naar arbeidsmigranten en *global domestic workers* echter een speciale plaats in omdat het au-pairschap in Nederland door de staat gedefinieerd wordt als culturele uitwisseling en niet als arbeid (Cox & Narula, 2005; Hess & Puckhaber, 2004; Sollund, 2010).

1.2 Au pairs in Nederland

De afgelopen jaren is het aantal jongeren dat via de au-pairregeling naar Nederland komt gestegen van 719 in 2002 naar 1.098 in 2012. Op jaarbasis zijn deze getallen niet hoog, zeker niet in vergelijking met andere categorieën migranten zoals studiemigranten en arbeidsmigranten. In totaal hebben echter toch meer dan 11.000 au pairs gebruikgemaakt van de regeling in de periode 2002-2012 (tabel 1).

Tabel 1 Aantal geregistreerde au pairs 2002-2012

Jaar van vestiging	Aantal geregistreerde au pairs
2002	719
2003	663
2004	731
2005	655
2006	1.029
2007	1.126
2008	1.405
2009	1.409
2010	1.370
2011	1.409
2012*	1.098
Totaal 2002-2011	11.614

* De cijfers voor 2012 zijn voorlopige cijfers.

Bron: CBS/IND

De herkomstlanden van au pairs zijn zeer divers. De vier landen waar tussen 2002 en 2012 de meeste au pairs vandaan kwamen zijn: Zuid-Afrika, de Filipijnen, Polen en Peru (tabel 2).

Tabel 2 Herkomstlanden au pairs 2002-2012

Herkomstlanden au pairs	Totale aantal au pairs
Zuid-Afrika	3.205
Filipijnen	2.321
Polen	1.326
Peru	837
Voormalige Sovjet-Unie	717
Voormalig Tsjecho-Slowakije	476
Indonesië	416
Verenigde Staten	312
Brazilië	267
Roemenië	219
Overige landen	2.246
Totaal	11.614

Bron: CBS/IND

Door de tijd heen zijn er verschillende trends te zien. Zo is Zuid-Afrika een land waar van oudsher veel au pairs vandaan komen terwijl bijvoorbeeld landen als de Filipijnen, Brazilië en Colombia pas de laatste jaren een sterke toename van au pairs in Nederland laten zien. Poolse au pairs zijn sinds de toetreding van Polen tot de EU op 1 mei 2007 niet meer verplicht een verblijfsvergunning aan te vragen. In de officiële cijfers komen zij dan ook niet meer voor vanaf 2008. Hetzelfde geldt voor au pairs uit Tsjechië en Slowakije. Een EU-burger, die als au pair in Nederland gaat

verblijven, is namelijk geen au pair zoals bedoeld in de Nederlandse vreemdelingenwet en bijbehorende regelgeving. Dit komt omdat EU-burgers volgens de richtlijn (Richtlijn 2004/38/EU) geen verblijfsvergunning aan hoeven te vragen als zij aan de hieronder genoemde voorwaarden voldoen:

- over voldoende middelen van bestaan beschikken gedurende verblijf in Nederland;
- een ziektekostenverzekering hebben afgesloten.

Wel moeten zij zich inschrijven bij de IND. Bij inschrijving wordt echter niet het doel van het verblijf geregistreerd. Hierdoor is niet bekend hoeveel EU-burgers zich als au pair in Nederland gevestigd hebben.²

Sinds 2008 zijn de meeste verblijfsvergunningen met als doel au pair afgegeven aan jongeren uit Latijns-Amerika, Zuid-Afrika en Zuidoost-Azië (zie ook tabel 3).

Tabel 3 Top 5 herkomstlanden 2009-2012

Filipijnen	1.250
Zuid-Afrika	830
Brazilië	200
Colombia	200
Indonesië	200
Overig	1.340
Totaal	4.010

Bron: IND

1.3 Beleidscontext en voorwaarden van de au-pairregeling

Reeds in 1969 heeft de Raad van Europa gedragsregels opgesteld om au-pairmigratie te reguleren (European agreement on au pair placement, 1969). Het au-pair-schap wordt in deze overeenkomst als volgt beschreven:

'Au pair placement is the temporary reception by families, in exchange for certain services, of young foreigners who come to improve their linguistic and possibly professional knowledge as well as their general culture by acquiring a better knowledge of the country where they are received.'

Nederland heeft dit verdrag niet ondertekend maar ook volgens de Nederlandse au-pairregeling is het hoofddoel van het verblijf als au pair in Nederland culturele uitwisseling. Een au pair mag gedurende maximaal één jaar in een gastgezin verblijven om kennis te maken met de Nederlandse cultuur en samenleving. Als tegenprestatie voor de faciliteiten die het gastgezin biedt (kost en inwoning en maximaal € 340 zakgeld per maand) mag een au pair maximaal 30 uren per week licht huishoudelijke werkzaamheden voor het gastgezin verrichten.

De inreis, de verblijfsvergunningverlening en het vreemdelingentoezicht op de au pairs uit landen die niet behoren tot de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte en de gastgezinnen vallen onder vreemdelingenrechtelijke regels (TK 2003-2004, 28 442, nr. 9). Per 1 juni 2013 zijn de voorwaarden waaronder het gastgezin is vrijgesteld van het tewerkstellingsvereiste neergelegd in artikel 1j van het Besluit Uitvoering Wet Arbeid Vreemdelingen (BUWAV). Hierin is onder andere vastgelegd dat een au pair niet meer dan 30 uur licht huishoudelijke werkzaamheden mag ver-

² Het is ook onbekend hoeveel Nederlandse jongeren jaarlijks als au pair naar het buitenland vertrekken.

richten. Andere werkzaamheden dan die lichte huishoudelijke ondersteuning zijn niet toegestaan. Daarvoor heeft het gastgezin een tewerkstellingsvergunning nodig en moet de au pair wijziging van de verblijfsvergunning in een vergunning voor het verrichten van arbeid vragen.

Gedurende de loop van dit onderzoek zijn er verschillende beleidswijzigingen betreffende de au-pairregeling ingegaan en is ook de Wet Modern Migratiebeleid³ (MoMi) in werking getreden (1 juni 2013). Zowel de situatie aan het begin van dit onderzoek als de situatie zoals die nu is worden in dit hoofdstuk beschreven.

De belangrijkste voorwaarden voor de verlening van een verblijfsvergunning met als doel au pair waren bij de start van dit onderzoek (1 april 2012):

- de vreemdeling moet op het moment van de aanvraag van de verblijfsvergunning ten minste 18 jaar, maar nog geen 26 jaar oud zijn;
- de vreemdeling is ongehuwd, en heeft niet de feitelijke zorg of zorgplicht voor kinderen en/of andere afhankelijke gezinsleden;
- de vreemdeling beschikt indien vereist, over een geldige machtiging tot voorlopig verblijf, en een geldig paspoort;
- de vreemdeling heeft niet eerder werkzaamheden voor het gastgezin verricht, ook niet in het buitenland;
- de vreemdeling mag bij een eerdere aanvraag voor een verblijfsvergunning geen onjuiste gegevens hebben verstrekt of relevante gegevens hebben achtergehouden.

Verder werden de volgende voorwaarden aan het gastgezin gesteld:

- de au pair verblijft in een (één ouder)gastgezin bestaande uit minimaal twee personen;
- de au pair moet daadwerkelijk woon- en verblijfplaats hebben in de woning van het gastgezin en moet daar ook staan ingeschreven;
- een au pair mag als tegenprestatie voor het verblijf in het gastgezin maximaal 30⁴ uur per week en maximaal 8 uur per dag besteden aan licht huishoudelijke werkzaamheden, inclusief werkzaamheden in de avonden (bv. oppassen); voor deze werkzaamheden wordt de au pair niet betaald;
- dergelijke licht huishoudelijke taken mogen uitsluitend worden uitgevoerd binnen het gastgezin en niet voor derden;
- de au pair mag niet meer dan het maximaal aantal uren werkzaamheden verrichten, ongeacht of hier een extra betaling tegenover staat;
- voorts heeft hij of zij wekelijks recht op twee volledig vrije dagen;
- voor de werkzaamheden die de au pair verricht dient te allen tijde, in zijn of haar afwezigheid, een alternatief voorhanden te zijn. De au pair verblijft op basis van gelijkheid (met de gezinsleden) in het gastgezin. Hij of zij mag niet worden gezien als nanny of werk(st)er;
- de au pair ontvangt van het gastgezin kost en inwoning en maximaal € 340 zakgeld per maand;
- de au pair heeft niet eerder op grond van een verblijfsvergunning in Nederland verbleven. Dit geldt niet ingeval de au pair slechts om wijziging van gastgezin vraagt;
- alle kosten die uit het verblijf van de au pair in Nederland voortvloeien (inclusief die van een afdoende ziektekostenverzekering en die van een al dan niet gedwon-

³ Wet van 7 juli 2010, Stb. 2010, 290.

⁴ In 2001 werd het maximaal aantal toegestane werkuren verhoogd van 20 (maximaal vier uur per dag gedurende maximaal vijf dagen per week) naar 30 uur per week (Nadere Regels inzake au pair beleid en jeugduitwisseling, *Staatscourant*, 3 januari 2001, nr. 2).

gen vertrek) worden gedragen door het gastgezin, dat daartoe een garantverklaring (model D17) heeft ondertekend;

- het gastgezin heeft tenminste voldoende inkomen voor één jaar, er geldt een inkomenseis van 1,5 keer het wettelijk minimumloon in Nederland;
- een au pair mag niet in een gastgezin verblijven dat wegens misbruik is uitgesloten van de au-pairregeling.

Het contact tussen een au pair en een gastgezin werd tot 1 juni 2013 tot stand gebracht door het gezin zelf of door een bemiddelingsbureau.⁵ Naar aanleiding van verschillende signalen over door au pairs te betalen financiële vergoedingen aan bemiddelingsbureaus is op 1 oktober 2012 het au-pairbeleid aangescherpt. In de Vreemdelingencirculaire is sindsdien vastgelegd dat:

- een verblijfsvergunning wordt afgewezen als blijkt dat een au pair aan een bemiddelingsbureau (in Nederland dan wel in een ander land) een borg ter beschikking heeft gesteld;
- de au pair niet meer dan € 34 aan inschrijfgeld en/of bemiddelingskosten dan wel aan het volgen van een cursus ter voorbereiding op het verblijf in Nederland mag betalen aan het bureau;
- de au pair geen contract mag ondertekenen waarbij hij of zij zich verplicht tot het betalen van een geldboete als sanctie voor het niet nakomen van bepaalde bepalingen uit dit contract;
- de au pair geen taken mag verrichten voor personen die bijzondere zorg nodig hebben die een specifieke vaardigheid vereist, bijvoorbeeld wanneer er handelingen dienen te worden uitgevoerd waarvoor een (medische) opleiding nodig of vereist is.

Met de inwerkingtreding van de Wet MoMi op 1 juni 2013 is een aantal voorwaarden gewijzigd dan wel komen te vervallen. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- de leeftijdsgrens voor de aanvraag tot verblijf als au pair is verhoogd naar maximaal 30 jaar;
- de voorwaarde dat de au pair ongehuwd is en geen zorgplicht voor familie heeft is komen te vervallen;
- de au pair mag niet eerder illegaal in Nederland hebben verbleven en mag niet eerder in het bezit zijn geweest van een verblijfsvergunning regulier in het kader van culturele uitwisseling;
- vreemdelingen, die als au pair in Nederland willen verblijven kunnen uitsluitend nog toelating krijgen door tussenkomst van een referent die door de IND erkend is voor het verblijfsdoel 'uitwisseling';
- vreemdelingen verblijven in Nederland als au pair op basis van een – door de IND goedgekeurd – uitwisselingsprogramma van een erkende referent;

Een erkende referent heeft wettelijke verplichtingen, zoals de zorg-, informatie- en administratieplicht. Wanneer de referent de verplichtingen van de Wet MoMi niet nakomt kan de IND sancties opleggen (zie hoofdstuk 6).

1.4 Probleemstelling en onderzoeksvragen

De afgelopen jaren zijn er diverse malen Kamervragen gesteld over mogelijke uitbuiting van au pairs door gastgezinnen en over het inzetten van au pairs als goedkope werksters (TK 1999-2000, nr. 1320, Aanhangsel van de Handelingen; TK

⁵ Met de inwerkingtreding van de Wet MoMi per 1 juni 2013 kan de aanvraag voor verblijf als au pair alleen nog door een erkend bureau gedaan worden.

2008-2009, nr. 2092, Aanhangsel van de Handelingen). Daarnaast zijn er recent vragen gesteld door de Commissie voor Veiligheid en Justitie over financiële uitbuiting van (met name Filipijnse) au pairs door bemiddelingsbureaus en over de wijze waarop het toezicht door de IND op bureaus geregeld is.^{6,7}

Ook in wetenschappelijke studies wijzen auteurs op de mogelijkheid van uitbuiting van au pairs door gastgezinnen (Anderson, 2000; Williams & Gavanas, 2008) en op het risico van mensenhandel in connectie met het au-pairschap (ILO, 2005; Vermeulen, 2007; Korsby, 2010). Dit laatste met name in relatie tot bemiddelingsbureaus die door het vragen van exorbitante bemiddelingskosten een situatie van 'bonded labour' creëren (Parliamentary Assembly of the Council of Europe, Report to the Committee on Equal Opportunities for Women and Men, 2004).

Verder wil de overheid voorkomen dat de au-pairregeling gebruikt wordt om toegang tot Nederland te verkrijgen met als doel arbeidsmigratie of gezinsvormende migratie. Nederland voert een restrictief migratiebeleid aangaande (laaggeschoolde) arbeidsmigratie en de voorwaarden voor gezinsmigratie zijn de laatste jaren aangescherpt. De au-pairregeling zou een mogelijke alternatieve manier van toegang tot Nederland geven.

Het onderhavige onderzoek wil een zo compleet mogelijk beeld schetsen van het huidige au-pairlandschap in Nederland waarbij zowel au pairs, gastgezinnen, bemiddelingsbureaus en relevante (toezichthoudende en uitvoerende) instanties aan bod zullen komen. We onderscheiden twee probleemstellingen. Bij beide probleemstellingen is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd.

- Waarom kiezen au pairs en gastgezinnen voor het au-pairschap en wat zijn hun ervaringen hiermee? Hoe zijn eventuele verschillen in motivaties en ervaringen te verklaren?
- Wat is de werkwijze van au-pairbemiddelingsbureaus in Nederland en hoe is het toezicht op deze bureaus geregeld?

Uit deze twee probleemstellingen volgen onderstaande onderzoeksvragen:

- Wat zijn de motivaties van jongeren om au pair te worden en waarom kiest men voor Nederland? Wat zijn de ervaringen van au pairs met gastgezinnen, bemiddelingsbureaus en instanties? Waarom kiezen gastgezinnen voor een au pair? Wat zijn de ervaringen van gastgezinnen met au pairs, bureaus en instanties? Met welke kenmerken van au pairs en gastgezinnen hangen verschillen in motivaties en ervaringen samen?
- Wat is de werkwijze van au-pairbemiddelingsbureaus? Hoe werven zij au pairs en gastgezinnen? Wat voor voorlichting wordt er gegeven aan au pairs en gastgezinnen? Wat voor kosten berekenen bureaus aan gastgezinnen en au pairs? Hoe wordt er toezicht gehouden op naleving van de regels verbonden aan het au-pairschap?
- Zijn er indicaties van oneigenlijk gebruik van de regeling door gastgezinnen, au-pairbemiddelingsbureaus of au pairs?

Dit onderzoek richt zich op jongeren die van buiten de Europese Unie naar Nederland komen onder de verblijfsvergunning met als doel au pair. Hoewel er ook jongeren uit EU landen in Nederland als au pair werkzaam zijn, zijn zij geen onderwerp van de onderhavige studie. Wel kan aangenomen worden dat au pairs van binnen de EU tot op zekere hoogte minder kwetsbaar zijn voor uitbuiting dan au pairs van

⁶ Zie <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-19637-1611.html>

⁷ Dit mede naar aanleiding van een uitzending van de Vijfde Dag (9 januari 2013) waarin bericht werd dat een in Nederland gevestigd au pair bemiddelingsbureau gedurende een langere periode borgsommen, betaald door Filipijnse au pairs, niet heeft terugbetaald.

buiten de EU aangezien zij niet afhankelijk zijn van het au-pairschap voor een verblijfsvergunning en zij ook meer alternatieve manieren van verblijf in Nederland tot hun beschikking hebben.

1.5 Leeswijzer

De opbouw van het rapport is als volgt: In hoofdstuk 2 zullen de methode van onderzoek en de theoretische inkadering van de onderzoeksvragen aan de orde komen. In hoofdstuk 3 en 4 gaan we respectievelijk in op de motivaties van zowel au pairs als gastgezinnen om voor het au-pairschap te kiezen (3) en de ervaringen van beide groepen met het au-pairschap (4). Vervolgens zal in hoofdstuk 5 de werkwijze van de bemiddelingsbureaus beschreven worden en in hoofdstuk 6 de manier waarop toezicht op de regeling geregeld is. Hierna zullen in hoofdstuk 7 de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek samengevat worden. Op basis van deze resultaten wordt een au-pairtypologie gepresenteerd die inzicht geeft in de verschillende soorten van invulling van het au-pairschap in Nederland en de mate waarin deze voorkomen.

2 Methode van onderzoek en theoretische inkadering

2.1 Onderzoeksmethoden en dataverzameling

Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van het au-pairschap in Nederland is dit onderzoek uitgevoerd vanuit een *multi-method* en *multi-actor* benadering. Dit wil zeggen dat er gebruik is gemaakt van zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden van dataverzameling en dat er gegevens zijn verzameld bij meerdere actoren in het veld (au pairs, gastgezinnen, bemiddelingsbureaus, toezichthoudende en uitvoerende instanties).

De basis van het onderzoek wordt gevormd door gegevens uit een webenquête die werd ingevuld door 129 au pairs en 139 gastgezinnen die in 2012 deelnamen aan de au-pairregeling. Daarnaast zijn er 59 face-tot-face interviews gehouden met au pairs, gastgezinnen, en medewerkers van au-pairbemiddelingsbureaus en uitvoerende en toezichthoudende instanties. Informatie over de werkwijze en informatievoorziening door au-pairbemiddelingsbureaus is verder verkregen door een analyse van de websites van 32 bemiddelingsbureaus.

Verder wordt in dit onderzoek extra aandacht besteed aan de situatie van au pairs uit de Filipijnen. Niet alleen omdat zij de grootste groep au pairs vormden in 2012 maar ook omdat er bij de start van dit onderzoek door de Filipijnse overheid een uitreisverbod voor Filipijnse onderdanen was ingesteld om als au pair naar Europa te gaan (zie verder hoofdstuk paragraaf 5.2.2). Om deze reden zijn, als aanvulling op de verzamelde data in Nederland, ook interviews gehouden met Filipijnse au pairs die Nederland verlaten hebben. Voormalige au pairs uit de Filipijnen werden benaderd via *social media* om hun ervaringen tijdens en na hun verblijf als au pair in Nederland te delen en om hun huidige omstandigheden in kaart te brengen. Op deze manier zijn voormalige au pairs die gedurende het onderzoek in Denemarken, Noorwegen en de Filipijnen verbleven geïnterviewd. Ook werd de rol van de Filipijnse overheid in kaart gebracht door middel van interviews met medewerkers van de *Commission on Filipinos Overseas (CFO)* in Manila en werd ter plaatse een voorlichtingsbijeenkomst, (georganiseerd door de CFO), voor Filipijnse burgers die als au pair naar Europa willen vertrekken, bijgewoond.

Tot slot is gebruikgemaakt van bestaande wetenschappelijke literatuur en beleidsdocumenten. Hieronder worden de verschillende methoden van dataverzameling bij de betreffende actoren verder beschreven.

2.2 Webenquête

2.2.1 Ontwikkelen vragenlijsten

Ten behoeve van de dataverzameling onder au pairs en gastgezinnen zijn in 2012 twee aparte vragenlijsten ontworpen waarin zowel gesloten als open vragen zijn opgenomen. De vragenlijsten zijn gebaseerd op de in paragraaf 1.4 geformuleerde onderzoeksvragen, de bestaande literatuur over au pairs en gastgezinnen en op de vragenlijsten die voor een eerder onderzoek naar au pairs in 2003 zijn gebruikt (Miedema et al., 2003). Onderwerpen die in de vragenlijst voor au pairs zijn opgenomen zijn onder andere de motieven om au pair in Nederland te worden, de ervaringen als au pair met zowel werkzaamheden als sociale omstandigheden in het gastgezin en de ervaringen met bemiddeling en toezicht. In de vragenlijst voor

gastgezinnen komen vergelijkbare onderwerpen aan bod vanuit het perspectief van de gastouder. De vragenlijsten zijn geprogrammeerd als webenquêtes die online gezet zijn op een beveiligde website. Respondenten konden via een persoonlijke code inloggen waardoor de vragenlijst anoniem kon worden ingevuld. In de wervingsbrieven is veel nadruk gelegd op de anonimiteit van de gegevens die verstrekt worden om zo eventuele angst bij respondenten om negatieve ervaringen te melden weg te nemen.

2.2.2 Respons van au pairs

Bij de afdeling IND Informatie- en Analysecentrum (INDIAC) zijn de adresgegevens opgevraagd van de bij de IND geregistreerde au pairs die in juli 2012 minimaal drie maanden in Nederland verbleven en die voor nog minimaal drie maanden een verblijfsvergunning hadden. Uit dit bestand zijn willekeurig 311 au pairs aangeschreven met het verzoek om deel te nemen aan de webenquête. Deze au pairs ontvingen allen een brief in het Engels waarin de achtergrond en het doel van het onderzoek werd uitgelegd. Au pairs uit de Filipijnen ontvingen daarnaast eenzelfde brief in het *Tagalog*⁸ en au pairs uit Spaanstalig Zuid-Amerika een brief in het Spaans. De online vragenlijst kon ingevuld worden in het Engels of in het Spaans. Het onderzoek is verder specifiek onder de aandacht gebracht van de Filipijnse au pairs door een kort artikel in 'Munting Nasyon' een digitaal tijdschrift voor de Filipijnse gemeenschap in Nederland en door een aankondiging op een Facebook groep site waar veel Filipijnse au pairs gebruik van maken. Au pairs die de vragenlijst ingevuld hadden ontvingen een cadeaubon van € 15 voor hun medewerking.

Uiteindelijk hebben 148 au pairs de online vragenlijst geheel of gedeeltelijk ingevuld, een respons van 48%. Negentien au pairs die wel een start hebben gemaakt met het invullen van de vragenlijst hebben de enquête echter niet voltooid en worden buiten beschouwing gelaten in dit onderzoek.⁹ Resultaten in deze rapportage zijn gebaseerd op de antwoorden van de 129 au pairs die de vragenlijst volledig hebben ingevuld (42% van de aangeschreven au pairs). Deze au pairs waren afkomstig uit 25 verschillende herkomstlanden (zie tabel 4) De groep au pairs die de vragenlijst invulde lijkt representatief te zijn voor de populatie au pairs in Nederland voor zover we dat kunnen controleren met de gegevens van de IND over de totale populatie. Au pairs met de nationaliteit van landen die oververtegenwoordigd zijn in Nederland, zijn dit eveneens in de survey: Bijna een kwart (23%) heeft de Filipijnse nationaliteit, 21% is Zuid-Afrikaans en 34% is afkomstig uit een land in Latijns-Amerika (m.n. Brazilië, Colombia, Peru en Mexico).

⁸ Taal die op de Filipijnen veel gesproken wordt.

⁹ Er zijn geen aanwijzingen dat deze groep wat betreft herkomstland verschilt van de groep die de vragenlijst wel volledig invulde

Tabel 4 Herkomstlanden van au pairs die deelnamen aan de webenquête (N=129)

Land van Herkomst au pair	Aantal
Australië	2
Bolivia	1
Brazilië	10
China	4
Colombia	15
Costa Rica	1
Ecuador	4
Filipijnen	29
Ghana	1
Guatemala	1
Hong Kong	1
Indonesië	9
Maleisië	1
Mexico	6
Moldavië	2
Oekraïne	4
Peru	5
Rusland	2
Servië	1
Venezuela	1
Verenigde Staten	4
Zuid-Afrika	25
Totaal	129

Om in de beschrijvende en verklarende analyses in het rapport op een overzichtelijke wijze het land van herkomst mee te kunnen nemen zijn de herkomstlanden gegroepeerd naar regio van herkomst (tabel 5).

Tabel 5 Herkomstland naar regio in procenten (N=129)

Regio van herkomst	Percentage
Azië	34
Latijns-Amerika	34
Zuid-Afrika*	21
Oost-Europa	6
VS en Australië	5
Totaal	100

* De respondent uit Ghana is voor de analyses samengevoegd met de respondenten uit Zuid-Afrika.

Twee mannen en 127 vrouwen hebben de online vragenlijst ingevuld. Dat komt overeen met de totale populatie au pairs in Nederland waarvan 99% vrouw is. De au pairs zijn tussen de 18 en 26 jaar oud, met een gemiddelde van 24 jaar. Au pairs uit Azië en Latijns-Amerika zijn gemiddeld twee jaar ouder dan au pairs uit andere herkomstlanden. Alle au pairs geven aan minimaal een middelbare schoolopleiding gevolgd te hebben en twee derde heeft een universitaire opleiding gevolgd. Er bestaan verschillen in opleidingsniveau tussen au pairs uit verschillende regio's van herkomst (tabel 6).

Tabel 6 Opleidingsniveau naar regio van herkomst in procenten (N=129)

	Middelbare school	Middelbaar en hoger beroepsonderwijs	Universitaire opleiding
Azië	2	18	80
Latijns- Amerika	21	9	71
Zuid-Afrika	44	26	30
Oost-Europa	0	0	100
VS en Australië	33	0	67
Totaal	18	15	67

Au pairs uit Oost Europa, Azië en Latijns-Amerika zijn over het algemeen (zeer) hoogopgeleid. Dit komt overeen met de resultaten uit een studie naar au pairs in Denemarken waaruit bleek dat au pairs een zeer hoog opleidingsniveau hadden (Stenum, 2011, p. 25, 60). Het opleidingsniveau is wat lager voor de jongste au pairs (18-21) maar het is mogelijk dat jongere au pairs het au-pairschap als een 'gap year' gebruiken en verder studeren na afloop van hun au-pairschap. Geen van de au pairs is getrouwd of heeft kinderen. Van de au pairs woonde 63% nog bij haar ouders op het moment van vertrek naar Nederland terwijl 18% alleen woonde. De overige au pairs (19%) woonden met vrienden of familie. Voordat respondenten als au pair naar Nederland kwamen, deed 47% betaalde arbeid terwijl 33% studeerde. Zes procent kwam naar Nederland vanuit een ander land dan het herkomstland. Van de au pairs ontving 50% inkomen uit arbeid in het land van herkomst voorafgaand aan het au-pairschap in Nederland, met een gemiddelde van € 460 per maand.

Van de au pairs hebben er 25 al eerder voor minimaal drie maanden in het buitenland gewoond; 10 au pairs zijn al eerder au pair geweest in een ander land, van wie 8 uit Azië en Latijns-Amerika. Zij waren eerder au pair in Denemarken en de Verenigde Staten.

2.2.3 Respons van gastgezinnen

In het najaar van 2012 werden 300 gastgezinnen aangeschreven met het verzoek deel te nemen aan de webenquête. De steekproef voor de gastgezinnen was onafhankelijk van de steekproef voor de au pairs hoewel overlap tussen de twee bestanden niet uit te sluiten is. Adressen werden via INDIAC verkregen en ook in dit geval werd in de wervingsbrief het onderzoek toegelicht. Aan de gastgezinnen die na een herhaalde oproep de online vragenlijst niet hadden ingevuld is een papieren vragenlijst gestuurd.

Uiteindelijk is de vragenlijst ingevuld door 73 mannen en 67 vrouwen (N=139), een respons van 45%. 110 respondenten vulden de online vragenlijst in en 29 de papieren vragenlijst. De gegevens uit de papieren vragenlijst zijn ingevoerd in SPSS en aan het online verkregen databestand gekoppeld.

Aangezien in het bestand van INDIAC geen kenmerken van de gastgezinnen zijn opgenomen die voor het bepalen van de representativiteit van de respons een rol zouden kunnen spelen, zoals inkomen of opleiding, kunnen er geen uitspraken gedaan worden over de representativiteit van de respons op deze variabelen. Wel is het mogelijk te kijken of gezinnen met een au pair uit een bepaald land zijn onder- of oververtegenwoordigd (tabel 7).

Tabel 7 Herkomstland van au pairs bij gastgezinnen die vragenlijst invulden (N=139)

Land van herkomst au pair	Aantal
Filipijnen	29
Zuid-Afrika	36
Indonesië	12
Brazilië	12
Verenigde Staten	7
Canada	1
Rusland	2
Colombia	6
Peru	3
Australië	2
China	4
Costa Rica	1
Ghana	1
Hong Kong	1
Kazachstan	1
Kenia	1
Marokko	1
Mexico	4
Moldavië	2
Servië	3
Sri Lanka	1
Thailand	2
Vietnam	1
Oekraïne	3
Bolivia	1
Ecuador	1
Nepal	1
Totaal	139

Net als in het au pair bestand zijn gezinnen met au pairs uit de Filipijnen, Zuid-Afrika en Latijns-Amerika oververtegenwoordigd. Dit komt wederom overeen met de gegevens van de totale populatie au pairs. Ook hier zijn de gegevens gegroepeerd naar regio van herkomst (tabel 8).

Tabel 8 Percentage gastgezinnen met au pairs naar herkomstregio (N=139)

Regio	Percentage
Azië	36
Latijns-Amerika	19
VS/Canada/Australië	7
Oost-Europa	6
Zuid-Afrika	31
Totaal	100

Van de 139 respondenten hebben er 11 niet de Nederlandse nationaliteit en nog eens 10 respondenten hebben naast de Nederlandse nationaliteit een tweede nationaliteit. Van de respondenten heeft 90% minimaal een hbo opleiding. Ook 85% van de partners is hoogopgeleid (hbo of wo). Het gezinsinkomen (netto) per maand is in

alle gevallen boven de € 2.000 per maand en 70% verdient maandelijks meer dan € 5.000.

2.2.4 Representativiteit van de steekproef

De respons van zowel de au pairs als de gastgezinnen is met meer dan 40% hoog te noemen zeker gezien het gebruik van een webenquête waarbij de respons vaak lager ligt dan bij andere dataverzamelmethode. Ook lijkt op basis van de populatiekenmerken die beschikbaar zijn de groep respondenten representatief voor de au pairs en gastgezinnen in Nederland ten tijde van het onderzoek. Bij de start van het onderzoek was er enige zorg over zelfselectie: krijgen au pairs van wie oneigenlijk gebruikgemaakt wordt wel de mogelijkheid aan het onderzoek mee te doen? Of zijn juist alleen die au pairs die niet tevreden zijn met hun situatie bereid aan het onderzoek mee te werken? Uit de resultaten van de webenquête blijkt echter dat zowel au pairs en gastgezinnen met positieve en negatieve ervaringen hebben meegewerkt aan het onderzoek (zie hoofdstuk 4).

2.3 Kwalitatieve interviews

In de periode juli 2012 tot en met december 2012 zijn semigestructureerde interviews gehouden met au pairs, gastgezinnen, bemiddelingsbureaus, belangenorganisaties en uitvoerende en toezichthoudende instanties (zie tabel 9). Dit aanvullende kwalitatieve deel van het onderzoek heeft als doel enkele individuele cases te bestuderen en analyses van resultaten uit de webenquête verder te kunnen verdiepen.

Tabel 9 Aantallen geïnterviewde respondenten per categorie

Categorie	Aantal interviews
Au pairs	30
Gastgezinnen	13
Bemiddelingsbureaus	5
Belangenorganisaties/Ambassade	4
Uitvoerende en toezichthoudende instanties	7

De gesprekken met au pairs werden gehouden in een publieke ruimte (café of station), gastgezinnen werden over het algemeen thuis geïnterviewd en met respondenten van bemiddelingsbureaus en organisaties/instanties werd doorgaans op de werkplek gesproken. Interviews zijn, na goedkeuring van de respondenten, opgenomen met een taperecorder en nadien getranscribeerd. Interviews werden gedaan in het Nederlands of Engels, en bij enkele interviews met Filipijnse au pairs vertaalde soms één van de onderzoekers die zelf de taal spreekt het interview.

2.3.1 Au pairs

In alle interviews met au pairs kwamen dezelfde onderwerpen aan de orde: motieven om au pair te worden, verwachtingen van het au-pairschap, ervaringen met bemiddelingsbureaus, ervaringen bij het gastgezin, eventuele problemen en klachten, en plannen voor de toekomst.

De au pairs werden op verschillende manieren geworven: Via *social media* (oproep op Facebook en 'Munting Nayon' een digitaal tijdschrift voor de Filipijnse gemeenschap in Nederland); door middel van de zogeheten *sneeuwbal* methode, waarbij aan respondenten werd gevraagd om (bevriende) au pairs in te lichten over het

onderzoek en hen te vragen om hieraan deel te nemen; en via een van de onderzoekers werd toegang verworven tot een kerk waar veel Filipijnse au pairs komen. Daarnaast zijn enkele interviews gevoerd met respondenten die de vragenlijst hadden ingevuld en die hadden aangegeven mee te willen doen aan een face-to-face-interview. De dertig geïnterviewde au pairs zijn afkomstig uit verschillende herkomstlanden (zie tabel 10).

Tabel 10 Land van herkomst geïnterviewde au pairs

Land van herkomst	Aantal au pairs
Brazilië	8
Zuid-Afrika	6
Filipijnen	11
Colombia	2
Peru	2
Costa Rica	1

Aangezien via de steekproef voor de webenquête alleen respondenten konden worden benaderd die legaal in Nederland verbleven is in het kwalitatieve deel van het onderzoek ook bewust geprobeerd (voormalige) au pairs te bereiken die illegaal in Nederland verblijven. Zes van de respondenten hadden geen verblijfsvergunning (meer). Deze respondenten noemen zichzelf au pair maar vallen dus niet (meer) onder de au-pairregeling.

2.3.2 Gastgezinnen

Verder werden dertien gastgezinnen geïnterviewd die gevonden waren via het eigen netwerk van de onderzoekers, door tussenkomst van au pairs en door de sneeuw-balmethode. Ook werden enkele gastgezinnen geïnterviewd die in de online enquête hadden aangegeven bereid te zijn tot een aanvullend interview. De geïnterviewde gastgezinnen verschilden in gezinssamenstelling, grootte en land van herkomst van de au pair. In enkele gevallen bestond het gastgezin uit een Nederlandse en een niet-Nederlandse partner. Verschillende gastgezinnen hadden al eerder een au pair in huis gehad, vaak uit hetzelfde land van herkomst als de huidige au pair.

2.3.3 Bemiddelingsbureaus

Vijf medewerkers/oprichters van verschillende au pair bemiddelingsbureaus zijn geïnterviewd ten behoeve van het onderzoek. Hen werd gevraagd naar hun visie op de au-pairregeling, hun werkwijze, en hun ervaringen met gastgezinnen, au pairs en de IND. Het doel van deze interviews was niet het evalueren van de bureaus, maar het in kaart brengen van de werkwijze en het noteren van ervaringen. De bemiddelingsbureaus zijn geselecteerd op basis van het aantal geplaatste au pairs en de herkomstlanden van de geplaatste au pairs. Het betrof twee relatief grote bemiddelingsbureaus en drie kleinschalige, waarvan twee zich uitsluitend op Filipijnse au pairs richten.

De informatie uit de interviews met de bureaus werd aangevuld met informatie verkregen via de websites van bemiddelingsbureaus. In totaal zijn 32 websites bekeken om informatie te verkrijgen over bemiddeling, werkwijze, informatievoorziening en kostenopbouw.

2.3.4 Belangenorganisaties en toezichthoudende instanties

Om aanvullende informatie te verkrijgen over de situatie van au pairs in Nederland in het algemeen, en Filipijnse au pairs in het bijzonder is gesproken met vertegenwoordigers van drie belangenorganisaties (*Bayanihan*, *Migrante* en *RESPECT*) en met een vertegenwoordiger van de Filipijnse ambassade. *Migrante* en *Respect* zijn beide organisaties die zich inzetten voor de belangen en rechten van migranten; de laatste richt zich specifiek op migranten die huishoudelijk werk verrichten in de private sfeer. *Bayanihan* is een centrum voor Filipijnse vrouwen in Nederland. Bovendien zijn drie medewerkers van de IND, twee medewerkers van de vreemdelingenpolitie, een medewerker van de Inspectie SZW (voormalige arbeidsinspectie) en een medewerker van het ministerie van SZW geïnterviewd over hun ervaringen met het au-pairbeleid, au-pairbureaus en toezichthoudende taken.

2.4 Dataverzameling over de grens

Er zijn veertien Filipijnse au pairs geïnterviewd (*face-to-face* of *online*) die in het verleden au pair in Nederland waren maar op het moment van het interview niet meer in Nederland verbleven. Acht van deze au pairs waren teruggekeerd naar de Filipijnen terwijl zes au pairs na hun verblijf in Nederland au pair waren geworden in Denemarken of Noorwegen. Door ook deze au pairs bij het onderzoek te betrekken kan inzicht worden verworven in wat er gebeurt met au pairs die Nederland verlaten en kunnen de ervaringen van au pairs die Nederland verlaten hebben vergeleken worden met de ervaringen van au pairs die op het moment van invullen van de vragenlijst in Nederland verbleven en hierdoor misschien eerder geneigd zullen zijn sociaal wenselijke antwoorden te geven om bijvoorbeeld hun verblijfsrecht niet in gevaar te brengen.

Verder is ook het toezicht op au pairs zoals georganiseerd door de Filipijnse overheid bestudeerd. In januari 2013 heeft een van de onderzoekers in Manilla een *Country Familiarization Seminar* (CFS) bijgewoond, georganiseerd door the *Commission on Filipinos Overseas* (CFO). Het volgen van een CFS is in de Filipijnen een voorwaarde van de overheid om als au pair naar Europa te mogen afreizen (zie verder paragraaf 5.6). Ook werd een interview afgenomen met een medewerker van de CFO.

2.5 Literatuuronderzoek en overige bronnen

In dit onderzoek wordt ook de nationale en internationale wetenschappelijke literatuur over au pairs geïnventariseerd maar deze is beperkt van omvang. Daarom wordt ook de bredere sociologische literatuur besproken die samenhangt met het au-pairschap. Deze is te classificeren in twee gebieden: Onderzoek naar migratiemotieven en onderzoek naar *global care chains*.

Naast wetenschappelijke literatuur wordt in dit rapport ook verwezen naar beleidsdocumenten. Journalistieke bronnen zoals artikelen uit kranten en tijdschriften en tv-rapportages zijn als achtergrondinformatie gebruikt.

2.6 Theoretische inkadering

2.6.1 Theorieën ter verklaring van internationale migratie

Neoklassieke economische migratietheorieën stellen dat migratiestromen zich het beste laten verklaren door inkomens- en werkloosheidsverschillen tussen het land van bestemming en het land van herkomst (Jennissen, 2012). Bij gelijke kosten van migratie, zal de migrant kiezen voor het land waar de opbrengsten het hoogst zijn. Migratie is in deze benadering een individuele beslissing bepaald door kansen in het buitenland. Migratie duurt voort zolang de opbrengsten in het bestemmingsland minus de kosten van migratie hoger zijn dan de opbrengsten in het land van herkomst.

In reactie op de neoklassieke benadering wijst de *new economics of labour migration* de eenzijdige focus op het individu af en ziet deze benadering migratie als een manier van risicospreiding waarbij de beslissing over migratie wordt genomen door de familieleden. Doordat gemigreerde gezinsleden *remittances* sturen naar familie in het herkomstland, wordt het risico op een ontoereikend inkomen beperkt (Stark & Bloom, 1985).

Theorieën van gesegmenteerde arbeidsmarkten claimen dat arbeidsmigratie van arme naar rijke landen voornamelijk wordt bepaald door de vraag naar arbeid in de bestemmingslanden. Moderne economieën in ontwikkelde landen hebben voortdurend moeite om voldoende personeel te vinden voor laaggeschoold werk en beroepen met weinig status. Migrantenvullen die vacatures op. Er is dus sprake van twee gescheiden arbeidsmarkten. Eén voor de autochtone bevolking en een aparte arbeidsmarkt voor migranten.

Verder zeggen sociale netwerktheorieën dat sociale netwerken in het bestemmingsland de kosten en risico's voor migranten verminderen. Een goed georganiseerde migrantengroep zal sneller in omvang toenemen. Migrantennetwerken kunnen potentiële migranten van dezelfde etnische origine helpen bij hun migratieproces door bijvoorbeeld bij te dragen aan de financiering van de reis; hulp te bieden bij het vinden van betaalde arbeid of een geschikt onderkomen, of door het verschaffen van informatie over opleidingsmogelijkheden of toegang tot het systeem van sociale zekerheid (Esveldt et al., 1995).

Om de factoren uit de verschillende theorieën overzichtelijk te groeperen wordt in de literatuur over determinanten van internationale migratie een onderscheid gemaakt tussen *push*- en *pull*factoren. *Push*factoren zijn gerelateerd aan het land van herkomst, zoals lage lonen, hoge werkloosheid of politieke spanningen. *Pull*factoren zijn juist gebonden aan het vestigingsland, bijvoorbeeld goede arbeidsmarktperspectieven of het bestaan van een sociaal netwerk in het land van bestemming. Beide typen factoren spelen mee in de overwegingen van migranten.

In deze algemene theorieën ter verklaring van migratie wordt geen specifiek onderscheid gemaakt tussen mannelijke en vrouwelijke migranten. Impliciet gaat het echter vaak over mannelijke arbeidsmigrantenvrouwelijke migranten die eventueel vrouwen en kinderen laten volgen. Steeds meer vrouwen migreren echter zelfstandig om hun economische perspectieven te verbeteren.

2.6.2 Feminisering van migratie

De term feminisering van migratie wordt gebruikt om het groeiende aandeel van vrouwelijke (zelfstandige) migranten wereldwijd te beschrijven (Castles & Miller, 2009). De feminisering van migratie verwijst ook naar de gender patronen die aan internationale migratie ten grondslag liggen. Zo komen veel vrouwelijke arbeids-

migranten te werken als *domestic workers*, *sex workers* of *service employees* (Piper, 2008).

Vanuit *gender studies* en *feminist studies* is er veel geschreven over de *global care chain*, waarin vrouwen uit ontwikkelingslanden de zorg voor kinderen van hoog-opgeleide westerse vrouwen op zich nemen. In eerste instantie focuste dit onderzoek zich op de kwetsbaarheid van migrantenvrouwen die (laagbetaalde want ondergewaardeerde) zorgarbeid leverden en op de kans op misbruik en uitbuiting in de onzichtbare werksfeer van het gezin. Later onderzoek richtte zich ook op de *agency* van de vrouwen zelf en de *economic rationality* die aan hun beslissing ten grondslag lag. Parrenas (2001) laat bijvoorbeeld zien dat *domestic workers* uit de Filipijnen vaak hoogopgeleid zijn. Hoewel zij in Europa en de Verenigde Staten werk onder hun opleidingsniveau doen verdienen zij met dit werk nog steeds meer dan met middel- en hoogopgeleid werk in de Filipijnen. Met het verdiende geld kunnen familieleden onderhouden worden en kinderen een opleiding volgen. Het inbrengen van inkomen geeft vrouwen ook meer autonomie en beslissingsbevoegdheid binnen de familie.

2.6.3 *Au pairs als speciale categorie*

De au pair neemt binnen onderzoek naar arbeidsmigranten en *global domestic workers* een speciale plaats in omdat het au-pairschap in Nederland door de staat gedefinieerd wordt als culturele uitwisseling en niet als arbeid.¹⁰ Economisch nut theorieën kunnen echter nog steeds van belang zijn omdat naast financiële motieven ook motieven als ervaring opdoen in een andere cultuur, verbeteren van de Engelse taalvaardigheid en kennismaking met de Europese cultuur een rol kunnen spelen bij de keuze voor het au-pairschap (Yodanis, 2005). Verder kan voor met name jongeren uit Zuidoost Azië het au-pairschap een aantrekkelijk alternatief zijn voor bijvoorbeeld arbeidsmigratie naar de Arabische wereld waar salarissen (zeer) laag zijn en (grote) uitbuiting aan de orde van de dag is (Vlieger, 2011).

Ook de sociale netwerktheorie kan een rol spelen in het verklaren van groeiende aantallen au pairs uit bepaalde herkomstlanden. Zo kan de stijging van het aantal Filipijnse au pairs een gevolg zijn van kettingmigratie via de sociale netwerken van al in Nederland verblijvende au pairs (Oosterbeek-Latoza, 2007).

Vanuit het idee van gesegmenteerde arbeidsmarkten is de *vraag* naar kinderoppas en huishoudelijk personeel een belangrijke verklarende factor voor au-pairmigratie. De stijgende arbeidsparticipatie van vrouwen en een gebrek aan kwalitatief goede maar betaalbare kinderopvangmogelijkheden leiden tot vraag naar oppas aan huis en huishoudelijke hulp. Ook het migratiebeleid speelt hierbij een rol. Nederland hanteert een restrictief toelatingsbeleid voor laaggeschoolde arbeidsmigratie van buiten de EU en biedt geen mogelijkheid aan arbeidsmigranten om als *live in domestic* in Nederland te werken.

In het volgende hoofdstuk (hoofdstuk 3) zullen de motivaties van jongeren om au pair te worden en die van gastgezinnen om een au pair in huis te nemen worden beschreven aan de hand van de hier boven besproken theorieën.

¹⁰ Het Clara Wichmann Instituut heeft over de fijne lijn tussen culturele uitwisseling en arbeid al in 2004 een commentaar geschreven (Commentaar van het Clara Wichmann Instituut bij de kabinetsreactie Tweede nationale rapportage VN-Vrouwenverdrag Februari 2004).

3 Motivaties voor het au-pairschap

3.1 Motivaties voor het au-pairschap

In dit hoofdstuk komen de motivaties van jongeren om au pair te worden en de motivaties van gastgezinnen om een au pair in huis te nemen aan bod. Er wordt gebruikgemaakt van zowel de kwantitatieve informatie uit de vragenlijst als van de kwalitatieve informatie die verzameld is gedurende de interviews. Een van de vragen die in dit hoofdstuk aan de orde komt is of verschillen in motivaties te herleiden zijn tot verschillen tussen herkomstlanden van au pairs. Verder komt in dit hoofdstuk aan bod of jongeren specifiek au pair in *Nederland* wilden worden en of gastgezinnen een voorkeur hebben voor een au pair uit een bepaald land van herkomst.

3.1.1 Motivaties om au pair te worden

Aan de beslissing om au pair te worden kunnen meerdere beweegredenen ten grondslag liggen. In de vragenlijst is aan respondenten gevraagd om eerst alle redenen om au pair te worden op te geven en daarna te vermelden wat de belangrijkste reden was voor deze keuze. Vrijwel alle au pairs gaven meerdere redenen op waarom zij au pair wilden worden. Dit illustreert dat motivaties voor internationale migratie complex zijn (zie hoofdstuk 2) en zeker in het geval van au-pairmigratie niet eenvoudig te herleiden zijn tot een enkel motief (zie ook tabel 11).

Tabel 11 Redenen genoemd om au pair te willen worden (meerdere antwoorden mogelijk, N=129)

Reden	Percentage
Om een andere cultuur te leren kennen	94
Voor mijn persoonlijke groei	78
Voor het avontuur	63
Om mijn Engels te verbeteren	52
Om te werken en geld te verdienen voor mijzelf/mijn familie	51
Om een tijd uit mijn eigen land weg te zijn	50
Om Nederlands te leren	48
Om ervaring op te doen met het werken met kinderen	43
Ik wilde onafhankelijker worden/meer vrijheid hebben	42
Om een betere baan te vinden na afloop van het au-pairschap	28
Om me voor te bereiden op een studie in het buitenland	25
Om een partner te vinden/om bij mijn partner te zijn	3
Anders	9

Het *leren kennen van een andere cultuur* wordt door vrijwel alle respondenten als een beweegreden genoemd maar ook *avontuur*, *persoonlijke groei*, *onafhankelijk zijn/meer vrijheid hebben* worden door het merendeel van de respondenten als overwegingen genoemd. De helft van de respondenten geeft aan dat *geld verdienen* een reden was om au pair te worden. Een minderheid van de respondenten noemt *ervaring opdoen in werken met kinderen*, *hoop op een betere baan* en *opdoen van talenkennis* als reden om au pair te worden. Elf respondenten hebben nog overige redenen opgegeven die niet binnen de antwoordcategorieën van de vragenlijst vielen, zoals *mogelijkheid tot reizen door Europa*, *het maken van nieuwe vrienden*

en het zeer specifieke *de geschiedenis tussen Indonesië en Nederland verkennen vanuit het Nederlandse perspectief*.

Gevraagd naar de *belangrijkste* reden om au pair te worden blijken het *leren kennen van een andere cultuur* en *persoonlijke groei* de belangrijkste antwoordcategorieën (20 respectievelijk 22%). Slechts 7% van de respondenten geeft aan dat *geld verdienen* voor hen de belangrijkste reden was om au pair te worden (zie tabel 12).

Tabel 12 *Belangrijkste reden om au pair te worden voor au pairs (N=129)*

Reden	Percentage
Voor mijn persoonlijke groei	22
Om een andere cultuur te leren kennen	20
Voor het avontuur	11
Om ervaring op te doen met het werken met kinderen	10
Om mijn Engels te verbeteren	9
Om te werken en geld te verdienen voor mijzelf/mijn familie	7
Om me voor te bereiden op een studie in het buitenland	5
Om een betere baan te vinden na afloop van het au-pairschap	5
Ik wilde onafhankelijker worden/meer vrijheid hebben	4
Om een tijd uit mijn eigen land weg te zijn	3
Om Nederlands te leren	2
Om een partner te vinden/om bij mijn partner te zijn	1
Anders	2
Totaal	100

Hoewel bijna de helft van de respondenten aangaf dat het leren van Nederlands en/of het verbeteren van hun Engels een reden was om au pair te worden is het voor slechts 2% (Nederlands) respectievelijk 9% (Engels) ook de *belangrijkste* reden om voor het au-pairschap te kiezen.

Uit deze bevindingen blijkt dat voor een groot deel van de respondenten de doelstelling die aan het au-pairbeleid ten grondslag ligt, namelijk het kennis maken met de Nederlandse cultuur, ook bepalend is voor de keuze om au pair te worden. Belangrijker echter lijkt een individueel doel als persoonlijke groei, terwijl ook avontuur en ervaringen opdoen die van belang kunnen zijn bij toekomstige carrièrekansen, zoals taalverwerving en werken met kinderen, van belang zijn. Slechts voor een klein deel van de au pairs lijkt het verdienen van geld, vaak een motief voor arbeidsmigratie, de *belangrijkste* drijfveer te zijn om au pair te worden.

Overeenkomstig met de resultaten uit de vragenlijst laten ook de bevindingen uit de interviews zien dat jongeren uiteenlopende motivaties hebben om als au pair naar Nederland te komen. Respondenten geven aan dat zij in eerste instantie de ambitie hebben om naar het buitenland te gaan om 'de wereld te verkennen' en bij het oriënteren op de mogelijkheden die daartoe bestaan bij het au-pairschap uitkwamen. In vergelijking met andere vormen van migratie, zoals studiemigratie of arbeidsmigratie, wordt het au-pairschap door de respondenten gezien als een veilige en goedkope manier om ervaring op te kunnen doen in het buitenland: Men is verzekerd van voedsel, een onderkomen en andere zaken betreffende de eerste levensbehoeften, doordat dit wordt gefinancierd door het gastgezin. Zo zegt een au pair uit Brazilië:

'Sometimes we make jokes; we are on holidays here, and we also take care of a child. We are not working, we are free, we can do whatever we want to do. You don't have to worry about how you will pay the rent, water, all that; it is a holiday. If I want to go to other countries, I can do that. For me these are the most

advantages; you don't have to worry about anything. Even with the worst preparation, all I have to do is buy clothes for winter, that is all.'

Respondenten kozen vaak voor het au-pairschap tijdens of net na hun studie als tijdelijke onderbreking van het leven in het land van herkomst alvorens serieus na te gaan denken over hun carrière:

'I graduated with a BS in management in 2004. I was working in a call center when I applied for the au pair program so it was not for financial reasons that I decided to join, but more out of curiosity, to travel abroad. Honestly, I didn't know anything about the Netherlands before I applied!'

Andere respondenten geven aan dat zij als au pair een vorm van vrijheid hoopten te verkrijgen:

'I am thinking about the experience, an adventure. I am excited to be out of the country; for 23 years I was in the Philippines, with my parents, strict parents, so for the first time I have freedom.'

Bovenstaande citaten laten de zogenaamde *pull factoren* zien; men wilde graag naar Europa, om te reizen, om het avontuur en de internationale ervaring.

3.1.2 Partnermigratie

Bij de start van dit onderzoek werd de vraag opgeworpen of gezien de verscherpte eisen die de laatste jaren gesteld zijn aan partnermigratie de au-pairregeling gebruikt wordt door buitenlandse partners om toegang tot Nederland te verkrijgen. Slechts een zeer beperkt aantal respondenten zegt als au pair naar Nederland te zijn gekomen om bij hun partner te zijn. Van de respondenten geeft 3% aan dat dit een rol speelde in de afweging om au pair te worden en in slechts 1 geval was dit de doorslaggevende reden. Van de 26% van de au pairs (N=33) die ten tijde van de enquête een partner had, hadden de meesten een partner in het land van herkomst achtergelaten. Van de twaalf au pairs die een partner met de Nederlandse nationaliteit hebben, heeft het merendeel deze partner ontmoet gedurende het au pair verblijf in Nederland. Deze au pairs zouden eventueel een aanvraag voor 'verblijf bij partner' kunnen doen na afloop van de verblijfsvergunning au pair. Gezien de demografische kenmerken waaraan au pairs volgens de regeling moeten voldoen (18-25 jaar, ongetrouwd, geen kinderen) is het niet verrassend dat er relaties ontstaan in Nederland. Ook onder uitwisselingsstudenten (waaronder ook Nederlandse studenten in het buitenland) is dit een bekend fenomeen.

3.2 Motivaties naar herkomstland

Redenen om au pair te worden verschillen per regio van herkomst. Zo noemt bijna de helft van de respondenten uit Latijns-Amerika en Zuid-Afrika *geld verdienen voor mijzelf* als een van de redenen om au pair te worden. Slechts één respondent uit deze groep geeft dit echter als belangrijkste reden. Vrijwel alle respondenten die *geld verdienen voor mijn familie* als belangrijkste reden om au pair te worden noemen komen daarentegen uit Azië. Echter, ook onder au pairs uit Azië worden het *leren kennen van een andere cultuur* en *persoonlijke groei* vaker als belangrijkste reden genoemd om au pair te worden dan *geld verdienen*. Geen van de ondervraagde au pairs uit de Verenigde Staten, Australië en Oost-Europa geeft aan dat geld

verdienen (hetzij voor zichzelf hetzij voor familie) een overweging was om au pair te worden.

Aangezien de wens om geld te verdienen zou kunnen samenhangen met de sociaal-economische positie van de familie in het land van herkomst, is in de enquête ook gevraagd naar het opleidingsniveau van de ouders en de financiële positie van de familie. Wat betreft de opleiding van hun ouders geeft 90% van de au pairs aan dat hun vader tenminste een middelbare schoolopleiding heeft en van 31% van de au pairs is ten minste één van de ouders universitair opgeleid. De financiële positie van de familie in het land van herkomst wordt door 68% omschreven als gemiddeld en door 26% als beter dan gemiddeld. Slechts 8% van de ondervraagde au pairs geeft aan dat de financiële positie van de familie slechter dan gemiddeld is. Deze au pairs komen uit zowel Latijns-Amerika als Azië.

Enkele Filipijnse au pairs geven aan dat zij in Nederland zijn omdat het noodzakelijk is familie in het land van herkomst financieel te kunnen ondersteunen en dat zij dit niet kunnen doen als zij in de Filipijnen blijven –waar de werkloosheid hoog is en de lonen laag zijn. Zo vertelt één respondent:

'I studied nursing for four years in the Philippines and passed the test. Then I worked in a hospital for ten months as a volunteer nurse-we didn't receive any salary-and another nurse told me about her au pair experience in the Netherlands and told me I should go. She showed me pictures from her host family, very nice. So I thought to give it a chance cause you have to work in the hospital as a volunteer for three years and then you are still not sure if they give you a job!'

De Filipijnen heeft een cultuur van arbeidsemigratie –ook voor vrouwen- en arbeids-emigratie wordt door de overheid gestimuleerd (De Vlieger, 2011). Jaarlijks vertrekken tienduizenden vrouwen als *domestic worker* naar het buitenland (met name naar landen als Maleisië, Singapore en Hong Kong en het Midden-Oosten). De Filipijnse au pairs die voor dit onderzoek geïnterviewd zijn geven echter aan dat zij bewust voor het au-pairschap gekozen hebben omdat dit een hogere status heeft dan *domestic worker*. In dit verband noemen zij ook de barre werkomstandigheden in Aziatische en Arabische landen waar veel landgenoten arbeid verrichten:

'Actually I heard about the program already while I was still in the Philippines and what I heard is that as an au pair you are not treated as a domestic worker and instead you will be treated as part of the family. Unlike if you're a domestic worker you will be asked to clean this, clean that and you have no free time. Here as an au pair my hosts are actually the ones who force me to go out. In Taiwan I had to be awake until they went to bed but here it's not all about work only you have to also take time to go out and know the Dutch culture. Also what you get is not a salary but an allowance and your hosts are also obligated to enroll you in a Dutch language course. Further they encourage you to travel to the different countries here in Europe to find out about the cultures here and since I like to travel I thought being an au pair is a good idea. Also I don't have to work for 16 hours like in Taiwan and I don't think of my hosts as employers and don't call them ma'am or sir but I call them by their first names. You are treated as part of the family.'

'I also went to Dubai, after I graduated, because I wanted to earn money. It is really difficult there. Sometimes, when the family had visitors, I worked from early morning till eleven at night and then the baby wakes up at 5 and I have to feed the baby since they are still asleep. And you do not have any day off! You are lucky if you have one day off a month. But for me, I did not have one day off.'

So after a few months there I heard about being an au pair in Amsterdam. I read your host family will treat you like family, you work only 30 hours; and I came here.'

Deze laatste twee citaten laten zien dat de geïnterviewde respondenten weloverwogen keuzes maken binnen de mogelijkheden die zij hebben en deze mogelijkheden ook actief met elkaar vergelijken en proberen hun positie te verbeteren.

3.3 Au-pairschap als negatieve keuze

Keuze voor het au-pairschap kan ook een *negatieve* keuze zijn, bijvoorbeeld wanneer andere mogelijkheden om naar Nederland te migreren ontbreken. Het Nederlandse migratiebeleid is de laatste jaren strenger geworden en voor derdelanders is het moeilijker geworden naar Nederland te komen als bijvoorbeeld werknemer of partner. Tegelijkertijd is het voor buitenlandse studenten duurder geworden om in Nederland te komen studeren. Aan au pairs is gevraagd of zij indien dat mogelijk was geweest liever op een andere manier naar Nederland hadden willen komen. Het merendeel van de respondenten geeft aan dat zij liever als werknemer of student naar Nederland hadden willen komen (zie tabel 13).

Tabel 13 Voorkeur voor ander verblijfsdoel dan au pair (N=129)

	Percentage
Nee	27
Ja, als werknemer	36
Ja, als student	32
Ja, als partner	3
Anders	2
Totaal	100

Gevraagd naar de redenen waarom men liever op een andere manier dan als au pair in Nederland zou willen verblijven worden de volgende redenen genoemd; 'dan kan ik investeren in mijn toekomst/een opleiding volgen' (50%), 'dan kan ik meer geld verdienen' (33%), 'kan ik langer dan 1 jaar blijven' (27%) , dan kan ik familieleden over laten komen' (6%) en 'dan kan ik op mezelf wonen' (1x genoemd als open antwoord). Ook hier verschillen antwoorden per herkomstgebied. Au pairs uit Azië geven vaker aan als werknemer te willen komen en au pairs uit Latijns-Amerika als student.

Uit de interviews blijkt dat respondenten die liever als werknemer hadden willen komen hiermee refereren aan een baan in hun eigen vakgebied (verpleegkundige, webdesigner, financial management etc.) en specifiek niet aan werk als *domestic worker* of *nanny*. Aangezien een werkvergunning voor een baan in het eigen vakgebied niet tot de mogelijkheden behoorde kozen zij voor de optie au pair.

Een aantal respondenten wilde liever als uitwisselingsstudent naar Nederland komen, maar dit was financieel niet haalbaar voor hen:

'I finished a BA degree in Financial Management in South Africa. But I am only 23, I didn't want to start my career yet. I wanted to go abroad, I had never been. But exchange programs are so expensive, I couldn't afford it! This girl who ap-

plied for the Netherlands as an au pair said: It's quick, efficient, doesn't cost a lot, you just go.'

Meerdere au pairs geven ook aan dat zij graag wilden reizen in Europa en dat er geen andere manier was om een visum voor een jaar te krijgen.

3.4 Keuze voor Nederland

Van de ondervraagde au pairs had 81% een voorkeur om als au pair naar Nederland te gaan (tabel 14).

Tabel 14 Redenen genoemd om naar Nederland te willen komen door au pairs met voorkeur voor Nederland (meerdere antwoorden mogelijk, N=105)

Reden	Percentage
Omdat het land (de taal/cultuur) me interesseert	71
Op grond van goede ervaringen van andere au pairs	26
Ik kende al andere au pairs in Nederland	23
Ik heb familieleden die in Nederland wonen	13
Ik kende mijn gastgezin al	9
Omdat ik al eerder in Nederland geweest was	9
Omdat ik een partner in Nederland heb	4
Anders	14

Interesse in de Nederlandse cultuur wordt het vaakst genoemd maar ook het sociaal netwerk lijkt van belang ; het kennen van andere au pairs, gastgezin, familieleden wordt vaak genoemd. Au pairs die niet specifiek Nederland als voorkeur hadden (19%) gaven aan dat Nederland nu eenmaal het land was waar zij terecht konden – meestal via hun bemiddelingsbureau – en dat er geen andere opties waren. Ook uit de interviews blijkt dat de meeste respondenten bewust kozen voor Nederland omdat het centraal gelegen is in Europa, wat rondreizen binnen dit continent vergemakkelijkt, en een au pair geen Nederlands hoeft te kennen om als au pair te kunnen werken; kennis van de Engelse taal volstaat. Daarnaast was de aanvraag van een au-pairvisum in Nederland volgens de respondenten gemakkelijker en goedkoper in vergelijking met andere landen.

'I studied French so I first wanted to go somewhere in France. I looked at Paris. But all the exchange programmes were too expensive. (...) The au pair programme is so cheap; I paid like € 500 to come here to the agency. And I needed some clothes to travel and things. So it is less, less, less than half the price to do this. (...) In Paris and France the au pair programme is not that good. There are no rules, no protection for au pairs. So I looked for a place where they protect you more, Belgium for example; they have good salaries and everything, but I couldn't find families because the programme is not so common. So I decided to go the Netherlands. Because I have more options there.'

Verder werden respondenten door anderen in hun directe omgeving of via websites als Facebook door (voormalige) au pairs geënthousiasmeerd om au pair in Nederland te worden; in dit kader gaven bijvoorbeeld vrienden of familieleden aan dat de werkomstandigheden in dit land gunstig zijn en dat het een veilig land is. Dit laat het belang van sociale netwerken in au-pairmigratie naar Nederland zien.

3.5 Motivaties van gastgezinnen

3.5.1 Motivaties van gastgezinnen om voor een au pair te kiezen

Aan gastgezinnen is gevraagd waarom zij gekozen hebben voor een au pair. Zij konden meerdere redenen opgeven.

Tabel 15 Redenen genoemd om een au pair in huis te nemen (meerdere antwoorden mogelijk, N=139)

Reden om voor au pair te kiezen	Percentage
Om te helpen met verzorging kinderen/oppas kinderen	92
Om au pairs kennis te laten maken met Nederland	55
Goede ervaring met de voorgaande au pair	47
Voor het verrichten van huishoudelijke werkzaamheden	24
Om minderbedeelde jongeren een kans te geven om ervaring op te doen in een ontwikkeld land	22
Voor aanspraak/gezelligheid	16
Om te helpen bij de verzorging van een ander familielid dat zorg nodig heeft	1
Anders	24

De au-pairregeling heeft als doel jongeren kennis te laten maken met de Nederlandse cultuur. Dit was voor iets meer dan de helft van de gezinnen (55%) inderdaad een van de redenen om voor een au pair te kiezen. Het is echter niet de meest genoemde reden. Het overgrote deel van de respondenten (92%) kiest (mede) voor een au pair om hulp te hebben bij de verzorging van de kinderen.

In bijna alle gastgezinnen zijn dan ook kinderen onder de 12 jaar aanwezig (97%). De gastgezinnen bestaan uit minimaal 2 en maximaal 8 personen met een gemiddelde van 4,4 personen. In 3% van de gevallen gaat het om eenouder gezinnen (zie tabel 16).

Tabel 16 Aantal kinderen onder 12 jaar per gastgezin (N=134)

Aantal kinderen	Percentage
0	3
1	16
2	42
3	30
4	8
5	1
6	1
Totaal	100

De meerderheid van de kinderen onder de twaalf (52%) gaat ondanks de aanwezigheid van de au pair ook naar de kinderopvang of buitenschoolse opvang. Van de 62% van de kinderen die hier gebruik van maakt, gaat zelfs 5 dagen per week naar de kinderopvang of buitenschoolse opvang (BSO). Ook in deze gevallen geven gastouders aan dat het rust geeft als de au pair de kinderen op kan halen van de opvang en bijvoorbeeld het eten klaarmaakt voor het gezin.

In de enkele gastgezinnen waar geen (jonge) kinderen aanwezig zijn helpt de au pair met huishoudelijke taken en in één geval met de verzorging van een familielid. Aan de gastouders met jonge kinderen werd gevraagd waarom zij een au pair verkiezen boven andere vormen van kinderopvang (zie ook tabel 17).

Tabel 17 Redenen voor voorkeur au pair boven andere kinderopvang-mogelijkheden (meerdere antwoorden mogelijk, N=134)

Reden voorkeur au pair boven andere kinderopvangmogelijkheden	Percentage
Bij een au pair verblijven de kinderen thuis, in de eigen omgeving	86
Met een au pair hebben de kinderen het hele jaar door dezelfde oppas	68
Kinderopvang is duurder dan een au pair	39
De openingstijden van de kinderopvang zijn niet toereikend	38
Een Nederlandse oppas is te duur	25
Slechte ervaring met kinderopvang (bv. kind werd niet goed verzorgd)	14
Er kon geen geschikte oppas in Nederland gevonden worden	10
De wachtlijsten bij de kinderopvang zijn te lang	7
Au pair heeft medische achtergrond die nodig is voor bijzondere zorg gezinslid	3
Anders	44

Hoewel 38% van de ouders aangeeft kinderopvang duurder te vinden dan een au pair worden redenen als 'opvang aan huis' en 'hele jaar door zelfde oppas' vaker genoemd als een overweging bij de keuze voor een au pair dan financiële afwegingen. Ook merkten respondenten veelvuldig op dat een au pair flexibiliteit en rust geeft thuis.

Dit hangt ook samen met het feit dat gastouders aangeven veel uren te werken, gemiddeld 40 uur per week. Van de respondenten werkt 25% meer dan 40 uur per week met uitschieters naar 80 uur per week; 60% werkt wel eens 's avonds en 40% in het weekend. Partners van respondenten werken gemiddeld ook 40 uur per week. Hoewel de meeste respondenten en hun partners in loondienst werken, heeft een groot percentage een eigen bedrijf (zie tabel 18).

Tabel 18 Overzicht werkzaamheden gastouders (N=134)

	Percentage respondent	Percentage partner
Loondienst	63	53
Eigen bedrijf/ZZP	25	33
Loon dienst en eigen bedrijf/ZZP	6	7
Werkt niet	6	7
Totaal	100	100

De interviews bevestigen het beeld uit de webenquête dat gastgezinnen vooral voor een au pair kiezen om hen te ondersteunen in de verzorging en opvang van kinderen. Hoewel verschillende respondenten aangeven dat de au pair huishoudelijke taken verricht, geven geïnterviewde gastgezinnen aan voor een au pair te hebben gekozen ten behoeve van de rust, flexibiliteit en *quality of life* binnen het gezin. De au pair neemt zorgtaken uit handen en verschaft ouders daardoor meer vrijheid. Als een groot voordeel ervaren gastouders het dat de zorg voor kinderen minder tijdsgebonden is dan bij de reguliere kinderopvang waar rekening gehouden dient te worden met openingstijden. Ouders hoeven zich niet meer te haasten om op tijd bij de kinderopvang te zijn om de kinderen op te halen en kinderen hebben de mogelijkheid om overdag thuis met vriendjes te spelen en op verschillende tijdstippen activiteiten te ondernemen en hun hobby's te beoefenen:

'Het is de flexibiliteit voor ons een beetje, het is de flexibiliteit voor de kinderen in heel grote mate, want een kind dat naar naschoolse opvang gaat, kan niet kiezen hoe vaak die gaat sporten of welke sporten wanneer.'

Ook benoemen sommige gastouders het feit dat de komst van de au pair hun relaties ten goede is gekomen, omdat zij meer ruimte krijgen om zo nu en dan samen met hun partner iets te ondernemen, wetende dat de au pair zich dan ontfijnt over de kinderen:

'Eén van de redenen waarom een au pair ook fantastisch is, buiten dat het m'n man ontlast, het maakt ons veel leukere ouders. Want we zijn niet zo godsgruwelijk moe en ik voel me niet zo'n moeke die alleen maar met kinderen bezig is, waardoor ik hem een verwijt geef van; 'en jij doet helemaal niks'. Het is onwijs goed ook voor je relatie.'

Verder zijn de geïnterviewde gastgezinnen vaak kritisch over de reguliere kinderopvang. Deze zou relatief duur zijn of van onvoldoende kwaliteit.

'We hebben ook geprobeerd om onze dochter naar een school/crèche te brengen. Dit leverde heel veel stress op voor mij als moeder (bijv. midden in een meeting met de klant moest ik denken of mijn dochter wel of niet wordt opgehaald, ik werd gebeld dat ze gehaald moest worden omdat ze ziek was, enz.). Als ik geen au pair had, weet ik niet wat ik op dat soort momenten zou moeten doen. Daarnaast werd mijn dochter om de twee keer ziek op de crèche. En niet onbelangrijk: de kosten zijn belachelijk! Voor twee dagen per week moesten wij € 750 per maand betalen. Dat betekent dat ik al € 1.300 per maand moet verdienen om dit te betalen. Dat is echt een reden dat Nederlandse vrouwen minder gaan werken, en zichzelf zo wegcijfern op de top en internationale banenmarkt. Het loont niet om een kind in opvang te doen.'

'Ik zou nooit mijn kind onder de één naar een crèche willen brengen. Omdat ik geloof in een bepaalde aandacht die de kinderen moeten krijgen. En ik merk gewoon ook aan alle vriendjes van de kinderen die nog naar de naschoolse opvang gaan, er is niemand die het wil. Ze vinden het er wel leuk, maar iedereen wil eigenlijk het liefste gewoon naar huis, want ze zijn moe van een dag school en het wordt natuurlijk, hoe ouder ze worden, steeds intensiever. En dan ben ik gewoon onwijs blij dat ze lekker naar huis kunnen. En dat er gewoon hier rust is, en dat ze even hier kunnen, niet met anderen hoeven te spelen, dat ze gewoon met hun eigen dingetjes bezig kunnen zijn.'

Enkele geïnterviewde gastgezinnen kiezen er daarentegen juist bewust voor om de kinderen ten minste één dag in de week naar de reguliere kinderopvang te brengen om de sociale ontwikkeling van de kinderen te stimuleren. De au pair kan dan wel de kinderen brengen en halen waardoor de flexibiliteit voor ouders gehandhaafd blijft.

3.5.2 Keuze voor au pair uit een bepaald land

In de vragenlijst werd aan gastgezinnen gevraagd of zij een voorkeur hadden voor een au pair uit een specifiek land. In 72% van de gastgezinnen was dit inderdaad het geval. Gastgezinnen gaven verschillende redenen waarom zij voor een au pair uit een specifiek land kozen (tabel 19).

Tabel 19 Redenen om te kiezen voor een au pair uit een specifiek land (meerdere antwoorden mogelijk, N=87)

Reden	Percentage
Wij hebben eerder een au pair gehad uit dit land	51
Ik (en/of mijn partner) spreek(t) de taal van de au pair	44
Ik (en/of mijn partner) ben (is) geïnteresseerd in de taal en cultuur van dat land	37
Au pairs uit dit land staan erom bekend dat zij goed kunnen omgaan met kinderen	37
Ik (en/of mijn partner) wil mensen uit dat land de kans geven om kennis te maken met de Nederlandse taal en cultuur	34
Het bemiddelingsbureau was positief over au pairs uit dit land	28
Au pairs uit dit land staan erom bekend dat zij betrouwbaar zijn	27
Vrienden/familie/kennissen waren positief over au pairs uit dit land	24
Ik (en/of mijn partner) kom(t) uit hetzelfde land als de au pair	22
Au pairs uit dit land staan erom bekend dat zij hard werken	8
Anders	34

Een aantal respondenten lichtten toe specifiek voor een au pair gekozen te hebben in verband met de (tweede) taalontwikkeling van hun kind. Hier gaat het om ouders van wie minimaal één partner van buiten Nederland komt en die hun kind tweetalig willen opvoeden. Enkele gastgezinnen kozen voor een au pair uit een land waar zij ooit gewoond hebben of waarvoor zij een specifieke culturele interesse hebben.

'Ik heb een aantal jaar in Brazilië gewoond, en mijn kinderen zijn daar geboren. Ik vind het leuk dat zij via de Braziliaanse au pairs wat meekrijgen van die cultuur en ook wat Portugees leren.'

Respondenten zonder specifieke voorkeur voor een land van herkomst lieten hun keuze mede bepalen door informatie die zij hadden gekregen via kennissen of via een bemiddelingsbureau. Hierbij spelen ook etnische stereotypen een rol. Filipijnse au pairs worden over het algemeen gezien als, 'heel lief voor (kleine) kinderen' en 'dienstbaar' terwijl Zuid-Amerikaanse au pairs betiteld worden als 'stevig' of 'pittig' maar ook als 'vrolijk'. Met name gastgezinnen die au pairs uit verschillende landen in huis gehad hebben schuwen niet te generaliseren:

'Als je een baby hebt, kun je beter iemand hebben uit Azië, die zijn heel zorgzaam. Dan heb je niet iemand nodig die heel veel tegengas hoeft te geven. Op het moment dat ze wat ouder worden, dan kun je beter iemand hebben die iets meer haar op de tanden heeft. (...) Dus toen hebben we gekeken, laten we een Zuid-Amerikaanse proberen. Die zijn iets opener en ook verbaal wat sterker, gewoon een andere cultuur. Toen hebben we bewust voor Zuid-Amerikaans gekozen, en ze [de kinderen] leren ook wat Spaans, dat is ook wel leuk.'

'Dat was toen gewoon, dat je dat ook om je heen zag. Hier waren allemaal Filipijnen, dus toen hebben we een Filipijnse via een bureau gedaan (...) En voor ons was het wel, ja wij hadden gewoon twee kinderen, echt kleintjes, dus voor mij was het wel een logische gedachte, nou liever dan gewoon een Filipijnse, die het ook leuk vindt om lekker met die kindjes, een baby, te zorgen en te tutten. Lekker op te ruimen en zo.'

Gastgezinnen geven over het algemeen aan gekozen te hebben voor een au pair van buiten de EU hoewel zij zich ervan bewust zijn dat een au pair van binnen de EU makkelijker te regelen is aangezien er geen visum aangevraagd hoeft te worden.

Daarnaast kunnen au pairs uit de EU ook langer dan een jaar in Nederland blijven, iets waar de meeste geïnterviewde gastgezinnen de voorkeur aan geven. Een aantal gastgezinnen denkt echter dat jongeren uit de EU minder gemotiveerd zijn om als au pair aan de slag te gaan:

'De motivatie van meisjes buiten de Europese Unie is veel hoger, omdat, als je kijkt naar simpelweg het geld, iemand in Nepal verdient € 1.200 per jaar en iemand in de Filipijnen, die verdient ook zoiets per jaar en dan is € 340 per maand een godsvermogen. En dat geld sturen ze op naar de familie en die hele familie leeft er van. En ga jij iemand uit Frankrijk nemen, of iemand uit Spanje, of iemand uit België of weet ik veel waar, ja daar is € 340 natuurlijk geen big deal voor. Dus die zijn natuurlijk een stuk minder gemotiveerd. En die doen het ook vaak tussen studies in, als bijbaantje en als er een leukere baan langs komt, of als ze toch een beetje denken van nou, ik vind het toch eigenlijk niet meer zo gezellig bij die mensen, ik heb heimwee, dan zijn ze zo weg.'

Twee families kozen niet voor een bepaald land maar wel specifiek voor een mannelijke au pair. Een respondent zegt hierover:

'Mijn zoontje van 6 had al vaker een au pair gehad maar hij zei dat hij nu alleen nog een jongen als au pair wilde zodat hij daarmee kon gaan voetballen.'

3.6 Conclusies

De resultaten uit dit hoofdstuk laten zien dat de motivaties van au pairs en gastgezinnen sterk uiteenlopen. Waar gastgezinnen met name voor een au pair kiezen ter ondersteuning van de verzorging van (jonge) kinderen, komen au pairs naar Nederland voor persoonlijke groei, avontuur en culturele uitwisseling. Gastgezinnen zien een au pair als alternatief voor of aanvulling op de reguliere kinderopvang en benadrukken de flexibiliteit en rust die een au pair in huis geeft. Hoewel veel gastgezinnen aangeven dat zij het in huis halen van een 'andere cultuur' een toegevoegde waarde vinden is dit niet de doorslaggevende reden, behalve in de gevallen waarin één van de partners uit hetzelfde land komt als de au pair en de au pair ook taal en cultuur van het land van herkomst aan de kinderen doorgeeft. Au pairs kiezen voor Nederland op basis van interesse in de cultuur of banden met personen in Nederland of op basis van goede ervaringen van andere au pairs.

Gerelateerd aan de theorieën over internationale migratie die in hoofdstuk 2 aan de orde kwamen kan gesteld worden dat de neoklassieke economische verklaring van migratie onvoldoende de keuze voor het au-pairschap kan verklaren indien alleen naar financiële motieven wordt gekeken. Er is slechts een kleine minderheid van au pairs die aangeeft geld verdienen als belangrijkste motief te hebben gehad voor de komst naar Nederland. Een groter aandeel van de au-pairmigratie is te herleiden tot de sociale netwerk theorie. Bijna een kwart van de au pairs die deelnamen aan de web enquête kende al personen in Nederland of had kennissen die al in Nederland geweest waren. Vanuit de vraagkant spelen theorieën van gesegmenteerde arbeidsmarkten een rol in combinatie met feminisering van migratie. Gastgezinnen willen iemand die helpt met het huishouden en de verzorging van kinderen en kiezen bewust voor een jongere (vrouw) van buiten de EU. In het volgende hoofdstuk zal aan de orde komen of de uiteenlopende motivaties van gastgezinnen en au pairs ook leiden tot uiteenlopende ervaringen met het au-pairschap.

4 Ervaringen van au pairs en gastgezinnen met het au-pairschap

4.1 Ervaringen van au pairs en gastgezinnen

In dit hoofdstuk komen zowel de ervaringen van de au pairs als de ervaringen van de gastgezinnen met het au-pairschap aan bod. Er wordt wederom gebruikgemaakt van zowel de kwantitatieve informatie uit de vragenlijst als van de kwalitatieve informatie die verzameld is gedurende de interviews. Een van de vragen die in dit hoofdstuk aan de orde komt is of verschillen in ervaringen te herleiden zijn tot verschillen tussen herkomstlanden van au pairs.

4.1.1 Culturele uitwisseling en activiteiten; ervaringen van au pairs

Zoals al eerder vermeld heeft het Nederlandse au-pairbeleid als doel buitenlandse jongeren kennis te laten maken met de Nederlandse taal en cultuur terwijl zij inwonen bij een gastgezin waarbij zij 'op gelijke voet' (*au pair*) staan met de andere leden van het gezin. In deze paragraaf worden de ervaringen van au pairs beschreven met het verblijf in het gastgezin en wordt een opsomming gegeven van de activiteiten die zij in Nederland ondernemen in het kader van culturele uitwisseling. Een complicerende factor hierbij is dat er vanuit de au-pairregeling geen exacte definitie gegeven is van wat er onder culturele uitwisseling verstaan wordt. Er is geen verplichting een cursus Nederlands te volgen en er is geen minimum aantal culturele activiteiten dat ondernomen moet worden. Ook is het natuurlijk maar de vraag wat een culturele activiteit is. Er zou gesteld kunnen worden dat alleen al het inwonen bij een gezin in Nederland een goede manier is om kennis te maken met de Nederlandse taal en cultuur zonder dat daarnaast nog overige activiteiten ontplooid hoeven te worden. Zo zegt één au pair:

'Yes, I learn a lot about the Netherlands. During dinner we talk about the tax system, medical care, witte fietsenproject, windmolens, Lelystad, de Antillen. I didn't know anything about these things!'

En ook in het gewone dagelijkse leven doen au pairs naar eigen zeggen 'typisch Nederlandse ervaringen' op zoals leren fietsen op een bakfiets en voor het eerst sneeuw zien vallen.

Veel au pairs ondernemen ook activiteiten met het gezin waarin zij verblijven. Slechts 15 % onderneemt niks met het gezin. Het soort activiteiten verschilt (tabel 20).

Tabel 20 Soort activiteiten die au pairs ondernemen met gezin (N=111)

Activiteiten	Percentage 'ja'
Dagjes uit	51
Naar restaurant	54
Op vakantie	36
Op familiebezoek	36

Enkele au pairs geven echter aan dat zulke activiteiten alleen in de eerste drie maanden van hun verblijf plaatsvonden en sommige au pairs gaven in de enquête aan dat deze activiteiten geen onverdeeld genoeg zijn:

'When we go to the playground or an amusement park, I have to look after the kids the whole time. So it feels more like work than like fun.'

Het begrip culturele uitwisseling impliceert verder ook tweerichtingsverkeer. Gast-gezinnen kunnen ook iets leren over de taal en cultuur van het land van herkomst van de au pair. In gezinnen die specifiek kiezen voor een au pair uit een bepaald land omdat zij al interesse hadden in de betreffende taal en cultuur lijkt dit inderdaad het geval te zijn. Enkele au pairs geven echter aan dat de culturele uitwisseling wat hun betreft slechts één kant opgaat:

'They are not interested in hearing things about my country and I am basically not allowed to cook the food I like for them. I did it once but they didn't eat it.'

Naast activiteiten met het gezin ondernemen au pairs ook activiteiten in hun vrije tijd. Van de au pairs geeft 87% aan twee of drie dagen per week vrij te zijn. Slechts 3% zegt maar één vrije dag te hebben terwijl 9% zelfs vier dagen per week als vrij betitelt. Afgezien van de vrije dagen, zijn de meeste respondenten tevens één of meerdere dagdelen vrij gedurende de week en in de avonden, nadat het gezin heeft gedineerd en/of de kinderen op bed liggen. De meeste au pairs hebben ook een vakantie, variërend van twee tot zes weken.

Wat betreft de activiteiten die zij ondernemen in hun vrije tijd blijkt de nadruk te liggen op sociale activiteiten, ontspanning en culturele activiteiten (tabel 21).

Tabel 21 Activiteiten die au pairs ondernemen in vrije tijd (meerdere antwoorden mogelijk, N=129)

Activiteit	Percentage
Thuis uitrusten, tv kijken lezen etc.	78
Vrienden ontmoeten	76
Andere au pairs ontmoeten	71
Culturele activiteiten (museum, film, enz.)	61
Kerk	32
Uitstapjes met gastgezin	26
Nederlandse les	18
Partner ontmoeten	13
Cursus volgen	12
Anders	24

Slechts 18% van de au pairs volgt Nederlandse les. Onder 'Anders' wordt in het bijzonder reizen door Nederland en Europa genoemd maar ook het onderhouden van contact met vrienden en familie in het land van herkomst (via Skype, Facebook en e-mail).

4.1.2 Sociale omstandigheden en positie binnen het gezin

Au pairs wonen in bij het gastgezin en doen over het algemeen mee met de dagelijkse gang van zaken. Alle au pairs (N=129) beschikken over een eigen kamer en sommigen zelfs over een eigen badkamer. Veruit de meeste au pairs (82%) eten meestal samen met het gezin (ouders en kinderen) terwijl 10% van de au pairs meestal met de kinderen eet maar zonder de ouders; 8% eet meestal alleen. Over het algemeen hebben de gastouders regels opgesteld over gedrag binnen het gezin waar au pairs zich aan moeten houden. De meeste au pairs mogen in overleg bezoek ontvangen (57%) en 16% mag dit zonder overleg. Daarentegen geeft 23%

aan geen vriendjes/mannen te mogen ontvangen. Van de au pairs mag 5% helemaal geen bezoek ontvangen. Daarnaast heeft 33% van de au pairs regels over hoe laat ze thuis mogen komen en 47% over het (niet) gebruiken van drugs en alcohol; 11% heeft regels over waar ze naar toe mogen gaan en 8% over met wie ze om mogen gaan. Van de au pairs geeft 35% aan dat hun gastgezin geen regels heeft ingesteld.

Over het algemeen zijn respondenten tevreden met hun gastgezin. Dit hoeft echter niet te betekenen dat men zich ook 'lid' voelt van het gezin of op 'gelijke voet' met de familie.

'I think my family is the best one, but it is not family, I can't lay down on the couch for example.. But I think I really feel like a member of the family, for everyday I have dinner with them, we make jokes. (...) But it is not family-family, because I have to help, they pay me, I stay at their house.'

Andere au pairs voelen duidelijk dat zij een andere rol hebben binnen de familie:

'Well, the first thing that they said about their au-pair program is that you're going to be a big sister. That's not true, you are here to work, to help. Because you live with the family, you have dinner with them and nice conversations, but you're still their au-pair, you're still the nanny. In my own place when I arrive at home after a hard day I take my shoes off in the kitchen, then I put on my pajamas and then stay on the sofa watching TV and eating some chips. Not here.'

'Do I feel like part of the family? It is a difficult question. Sometimes I do, like with the children, I really love them. With the parents, it is not a friendship, but you could say it is like family. I have a nice room, a bathroom, nice balcony, they gave me a laptop. We sometimes drink a glass of wine in the evening and eat dinner together. But they do tell me rules, like not bring boys to the house. Sometimes it is nice, sometimes not.'

Een enkeling zegt expliciet zich geen deel van de familie te voelen:

'The program says that you are going to be part of family. This is bullshit for me now. I am not part of the family and you can feel it.(...) Because sometimes they invite me for something, but I know that I should say no. You know that they invite you because they are polite enough, because you are not really welcome to dine. It is natural. I don't think it is wrong. Sometimes you are not part of the family. If I am going to stay here for one year: how can I be part of the family in one year? Like even if they are really nice to me, I am not part of the family. That is really clear to me.'

Hoewel de meeste au pairs zichzelf dus wel als onderdeel van het gezin zien zijn er maar weinig die zich echt een gelijkwaardig lid van de familie voelen. In principe is dit ook niet nodig en is het ook geen harde voorwaarde van de au-pairregeling maar de uiteenlopende ervaringen binnen de familie laten zien dat zowel de opstelling van het gastgezin als de opstelling van de au pair van invloed is op de manier waarop het au-paarschap wordt ervaren. Ook ontstaat in sommige gevallen het beeld dat de au pair niet 'op gelijke voet' met de familie staat, maar meer als een oudere dochter wordt benaderd gezien de regels die worden afgesproken aangaande tijdstip van thuiskomen, bezoek van (mannelijke) kennissen en gebruik van alcohol en drugs.

4.1.3 Taken binnen het gastgezin

In de webenquête is gevraagd naar de aard van de taken die de au pair uitvoert. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen taken die betrekking hebben op de verzorging van kinderen en op huishoudelijke taken (zie tabel 22 en 23).

Tabel 22 Taken verband houdend met de verzorging van kinderen (meerdere antwoorden mogelijk, N=128)

Taak	Percentage ja
Spelen	97
Oppassen overdag	92
Eten geven	81
Van/naar school/kinderopvang/sportclub enz. brengen/halen	79
Aankleden	65
Naar bed brengen	56
Oppassen 's avonds	56
In bad doen	53
Medicijnen geven	34
Oppassen op kinderen van anderen	17
Anders	13

Onder 'anders' wordt genoemd het opruimen van rommel van de kinderen en het maken van lunch voor op school. Enkele au pairs geven ook aan de kinderen in hun gezin taalles te geven in hun moedertaal. Wat betreft 'medicijnen geven' lijkt het grotendeels te gaan om het geven van paracetamol en hoestsiroop. Slechts in een enkel gezin is een persoon aanwezig die meer zorg behoeft.

Verder zeggen twee au pairs betrokken te zijn bij de zorg van overige leden binnen het huishouden (geen kinderen) maar voor geen enkele au pair geldt dit voor leden van de familie buiten het gezin (bijvoorbeeld bejaarde ouders). Wel zegt 41% van de au pairs taken te hebben bij de verzorging van huisdieren en past 20% wel eens op de kinderen van anderen, maar dit kan ook zijn op momenten dat kinderen van anderen spelen bij de kinderen in het gastgezin.

Wat betreft huishoudelijke taken is in de au-pairregeling vastgelegd dat au pairs alleen licht huishoudelijke taken mogen uitvoeren. De huishoudelijke taken die au pairs verrichten lopen echter uiteen. Vijf au pairs geven aan helemaal geen huishoudelijke taken te hoeven uitvoeren. In bijna 60% van de gastgezinnen is ook een huishoudelijke hulp actief. Een enkele maal maakt deze hulp ook de kamer van de au pair schoon.

Verschillende au pairs vermelden in de interviews dat zij in het land van herkomst zelf een hulp in de huishouding (meisje in huis) hadden. Voor de au pairs die hier aan gewend waren is het soms een schok dat zij in Nederland zelf huishoudelijk werk moeten doen:

'I was really scared. Housekeeping is not my thing. At home we had 'meiden' and even in my own flat I had a cleaner.'

Een ander zegt echter door haar ervaring als au pair met andere ogen naar de inwonende hulp thuis te kijken:

'Sure being an au pair is such a wonderful way to learn how to respect people. I have a maid in my country and with this experience I really respect her work.'

Deze bevinding laat zien dat ook au pairs van buiten de EU vaak tot de (hogere) middenklasse behoren in het land van herkomst.

Gevraagd naar wat voor huishoudelijke taken au pairs verrichten komen de volgende taken naar voren (tabel 23).

Tabel 23 Huishoudelijke taken (meerdere antwoorden mogelijk, N=124)

Taak	Percentage
Stofzuigen	79
Koken	72
Afwassen	77
Rommel opruimen	73
Strijken	66
Wassen	62
Bedden opmaken	57
Stoffen	49
Boodschappen doen	48
Vloer dweilen	47
Douche/wc schoonmaken	39
Ramen zemen	17
In de tuin werken	7

Hoewel er geen exacte definitie is van wat licht huishoudelijke werkzaamheden zijn, zouden verschillende veelvoorkomende huishoudelijke taken zoals vloeren dweilen, sanitair schoonmaken, in de tuin werken en ramen zemen wel als zwaardere taken gezien kunnen worden.

In 76% van de gevallen is er overleg geweest tussen het gastgezin en de au pair over de uit te voeren taken, de daaraan te besteden uren en vrije dagen. In iets meer dan de helft van deze gevallen zijn de taken ook schriftelijk vastgelegd. Van de au pairs met afspraken op schrift (N=51) vindt echter 11% dat de afspraken niet worden nageleefd door het gastgezin (4% geeft aan dat ze zelf de afspraken niet naleven).

Volgens de au-pairregeling mag van de au pair maximaal 30 uur hulp gevraagd worden bij de verzorging van kinderen en/of licht huishoudelijk werk. Een groot deel van de au pairs geeft echter aan meer dan 30 uur per week aan deze taken te besteden. Van de au pairs (N=65) zegt 50% meer dan 30 uur per week te werken (tabel 24).

Tabel 24 Uren per week besteed aan taken (N=129)

Taken	Percentage au pairs >30 uren per week
Meer dan 30 uur verzorging kinderen	19
Meer dan 30 uur huishoudelijke taken	5
Meer dan 30 uur taken totaal	50
Meer dan 50 uur totaal	12

Het meer dan 30 uur per week besteden aan taken is niet verbonden aan slechts één land/continent van herkomst (tabel 25).

Tabel 25 Uren per week naar land/continent van herkomst (aantallen, N=129)

	<=30 uur	>30 uur	Totaal
Azië	21	23	44
Latijns- Amerika	20	24	44
Zuid-Afrika	13	14	27
VS/Australië	5	1	6
Oost-Europa	5	3	8
Totaal	64	65	129

Naast het aantal uren dat au pairs aan taken besteden binnen het gezin is ook gevraagd of zij weleens langere tijd alleen verantwoordelijk zijn voor de kinderen – iets wat volgens de au-pairregeling niet mag. Van de au pairs geeft 45% aan wel eens langere tijd alleen verantwoordelijk te zijn voor de kinderen, bijvoorbeeld als de ouders op reis zijn of een weekendje weg.

De interviews laten eveneens zien dat het takenpakket van de geïnterviewde au pairs voornamelijk betrekking heeft op de zorg voor de kinderen. Toch wordt van de meeste au pairs verwacht dat zij aanvullende huishoudelijke taken uitvoeren. Sommigen au pairs geven echter aan dit zelf graag te willen oppakken, omdat zij 'niets anders te doen hebben' als de kinderen bijvoorbeeld op school zitten of 'hun tijd niet willen verspillen'. Zij maken soms extra schoon of strijken zonder dat het gastgezin hierom vraagt maar gewoon omdat zij vinden dat ze wel wat extra's kunnen doen als ze verder geen verplichtingen hebben.

Sommige respondenten krijgen eenmalig een schema met de noodzakelijke taken, anderen ontvangen hiervan maandelijks of wekelijks een nieuw overzicht. De ervaringen van au pairs ten aanzien van de taken die zij moeten uitvoeren verschillen sterk:

'I think in general my tasks were light in the Netherlands. The mother didn't even expect me to clean up after the kids, she said they should clean after themselves, but if it became really messy I cleaned up anyway. I had enough free time so I wasn't really counting the hours anymore. I would eat breakfast with the children but mostly the mother brings them to school and I prepare lunch for them. Which is actually just putting bread out! Then I will be with the kids from 17-19 until they have football or other lessons. Because my host was a single mum, she has the children every other weekend, so when they are with the father I have a free weekend as well.'

'I had to start earlier at 7:00 am and they increased my allowance from € 350 to € 400. But this is because I now had to do so many extra things like clean the garden, the playhouse, take the trash, get the mail before I start in the morning, clean the stove and sometimes prepare dinner. Then after dinner to give the kids a bath and put them to bed. My main tasks are still to look after the children because they have a cleaning person but the person comes middle of the week so I still clean. I cannot go to sleep when the playroom of the kids is not in order and their toys are not stored properly. I think they got used to me doing these things so they transferred all these tasks to me in addition to my tasks before (...).'

Sommige respondenten maken deel uit van gastgezinnen die wederzijdse flexibiliteit belangrijk vinden. Deze gastgezinnen vragen niet alleen van de au pair om flexibel om te gaan met het takenpakket, maar zij houden tegelijkertijd ook rekening met de wensen van de au pair. Indien deze, bijvoorbeeld, in verband met een lang

weekend weg, een werkdag vrij wil of van werkdagen wil ruilen, zorgen de gastouders voor alternatieve oppas mogelijkheden voor de kinderen, bijvoorbeeld door hen een extra dag naar de BSO te brengen, of door de grootouders te vragen op te passen. Deze situatie geldt niet voor alle respondenten. Er zijn eveneens geïnterviewde au pairs die in gastgezinnen terechtkomen die niet flexibel zijn: de au pair dient te werken op de aangegeven tijden, alternatieve opvang mogelijkheden zijn niet voorhanden.

Terwijl sommige au pairs hun werktijden precies bijhouden (op schrift), en verwachten aanvullend te worden betaald indien zij meer dan de wettelijke 30 uur werken, gaan andere respondenten hier flexibeler mee om. Zij geven bijvoorbeeld aan het normaal te vinden om de keuken op te ruimen of mee te helpen met het afruimen van de tafel, omdat zij bij het gezin in huis wonen:

'I like helping cleaning because it's also my house and when I see the kitchen upside down I clean it because it's also my place. But they never ask me to clean; sometimes they ask me to help. But they always ask very nice, it's not that I have to do it.'

4.1.4 Zakgeld

Alle ondervraagde au pairs ontvangen maandelijks een financiële vergoeding van hun gastgezin. Deze vergoeding wordt in de au-pairregeling beschreven als zakgeld en bedraagt voor de respondenten minimaal € 200 en maximaal € 500. De meeste respondenten ontvangen € 340 oftewel het maximaal toegestane bedrag volgens de regeling. Van de au pairs ontvangt 7% minder dan € 300 per maand en 24% ontvangt (iets) meer dan het toegestane bedrag van € 340. Van de au pairs ontvangt 58% hun zakgeld contant en 44% krijgt zakgeld gestort op een eigen Nederlandse bankrekening.

Slechts één au pair geeft aan ook betaalde arbeid buiten het gezin te verrichten (6 uur per week). Wel zegt 32% van de au pairs wel eens extra geld (bovenop het zakgeld) te ontvangen voor extra taken die zij binnen het gezin op zich nemen. Hier gaat het vooral om het extra oppassen op de kinderen op avonden of dagen die niet binnen de gemaakte afspraken vallen of om een weekend oppassen als de ouders weg zijn. Ook ontvangen zij soms extra geld voor klussen binnen het huishouden zoals ramen zemen, vloeren dweilen en strijken.

Sommige au pairs zeggen dat zij zelf wel meer huishoudelijke werk zouden willen doen tegen betaling om zo hun zakgeld aan te vullen. In enkele gastgezinnen is er overeengekomen dat de au pair extra geld ontvangt voor schoonmaakwerkzaamheden. Dit is officieel tegen de voorwaarden van de au-pairregeling maar hoewel gastgezinnen en au pairs zich daar wel bewust van waren vonden zij toch dat aangezien beide partijen tevreden waren met de gemaakte afspraken zij niet 'fout' zaten. In hun ogen zou de au-pairregeling flexibeler moeten zijn en meer ruimte zou moeten laten voor individuele afspraken tussen gastgezin en au pair zolang beide partijen hier voordeel bij hebben.

'They had a cleaner for two days a week and they asked me if I had time: We will just give you the money we give to the cleaner. And I decided yes, because in the morning, and the afternoon, the children go to school and I have nothing to do. I don't want to waste that time.'

Het zakgeld dat au pairs ontvangen wordt veelal gebruikt voor dagelijkse uitgaven zoals eten, drinken en verzorging (50%) en voor uitjes, afspreken met vrienden (72%). Verder geeft 44% van de au pairs aan ook te sparen van hun zakgeld en

stuurt 27% geld aan familie (m.n. aan moeder) in het land van herkomst. Dit laatste is vaker het geval bij au pairs uit de Filipijnen (70%) en uit Latijns-Amerika (25%).

'For me I support them because I still have two younger brothers and of course my mom she is a fulltime house wife and I send them money. And of course before I left the Philippines I had a lot of debt. That's why I send them money every month. (...) So from the € 400 I send € 100 to the Philippines and then until now I'm still paying my debts, € 200. So let's say € 100 - € 150 is mine; spending for every weekend. Life is expensive here too.'

Geen van de au pairs uit Amerika, Australië of Oost-Europa stuurt geld naar familie. Verschillende au pairs uit Zuid-Amerika geven aan dat zij juist financiële hulp krijgen van hun ouders in het land van herkomst. Ouders betalen bijvoorbeeld de mobiele telefoon, of betalen tickets voor hun kind om binnen Europa te reizen.

4.1.5 (On)vervulde verwachtingen en positieve ervaringen

Om te zien of de verwachtingen die au pairs voorafgaand aan het au-pairschap hadden, overeenkomen met de uiteindelijke ervaringen in Nederland is over verschillende aspecten van het au-pairschap gevraagd de huidige situatie te vergelijken met de verwachtingen op voorhand (tabel 26).

Tabel 26 Verschil tussen ervaringen en verwachtingen van au pairs (in percentages, N=129)

	Beter dan verwacht	Zoals verwacht	Slechter dan verwacht
Aard werkzaamheden in gezin	25	55	20
Aantal uren taken binnen gastgezin	21	51	28
Bedrag aan ontvangen zakgeld	18	76	6
Aantal vrije dagen	28	59	13
Woon omstandigheden	44	50	6
Duur verblijfsvergunning	18	81	1
Mogelijkheid om taal en cultuur te leren kennen	37	48	15

Tabel 26 laat een divers beeld zien. Over het algemeen vindt meer dan de helft van de respondenten dat hun ervaringen overeenkomen met de verwachtingen die zij vooraf hadden. Van de overige respondenten vinden de meesten hun huidige situatie zelfs beter dan verwacht. De enige uitzondering hierop is het aantal uren dat zij kwijt zijn aan de taken binnen het gastgezin; 28% is hieraan meer tijd kwijt dan zij van te voren verwacht hadden.

Het hoge percentage au pairs dat aangeeft dat het au-pairschap aan hun verwachtingen voldoet of ze zelfs overstijgt, komt ook naar voren in de open antwoorden op de vraag naar de ervaringen in Nederland. Au pairs geven aan een 'awesome experience' 'amazing year' of 'the best experience of my life' gehad te hebben.

'I'd like to say that this has been an amazing experience and I am sad to leave the Netherlands! It is a wonderful country and the fact you allow South Africans this opportunity is amazing! So many countries are completely closed off to us! So thank you very much!'

Ook zeggen au pairs dat ze het gevoel hebben zichzelf beter te kennen, sterker te zijn geworden, onafhankelijker en beter hun mening te durven geven.

'It was difficult but it was good cause I grow up as person, became stronger and now I know that being a good person is good but is not good to be TOO good, sometimes people can take advantage of you so I now know that when I disagree I should tell.'

'I can take care and work with the kids. I realize that it's difficult to be parents, you have to really be ready with your personality, mentality, emotional and financial. For Asian people, to have kids is so amazing, but when I do au pair, I can see what's the truth of being parents. Then because of this experience I can straightly say to my family that I am not ready to be parents at my age which is maybe normal for Asian people. I also see the different education for kids between Indonesian kids and Dutch kids.'

'Through the au pair program, I became a more responsible person, more sure of myself that I can try new things without worrying I can do it. I am not afraid of new experiences anymore and not shy in dealing with foreigners anymore.'

Bovenstaande quotes laten ook zien dat culturele uitwisseling niet alleen het participeren in culturele activiteiten inhoudt, maar ook betrekking kan hebben op attitudes en omgangsvormen.

Tabel 27 laat de verdeling zien van positieve en negatieve meningen over uiteenlopende aspecten van het au-pairschap.

Tabel 27 Mening au pairs over verschillende aspecten van het au-pairschap (in percentages, N=129)

	Zeer mee oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Zeer mee eens
Alle taken in het gezin waar ik verblijf worden gelijk verdeeld over de (volwassen) gezinsleden	14	11	26	23	26
De verzorging van de kinderen komt voor het grootste deel op mij neer	12	16	42	15	16
Ik voel me als een lid van het gezin	9	9	16	22	45
Er wordt door het gastgezin rekening gehouden met mijn wensen en behoeften	5	5	27	31	32
Ik wil zo snel mogelijk naar huis	38	26	23	8	6
Ik voel me alleen maar een kinderoppas en huishoudster	38	25	15	12	10
Als ik dit van te voren had geweten was ik nooit als au pair naar het buitenland gegaan	53	12	20	8	8
Ik kan erg goed opschieten met de leden van het gastgezin	1	5	14	28	52
Ik blijf alleen maar bij dit gastgezin omdat ik me verantwoordelijk voel voor de kinderen	43	14	26	11	5
Dit is tot nu toe de mooiste tijd van mijn leven	8	10	27	26	30
De belangrijkste reden om au pair te worden was werken en geld verdienen	46	26	17	9	2
Ik leer veel/heb veel geleerd over de Nederlandse cultuur en samenleving	2	7	17	29	45
Ik zou anderen aanraden ook au pair in Nederland te worden	7	11	19	21	42
Ik zou graag naar een ander gastgezin willen	75	7	12	4	2

De tabel laat zien dat betreffende de voorgelegde stellingen over het algemeen een minderheid van de au pairs een negatieve mening heeft. Wel vindt 31% van de au pairs dat de verzorging van de kinderen voor het grootste deel op hen neerkomt.

4.1.6 Negatieve ervaringen en klachten

Om een idee te krijgen over de aard en aantallen negatieve ervaringen van au pairs zijn verschillende mogelijke klachten aan au pairs voorgelegd (tabel 28).

Tabel 28 Percentage au pairs met klachten (meerdere antwoorden mogelijk, N=129)

Klacht	Percentage mee eens
Niet genoeg zakgeld	33
Onvoldoende begeleiding au-pairbureau	23
Hoge kosten om naar Nederland te komen	19
Aantal uren kinderverzorging te hoog	14
Andere taken als afgesproken	12
Te weinig vrije tijd	12
Aantal uren huishoudelijke taken te hoog	12
Onvoldoende of verkeerde voorlichting vooraf	12
Geen mogelijkheden om de Nederlandse taal en cultuur te leren kennen	10
Slechte behandeling door gastgezin	5

Van de au pairs met klachten heeft 38% deze met hun gastgezin besproken en 31% heeft de klachten bij het bemiddelingsbureau neergelegd. Slechts twee au pairs hebben hun klachten bij de IND gemeld. De overige au pairs hebben deze wel met vrienden, familie en andere au pairs besproken. Geen enkele au pair heeft het meldpunt misbruik au pair benaderd.

Soms verbetert de situatie na een klacht (al dan niet tijdelijk) en soms niet, maar dan komt ondertussen het einde van het au-pairschap al in zicht, en besluiten au pairs soms hun tijd uit te dienen in plaats van 'problemen te creëren'.

'I talked to my host father about the ridiculous amount of hours I take care of the baby, but he says the mother cannot deal with it and the child needs me. The baby actually calls for me in the morning, not for the mother! He did agree to give me a two hour break a day, but actually it doesn't happen. Now, I just stick with it cause my contract is almost finished and I will go to Denmark to be au pair with a family there. I hope it will be better.'

'It was also partly my fault because I didn't confront my hosts about it and I didn't research the guidelines for au pairs before coming here because I just wanted to go abroad and do any work I can. When they got used to me doing everything I couldn't do anything anymore to change the situation so I just waited until my one year was done.'

Slechts twee respondenten zijn van gastgezin veranderd omdat zij geen klik hadden met het gezin en omdat zij vonden dat zij te veel uren ingezet werden in het huishouden. In één geval verliep de overgang gemakkelijk, in het andere geval wilde het bemiddelingsbureau niet meewerken maar heeft de au pair uiteindelijk toch doorgezet.

Uit de kwalitatieve gegevens komen nog andere negatieve ervaringen naar voren zoals heimwee, weinig sociale contacten, het wonen in een saaie plaats worden ook

irritaties over de manier van opvoeden door ouders of het gedrag van kinderen genoemd:

'The most negative experience is caring for the spoiled brat kids! They tell me I have an easy job, but it is not easy to take care of children all day. The children shout all the time because they see their mother shouting as well. The middle one even threw water in my face one time. When I complained to the father he said I shouldn't judge the kid, he is only 6 years old...! They don't discipline the children or teach them respect.'

Voor sommige au pairs is het ook hun eerste ervaring met de zorg voor (kleine) kinderen en dat kan nog wel eens tegenvallen.

'Sometimes I get really stressed. I didn't have kids myself yet. And then suddenly I had three! And I spend more time with them than their own parents!'

Tegenover de au pairs die moeite hadden met verwende kinderen of de opvoedingsstijl van de ouders zijn er ook veel au pairs die juist hun ervaringen met zorgen voor kinderen in het gastgezin als een zeer positieve ervaring zien:

'Being with the children, getting to know them. Laughing with them and knowing that I can make their days happy and filled with fun things. Them knowing me. Getting hugs from them when I didn't expect it.'

Van de au pairs heeft 7% wel eens onenigheid met het gastgezin over de ingestelde regels, met name over het tijdstip dat ze thuis moeten komen (bijv. 21:30, ook in het weekend) en over de tijd dat internet gebruikt mag worden. Verder melden verschillende Filipijnse au pairs dat zij wel eens last hebben van stereotype beelden die Nederlanders van Filipijnse vrouwen hebben.

'In the Netherlands, people have a lot of misconceptions about Filipino's. I tried to open their minds that Filipino's are not like that. When Dutch people see a Filipina they assume they want to marry a Dutch guy. I often found myself defending myself from assumptions that I was in the Netherlands to marry a Dutch man, or even that I am a hooker from Thailand! They think Filipino's are gullible or easy to bend. The au pair program can help clear these misconceptions actually.'

Behalve naar algemene klachten is ook gevraagd naar specifieke negatieve ervaringen van au pairs gedurende hun verblijf (zie tabel 29).

Tabel 29 Percentage au pairs dat één of meer negatieve ervaringen had (meerdere antwoorden mogelijk, N=129)

Negatieve ervaring	Percentage ja
Beledigingen of neerbuigend commentaar	12
Dreigen met inhouden zakgeld of terugsturen naar land van herkomst	2
Slaan of ander fysiek geweld	1
Seksueel getinte opmerkingen	0

Het komt geregeld voor (12%) dat au pairs te maken krijgen met beledigingen of neerbuigend commentaar binnen het gastgezin, of in ieder geval met opmerkingen die zij opvatten als beledigend of neerbuigend. Volgens de respondenten die bevestigend antwoorden op deze vraag worden dergelijke opmerkingen met name door de

gastmoeder gemaakt maar ook door de kinderen in het gezin. Dit laatste kan ook samenhangen met de opvoedingsstijl in Nederland, die over het algemeen vrijer is dan die in de landen van herkomst van de au pairs. Ook de respondent die meldt geslagen te zijn zegt dat dit gedaan werd door één van de kinderen in het gezin.

4.2 Ervaringen van gastgezinnen met het au-pairschap

4.2.1 Een au pair in het gezin

Van de gastouders die de webenquête hebben ingevuld onderneemt de overgrote meerderheid (99%) sociale activiteiten met de au pair: Dagjes uit (85%), uit eten (67%), vakantie (57%), op familiebezoek (50%). Een aantal respondenten geeft aan dat de au pair altijd mee mag maar daar niet toe verplicht is en dat sommige au pairs niet (meer) mee willen met het gastgezin omdat zij eigen activiteiten hebben of geen zin hebben.

In enkele gezinnen gaat de au pair ook mee op vakantie, anderen zien een vakantie echt als een gezinsaan gelegenheid en laten de au pair thuis. Eén respondent geeft aan dat de au pair thuis dient te blijven om op de honden te passen, voor deze gastouder heeft het thuisblijven van de au pair dus ook een praktische reden. Daarbij geven de respondenten aan dat wanneer de au pair wordt gevraagd om mee te gaan, deze dit aanbod vaak afslaat en de voorkeur geeft om alleen thuis te blijven. In dit geval heeft de au pair vrij tijdens de afwezigheid van het gezin.

Enkele gastgezinnen hebben regels over waar de au pair naar toe mag of met wie zij buitenshuis mag omgaan (6%). De meerderheid van de gastgezinnen heeft regels over wie de au pair thuis mag ontvangen en over het gebruik van drugs en alcohol (70%). De helft van de gastgezinnen heeft afspraken met de au pair over hoe laat deze thuis moet zijn. Slechts een klein aantal gastgezinnen (n=7) geeft aan dat er helemaal geen regels zijn opgesteld.

Respondenten merken op dat het hen voornamelijk gaat om de veiligheid van de au pair als zij willen weten met wie de au pair omgaat en waar zij naar toe gaat. Zij voelen zich verantwoordelijk voor de veiligheid van een jong persoon die onder hun dak woont. Anderen zeggen juist regels op te stellen ten behoeve van de veiligheid van de kinderen; m.n. wat betreft het gebruik van alcohol en drugs en het mee naar huis nemen van vrienden en bekenden.

Sommige geïnterviewde gastgezinnen hebben zich bij het opstellen van de huisregels laten informeren door het bemiddelingsbureau waar zij gebruik van maakten.

'Het au-pairbureau geeft je daar al een draft voor zeg maar, dat heeft een soort standard format opgesteld denk ik dat vul je aan met dingen die je zelf belangrijk vindt.'

Van de gastgezinnen heeft 50% wel eens onenigheid met de au pair, met name over het naleven van huisregels en de verzorging van de kinderen. Slechts in twee gezinnen is er onenigheid geweest over het zakgeld. Wel zeggen zeven respondenten dat het persoonlijk niet klikt met de au pair en dat er daardoor wel eens onenigheid is. Gastgezinnen geven aan dat een au pair toch vaak een jong meisje is dat niet altijd het verantwoordelijkheidsgevoel heeft dat nodig is bij de verzorging van jonge kinderen maar ook tegenover zichzelf. Genoemde voorbeelden zijn foute vriendjes, laat thuiskomen, te veel internet en telefoongebruik en het niet nakomen van afspraken.

Van de gastouders is 4% (zeer) ontevreden over de au pair die momenteel bij hen in huis verblijft terwijl 87% (zeer) tevreden is. Van de gastouders staat 9% 'neutraal' tegenover de au pair.

4.2.2 Taken van de au pair

De respondenten geven aan dat de au pair gemiddeld 27 uur per week besteedt aan taken. De nadruk ligt hierbij op taken die samenhangen met de verzorging van kinderen (gemiddeld 21 uur per week). Volgens de gastgezinnen besteden de au pairs gemiddeld 5 uur aan huishoudelijke taken en 1 uur aan overige taken. Van de respondenten geeft 50% aan dat de au pair exact 30 uur per week aan taken besteedt; 40% geeft aan dat het minder uren per week zijn; slechts een enkeling geeft aan dat de au pair 30-35 uur per week aan taken besteedt.

Dit beeld verschilt van de resultaten uit de enquête onder au pairs waarin een groot deel van de au pairs aangaf meer dan 30 uur of zelfs meer dan 50 uur per week aan taken te besteden. Er kunnen verschillende verklaringen zijn voor het verschil in gerapporteerde uren. Ten eerste zijn de au-pairsteekproef en de gastgezinnen niet gematched en is er dus geen één-op-één-relatie tussen au pairs en gastgezinnen.

Ten tweede kan er een verschil in perceptie zijn over wat telt als 'taken' tussen au pairs en gastgezinnen. Tot slot kunnen gastgezinnen –die in de enquête hebben aangegeven dat zij weten dat een au pair maximaal 30 uur aan taken mag besteden- het niet sociaal wenselijk vinden meer dan 30 uur aan te geven op deze vraag. Het grote aantal respondenten dat exact 30 uur aangeeft kan hier een aanwijzing voor zijn. Aan de andere kant is er vanuit de literatuur op gewezen dat in studies naar taakverdeling *percepties* van respondenten over wie hoeveel uur besteedt aan huishoudelijke taken en kinderverzorging sterk uiteenlopen. Er bestaat geen significant verschil in het opgegeven aantal uren dat de au pair aan taken besteedt tussen gastgezinnen met au pairs uit verschillende herkomstlanden.

Ook aan gastgezinnen is gevraagd welke taken de au pair uitvoert, zowel wat betreft de verzorging van de kinderen als wat betreft de huishoudelijke taken. Over het algemeen komen de percepties tussen au pairs en gastgezinnen overeen. Er zijn echter enkele uitzonderingen (zie tabel 30).

Tabel 30 Verschillen in rapportage taken uitgevoerd tussen gastgezinnen (N=139) en au pairs (N=129)

Taak	Percentage 'ja' gastgezinnen	Percentage 'ja' au pair
Naar bed brengen	25	56
Medicijnen geven	0	34
Oppassen 's avonds	38	56
Oppassen op kinderen van anderen	0	17
Douche/wc schoonmaken	12	39
Vloer dweilen	20	47
Ramen zemen	1	17
In de tuin werken	0	7

Van de gastgezinnen heeft 95% specifiek afspraken gemaakt met de au pair over de taken die zij dient uit te voeren. In 66% van de gevallen zijn deze afspraken vastgelegd in een contract – tussen au pair en gastgezin (66%), tussen au pair en bureau (17%) of tussen gastgezin en bureau (20%). Verscheidene gastgezinnen geven aan dat zij het schema dat bij de IND ingeleverd dient te worden (bij de bewust verklaring) als afsprakenlijst zien.

Respondenten vragen au pairs verschillende taken uit te voeren betreffende de zorg voor hun kinderen, zoals het klaarmaken voor school van de kinderen in de ochtend, hen naar school brengen en/of ophalen en zorgen voor vermaak wanneer zij thuis zijn.

Au pairs die minder dan 30 uur per week kwijt zijn aan de verzorging van kinderen wonen vaak bij gastgezinnen met wat oudere kinderen (ouder dan 5 jaar), die naar de basisschool gaan. Twee gastgezinnen geven bijvoorbeeld aan dat de au pair zich pas over de kinderen hoeft te ontfermen nadat deze uit school komen; de au pair hoeft 's ochtends dus niet bij te springen. Uit de interviews blijkt dat gastgezinnen de au pair in dit verband willen ontzien en willen dat de au pair 'geniet'.

'Uitslapen is toch fijn, ik ben zelf ook twintig geweest.'

Aan de andere kant wordt in gezinnen waar meerdere (zeer) jonge kinderen zijn de au pair soms meer dan 8 uur per dag ingezet.

'Ik durf te wedden dat er geen een au pair in Nederland is, die zich altijd daaraan houdt, aan 8 uur per dag. Want iedereen is wel eens een dag weg. En dan is het, kan jij de kinderen 's ochtends naar school brengen, dan begint je dag om 8 uur 's ochtends tot 18 uur 's avonds. Klaar, einde verhaal en je zit aan 10 uur dan. Dus de regel klopt niet helemaal in mijn kleine wereldje.'

Eén respondent zegt dat de au pair in overleg drie dagen werkt van tien uur; het totaal aantal werkuren per week wordt in dit geval niet overschreden, het maximaal aantal per dag wel.

Respondenten hebben verschillende ideeën over wat een au pair wel dan niet hoort te doen aan huishoudelijke taken. In sommige geïnterviewde gezinnen hoeft de au pair – naast de verzorging van de kinderen – enkel enkele licht huishoudelijke taken te verrichten, zoals strijken, rommel van de kinderen opruimen, het aanrecht en keukenblad schoonhouden en zo nu en dan koken. In dit verband geven zij aan dergelijke taken normaal te vinden voor de au pair aangezien deze meedraait met het gezin en deze ondersteuning van ieder familielid wordt verwacht.

'We hebben een hulp in huis; [naam au pair] doet zelf wel haar eigen kamer en badkamer. Ik probeer haar te verrijken, met reizen en stimuleren om goede dingen te doen voor haar eigen ontwikkeling. Dat zou ik ook vinden als ze mijn dochter zou zijn: ze moet dingen zelf doen, dat is goed voor haar eigen ontwikkeling. Anders zou ik ook geen schoonmaakster hebben. Bij haar moeder moest ze ook dingen doen. Ze moet een dag in de week koken; en dan ruimen wij op. Anders kook ik en ruimt zij op; de afwasmachine moet ze ook uitruimen, als wij er geen tijd voor hebben gehad. Ze moet meedraaien in het huis, zorgen dat het huis opgeruimd is als ik thuiskom, maar dat is logisch, dat doe je zelf toch ook. Want ze eet ook altijd mee, ik kook voor haar. Zij moet dan ook haar deel doen. Dat wil je met je eigen kinderen toch ook.'

Respondenten geven aan dat de hoogte van het zakgeld wordt bepaald in overeenstemming met de au pair; dit verschilt per gezin. Eén respondente geeft aan de au pair meer zakgeld te geven (€ 450), omdat zij € 340 te weinig vindt. Een andere respondent voorziet de au pair niet van extra euro's, maar beloont haar in natura; de au pair krijgt bijvoorbeeld kleding.

Aan gastgezinnen zijn ook stellingen voorgelegd over verschillende aspecten van het au-pairschap om zo een algemeen beeld te krijgen van positieve en negatieve meningen (tabel 31).

Tabel 31 Percentage gastouders dat het eens/oneens is met verschillende aspecten van het au-pairschap (in percentages, N=139)

	Zeer mee oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Zeer mee eens
De au pair is lid van ons gezin	0	4	16	38	43
De verzorging van de kinderen komt voor het grootste deel op de au pair neer	25	42	27	5	2
Wij houden rekening met de wensen en behoeften van de au pair	0	2	4	55	40
Wij kunnen goed opschieten met de au pair	3	1	10	40	46
Het hebben van een au pair is een goede keuze geweest	2	0	5	27	66
Ik (en/of mijn partner) heb mij (heeft zich) verdiept in de cultuur en het land waar de au pair vandaan komt	0	5	17	38	40
Ik zie de au pair meer als werknemer	53	29	16	2	0
In de toekomst zou ik weer een au pair in huis nemen	3	1	7	16	73

Ook onder gastgezinnen zijn er meer respondenten een positieve mening toegedaan dan een negatieve. Slechts een enkeling geeft aan dat het hebben van een au pair geen goede keuze bleek te zijn. De overgrote meerderheid zou in de toekomst weer gebruik willen maken van een au pair. Slechts 7% van de gastouders zegt dat de verzorging van de kinderen voor het grootste deel op de au pair neerkomt (tegenover 31% van de au pairs). Hier zouden dezelfde factoren een rol kunnen spelen die ter sprake kwamen bij het verschil in gemelde uren besteed aan taken door au pairs en gastgezinnen.

Gastgezinnen die de regeling duidelijk vinden zijn het overigens niet altijd eens met de voorwaarden. Met name dat een au pair maar één jaar mag blijven en niet (tegen betaling) extra werkzaamheden mag verrichten vinden veel gastgezinnen weinig flexibel:

'Wanneer de au pair langer dan één jaar in Nederland zou kunnen blijven, zou dit beter zijn voor zowel au pair als de kinderen volgens de gastgezinnen; het duurt even voordat de au pair ingeburgerd is, kinderen raken gehecht, het afscheid is moeilijk, bovendien is de overgang naar een nieuwe au pair lastig.'

'Het zou prettig zijn als de au pairs langer mogen blijven zoals in Denemarken. Onze vorige au pairs zoeken hun geluk daar of in België terwijl ze het hier ook goed naar hun zin hadden. Verder vind ik het jammer dat een retour vliegtuig ticket betaald moet worden. Al onze vorige au pairs blijven in Europa dat betekent dat het weggegooid geld is. Je tekent een contract met de IND dat ze een maximale tijd mag blijven daar houden wij ons aan, maar ze gaan niet met het vliegtuig eerst terug naar de Filipijnen maar rechtstreeks naar Denemarken of België.'

Ook vinden enkele gastouders dat het mogelijk gemaakt zou moeten worden om de au pair tegen vergoeding meer uren te laten helpen indien gastgezin en au pair hier beiden interesse in zouden hebben.

4.3 Indicatoren mensenhandel

Eén van de vragen die bij de start van dit onderzoek gesteld werden was of er indicatoren van mensenhandel te vinden waren bij au pairs in Nederland. Korsby (2010, p. 64-65) gebruikt verschillende indicatoren in een rapport over au pairs in Denemarken die zouden kunnen wijzen op mensenhandel. Deze indicatoren hangen samen met:

- betaalde bemiddeling waarvoor de persoon in kwestie een schuld moest aangaan;
- niet in bezit zijn van het eigen paspoort en geen toegang tot verdiende geld hebben;
- geen bewegingsvrijheid hebben;
- verbaal en fysiek geweld;
- slechte werkomstandigheden.

In overeenstemming met de gevonden resultaten ten aanzien van au pairs in Denemarken zijn er geen aanwijzingen in Nederland dat mensenhandel plaatsvindt in relatie tot het au-pairschap. Alle 129 au pairs geven aan hun paspoort zelf in bezit te hebben en hun zakgeld zelf te beheren. Hoewel er in veel gastgezinnen regels zijn over de tijd dat au pairs thuis moeten zijn zegt geen enkele respondent zich beperkt te voelen in haar bewegingsvrijheid.

Tot slot zou het niet op ieder gewenst moment terug kunnen keren naar het land van herkomst een indicator kunnen zijn van mensenhandel. Bijna 60% van de au pairs heeft niet het idee op elk moment terug te kunnen naar het eigen land. Echter, de reden die hiervoor het vaakst genoemd wordt, loyaliteit naar het gastgezin, kan niet gezien worden als een indicator van mensenhandel. Wel is het zorgwekkend dat 31% van de au pairs aangeeft niet terug te kunnen op elk willekeurig moment omdat hun au-pairbureau dat niet toestaat (tabel 32).

Tabel 32 Redenen om niet te kunnen terugkeren indien gewenst (meerdere antwoorden mogelijk, N=78)

Reden	Percentage
Ik kan mijn gastgezin niet in de steek laten	37
Mijn contract met het bemiddelingsbureau staat dat niet toe	31
Ik heb geen vliegticket	8
Ik moet nog geld verdienen om schulden af te betalen	4
Mijn familie rekent op het geld dat ik stuur	3

4.4 Illegaal verblijf na afloop au-pairschap

Er zijn signalen dat een aantal au pairs na het aflopen van hun verblijfsvergunning met de beperking 'verblijf als au pair', die verleend wordt voor maximaal één jaar, in Nederland blijven en hun au-pairwerkzaamheden voortzetten. Deze jongeren vallen na dit jaar niet meer onder de au-pairregeling en werken en verblijven illegaal in Nederland.¹¹ Het is niet bekend om welke aantallen het hierbij gaat.

Gedurende het onderzoek is gesproken met een klein aantal Filipijnse vrouwen dat als au pair naar Nederland kwam en na afloop van het au-pairjaar Nederland niet verlaten heeft. Deze voormalige au pairs zagen hun komst naar Nederland als een

¹¹ Tenzij zij hun verblijfsvergunning met als doel au pair hebben kunnen omzetten naar een ander verblijfsdoel, bijvoorbeeld verblijf bij partner. Ook dan vallen zij echter niet meer onder de au-pairregeling.

investeren in een toekomst in Europa of Noord-Amerika. Hiervoor betaalden zij vaak grote bedragen aan bemiddelingsbureaus. Zo vertelt een respondent die vier jaar geleden als au pair naar Nederland kwam en sinds drie jaar als ongedocumenteerde kinderverzorgster en huishoudelijk hulp werkt:

'Actually, I wanted to apply for a visa to go to Canada as a caregiver but they told me I would have a better chance if I first got experience. So I thought if I go to the Netherlands as an au pair then I will apply for Canada. But unfortunately-it's hard you know. I paid more than 100 000 pesos before coming here. The money you earn as an au pair is not enough to repay this amount. I cannot go back but I cannot move on to Canada.'

De respondenten die na afloop van hun verblijfsvergunning met als doel au pair in Nederland zijn gebleven identificeren zichzelf nog steeds als au pair ook al vallen zij niet langer onder de regeling. Zij werken in een enkel geval nog steeds bij het gezin waar zij ooit als au pair verbleven of hebben via via één (of een aantal) gezinnen gevonden waarbij zij werken. Zij zeggen in de huidige situatie meer geld te krijgen dan als au pair (circa € 700 per maand) maar wonen niet altijd in huis bij de familie waarvoor zij arbeid verrichten. Deze voormalige au pairs zijn zich ervan bewust dat wat zij doen officieel niet mag maar zien geen alternatief; zij mogen geen baan zoeken op de reguliere arbeidsmarkt, geen studie volgen, niet verder migreren en zien geen kansen voor zichzelf op de Filipijnse arbeidsmarkt.

'If you have no papers you cannot apply for a company, it's just cleaning, babysitting. I wish I could work in a home for the aged, legally.'

'I also applied for Canada after my contract with my first family. But then, after a few months my visa was denied. So, and then....because I still owed a lot of money in the Philippines I decided to stay rather than to go back because I did not know what to do with the money I owe. I know it is also difficult to stay here illegally, because they said it is really....But then, I also said, maybe I'll just do it because I cannot do anything else. And then the friend of my aunt knows somebody who is looking for someone. They needed someone because they were having a baby in two weeks. They couldn't get an au pair because of one paper or something....And she recommended me. And luckily the family liked me; they let me try for two weeks and then said if you like it here, if you are comfortable here, you should work here, cause we are really comfortable with you, we really like you. So I stayed here until now. They say they are lucky with me and I am lucky with them.'

In dit individuele geval lijken zowel het gastgezin als de voormalige au pair tevreden met de situatie. Mochten er echter toch problemen optreden dan heeft de ongedocumenteerde au pair in dit geval minder mogelijkheden om een klacht in te dienen. Het bemiddelingsbureau is buiten beeld en de au pair geeft zelf aan dat zij als 'overstayer' geen contact kan opnemen met de IND.

4.5 Conclusies

Ervaringen van au pairs lopen sterk uiteen maar zijn over het algemeen als positief te kenmerken. Au pairs geven aan veel over Nederland te leren, zich thuis te voelen binnen het gezin en veel levenservaring op te doen. Het merendeel van de au pairs geeft aan dat hun verwachtingen voorafgaand aan de komst naar Nederland over-

eenkomen met hun ervaringen of dat hun ervaringen hun verwachtingen zelfs overtreffen. Wel is het zo dat veel au pairs (50%) aangeven meer dan 30 uur per week kwijt te zijn aan taken binnen het gastgezin en dat bijna de helft van de au pairs ook huishoudelijke taken uitvoert die als zwaar geclassificeerd kunnen worden. Gastgezinnen kiezen voor een au pair als ondersteuning bij de verzorging en opvang van (jonge) kinderen. Zij zijn over het algemeen tevreden met hun keuze voor een au pair. In de incidentele gevallen waarin zich problemen voordoen hangt dit samen met het ontbreken van een persoonlijke klik of met uiteenlopende verwachtingen tussen gastgezin en au pair.

Volgens de meerderheid van de gastgezinnen besteden au pairs niet meer dan 30 uur per week aan taken. De discrepantie tussen opgegeven uren door gastgezinnen en au pairs kan een verschil in perceptie zijn tussen wat telt als 'taken' tussen au pairs en gastgezinnen. Het kan ook zijn dat gastgezinnen het niet sociaal wenselijk vinden meer dan 30 uur aan te geven op deze vraag.

Uit dit onderzoek komen geen aanwijzingen naar voren dat in Nederland mensenhandel plaatsvindt in relatie tot het au-pairschap. Zo geven alle 129 au pairs aan hun paspoort zelf in bezit te hebben, hun zakgeld zelf te beheren en zich niet beperkt te voelen in hun bewegingsvrijheid.

5 Bemiddeling

In dit hoofdstuk wordt de werkwijze van au-pairbemiddelingsbureaus beschreven. Ook komen de ervaringen van au pairs en gastgezinnen met bemiddelingsbureaus aan bod. De bevindingen in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op een inventarisatie van websites van au-pairbemiddelingsbureaus, interviews met medewerkers van bemiddelingsbureaus en op de kwalitatieve en kwantitatieve informatie verkregen van au pairs en gastgezinnen.

5.1 Werkwijze au-pairbureaus

Au pairs en gastgezinnen kunnen rechtstreeks met elkaar in contact komen via bijvoorbeeld internet (bemiddelingswebsites, Facebook) maar ook via oud-au pairs, kennissen of familie. Daarnaast kunnen zij met elkaar in contact worden gebracht door bemiddeling van een au-pairbureau.¹²

Er zijn in Nederland meer dan 35 commerciële bemiddelingsbureaus die bemiddelen tussen buitenlandse jongeren die als au pair naar Nederland willen komen en gastgezinnen die op zoek zijn naar een au pair. Een au-pairbureau geeft voorlichting over het au-pairschap, maakt een *match* tussen au pair en gastgezin en regelt de afhandeling van administratieve zaken, zoals een visumaanvraag voor een au pair.

Er zijn bemiddelingsbureaus die slechts een paar au pairs per jaar plaatsen maar er zijn ook enkele bureaus die jaarlijks meer dan 250 au pairs bij een gastgezin onderbrengen. Een aantal (grotere) bemiddelingsbureaus biedt naast au pairs ook nannies, huishoudsters of *live-in* ouderenverzorgers aan.¹³ Sommige bureaus bemiddelen alleen voor EU-burgers,¹⁴ andere plaatsen uitsluitend au pairs uit één continent, zoals Zuid-Amerika, of één bepaald land, bijvoorbeeld de Filipijnen, Zuid-Afrika of Peru. Bureaus die zich richten op één land hebben vaak (maar niet altijd) een partnerbureau in het land in kwestie dat de au pairs selecteert en voorlichting geeft over Nederland en het au-pairschap.

Bemiddelingsbureaus proberen een *match* te maken tussen een au pair en een gastgezin en vragen voor deze bemiddeling een vergoeding aan het gastgezin en soms ook aan de au pair. Er zijn au-pairbemiddelingsbureaus die alleen maar vraag en aanbod samen brengen maar er zijn ook bureaus die veel meer ondersteuning bieden aan zowel gastgezin als au pair, zoals telefonische bereikbaarheid voor vragen, administratieve hulp, en bijvoorbeeld ook conflictbemiddeling wanneer dit nodig is. De financiële vergoeding die gevraagd wordt kan hierdoor ook per bemiddelingsbureau verschillen.

Een inventarisatie van websites van bemiddelingsbureaus voor au pairs toont aan dat au-pairbureaus zich ervan bewust zijn dat de au-pairregeling bedoeld is om

¹² Voor het starten van een au-pairbemiddelingsbureau zijn geen specifieke diploma's vereist en er is geen officieel keurmerk. Wel is in 2012 de Brancheorganisatie van Nederlandse Au Pair Agentschappen (BONAPA) opgericht (www.bonapa.nl). De BONAPA is geen brancheorganisatie in strikte zin, maar profileert zich wel als zodanig. De BONAPA vertegenwoordigt een deel van de branche; niet alle Nederlandse au pairbureaus hebben zich bij de organisatie aangesloten. Voorheen was een deel van de au-pairbureaus verenigd in de Nederlandse Au Pair Organisatie (NAPO) die niet langer bestaat.

¹³ Personen voor deze functies zijn echter altijd afkomstig uit EU-lidstaten, Australië of Canada aangezien arbeidsmigratie vanuit derde landen naar Nederland niet mogelijk is in de (laaggeschoolde) zorgsector.

¹⁴ Bureaus die enkel bemiddelen voor Europese jongeren vallen niet onder het toezicht op de au-pairregeling.

buitenlandse jongeren te laten kennismaken met Nederland en de Nederlandse cultuur. Zo vermeldt één van de au-pairbureaus:

'De au pair woont in bij het gastgezin en is geen huishoudster of bediende, maar zij helpt het gezin bij het opvangen en het verzorgen van de kinderen. Een au pair heeft de intentie de taal en de cultuur in het land van verblijf te leren kennen. Het gastgezin wordt geacht hierbij actief te participeren, bijvoorbeeld door hem/haar deel te laten nemen aan sociale activiteiten en hem/haar mee te nemen naar culturele en toeristische uitstapjes.'

Bemiddelingsbureaus hebben er echter ook baat bij de voordelen voor gastgezinnen te benadrukken en op die manier gastgezinnen (en dus inkomsten) te werven. De voordelen voor ouders van flexibiliteit in opvang van kinderen en hulp bij huishoudelijke taken worden dan ook onderstreept:

'Als gastgezin besluit u om voor een periode van maximaal twaalf maanden een au pair in uw gezin op te nemen. De au pair helpt het gastgezin met de verzorging van de kinderen en verricht licht huishoudelijke werkzaamheden. Een au pair voegt iets extra toe aan het gezin, een culturele uitwisseling die daarnaast ook nog eens flexibiliteit omtrent de opvang en verzorging van uw kinderen biedt. Doordat de au pair in het gezin wordt opgenomen, raken kinderen erg vertrouwd met hun au pair. Kinderen komen daarnaast in aanraking met een andere cultuur en eventueel met een andere taal.'

Hoewel alle bemiddelingsbureaus het aspect van culturele uitwisseling benadrukken verschilt de mate waarin de taken van de au pair gespecificeerd worden. Verscheidene au-pairbureaus benadrukken met name de meerwaarde van een au pair voor de *work life balance* van gastgezinnen:

'Met een au pair in huis begint je dag meteen al goed. De au pair staat standby in de ochtendspits. De kinderen blijven thuis: geen gestress. Ook de avondspits is relaxed: je hebt er een paar handen bij. Werkende ouders hoeven niet steeds op de klok te kijken, hun kinderen zijn al thuis. Thuiskomen is relaxed: het speelgoed is opgeruimd, de maaltijd is (volgens instructie) al bijna klaar en misschien zijn de kinderen zelfs al in bed geweest.'

Au-pairbureaus die meer nadruk leggen op de voordelen voor de *work-life balance* van gastgezinnen zijn desalniettemin transparant over de regels die gelden voor het au-pairschap. Op vrijwel alle websites wordt aangegeven dat een au pair maximaal 30 uur per week mag helpen bij huishoudelijke taken en de verzorging van kinderen en dat de au pair minimaal twee dagen per week vrij moet zijn. De meeste bemiddelingsbureaus geven op hun websites ook informatie aan potentiële au pairs. Hier ligt de nadruk over het algemeen meer op culturele uitwisseling:

'Do you want to experience a different culture and explore the beautiful country of the Netherlands while taking care of children and/or helping a Dutch family with their daily chores? The Happy Au Pair program will definitely make this come true!'

Alhoewel over het algemeen duidelijk gemaakt wordt dat van een au pair ook taken verwacht worden in het gastgezin ligt de nadruk bij het werven van au pairs meer op *fun* en *opportunities*.

'As an au pair you will take part in the everyday life of a Dutch family. This is a wonderful opportunity to experience a different culture and to broaden your horizons. The Netherlands has a lot to offer.'

'Would you like to get an authentic insight into a foreign country? Experience another language and another culture with the help of a host family? Make friends for life and improve your resumé? Why not become an au pair?'

Culturele uitwisseling en hulp in huis hoeven elkaar niet uit te sluiten maar om gastgezinnen en au pairs te werven kunnen au-pairbureaus wel verschillende aspecten van het au-pairschap meer of minder benadrukken tegenover de twee partijen. Verwachtingen van au pairs en gastgezinnen kunnen daardoor uiteenlopen. Ook medewerkers van bemiddelingsbureaus zelf kunnen worstelen met de fijne lijn tussen culturele uitwisseling en arbeid. Zo zegt de eigenaar van een au-pairbureau over een van haar au pairs:

'Ze heeft dat geld om hier te komen moeten lenen, van haar tante in Amerika. Ze stuurt ook veel geld naar huis. Is dat dan een culturele uitwisseling, of toch een baan? Dat is een lastige. De IND wil culturele uitwisseling, ik eigenlijk ook. Maar laten we eerlijk wezen, de gezinnen willen eigenlijk gewoon een goede au pair die productief is, lekker kan koken, het huis af en toe aan kant maakt. Heel eerlijk, het zijn gezinnen van tweeverdieners, die gewoon een extra paar handen nodig hebben. Is dat nog culturele uitwisseling? Ik hoop het wel, bij mijn gezinnen. Maar het helpen met taken, dat zijn wel 30 uur. Het is niet zo dat het meisje er is als uitwisselingstudent die haar tijd vrij mag besteden. Dus ik denk dan: het is een baan. Maar tegelijkertijd is ze wel deel van het gezin. Dat is een moeilijke positie. Is er dan een hiërarchie of niet? Meestal niet, maar eigenlijk ook wel. Er zijn wel taken die gedaan moeten worden. Maar van mijn eigen kinderen vraag ik dat ook. Het is een dunne lijn.'

Hoewel bemiddelingsbureaus zich ervan bewust zijn dat de au-pairregeling bedoeld is voor culturele uitwisseling zijn het tegelijkertijd de gastgezinnen die grotendeels zorgen voor de inkomsten van de au-pairbureaus. Bij het werven van gastgezinnen worden dus ook de voordelen van hulp in huis en flexibiliteit in kinderopvang benadrukt.

5.2 Kosten van bemiddeling

5.2.1 Kosten voor gastgezinnen

Aan de bemiddeling door een au-pairbureau zijn kosten verbonden (zie tabel 33). Bemiddelingsbureaus vragen over het algemeen een eenmalig bedrag voor een intake gesprek en een maandelijks bedrag aan bemiddelingskosten. Op jaarbasis variëren deze bemiddelingskosten van € 525 tot € 1750. Bemiddelingsbureaus hanteren verschillende bemiddelingskosten voor jongeren uit Europa¹⁵ en voor au pairs van buiten de EU, voor wie in veel gevallen een MVV dient te worden aangevraagd. Daarnaast rekenen sommige au pairbureaus verschillende bemiddelingskosten voor een 'gewone' au pair en een meer ervaren au pair (de *plus-au pair*, *TOP au pair*, *premium au pair*, *elite au pair*). Dit is een au pair die vaak al au pair of nanny is geweest in een ander land en ervaring heeft met de verzor-

¹⁵ EU burgers vallen niet onder de au pairregeling, zie paragraaf 1.2

ging van kinderen. Deze au pairs krijgen zelf niet meer zakgeld dan de maximaal toegestane € 340 per maand maar au-pairbureaus vragen wel extra bemiddelingskosten voor deze categorie au pairs (ca. € 500 extra).

In aanvulling op de bemiddelingskosten betaalt het gastgezin conform de regels van de bemiddelingsbureaus registratiekosten, de vlucht van de au pair, diens (ziektekosten, reis- en ongevallen)verzekering, het visum en een (Nederlandse) talencursus. Voorts mogen gezinnen de au pair iedere maand van zakgeld te voorzien, met een maximum van € 340.

Tabel 33 Voorbeeld van kosten gastgezinnen per maand, gebaseerd op informatie van verschillende au-pairbureaus

	Gemiddeld bedrag per maand in euro's
Bemiddelingskosten bureau	100-150
Leges*	60
Zakgeld Au pair	300-340
Verzekeringen	25-50
Ticket au pair	70-80
Cursus Nederlands	25
Totaal	610-705

* De legeskosten voor een convenanthouder bedragen € 650 en voor een niet-convenanthouder € 950.

Sommige bemiddelingsbureaus vermelden apart de te betalen BTW en de geschatte kosten voor kost en inwoning waardoor het bedrag per maand uitkomt op circa € 900. Gemiddeld gaat 15%-20% van de kosten die gastgezinnen maken naar het bemiddelingsbureau. Enkele au-pairbureaus geven korting op de bemiddelingskosten als het gezin na een jaar een nieuwe au pair via hetzelfde bemiddelingsbureau zoekt.

Uit de gegevens van de webenquête onder gastgezinnen blijkt dat de hierboven door au-pairbureaus vermelde kosten overeenkomen met de kosten die gastgezinnen gemiddeld maandelijks zeggen te maken.

5.2.2 Kosten gemaakt door au pairs

Op sommige websites kan een au pair zich kosteloos aanmelden als kandidaat au pair. Verscheidene bureaus rekenen echter ook bemiddelingskosten aan de au pair.¹⁶ Dit varieert van inschrijfgeld tot kosten voor het volgen van een training (in Nederland of in het land van herkomst).

Van de respondenten betaalde 66% geen bemiddelingskosten om naar Nederland te komen, of omdat zij direct via hun gastgezin kwamen of omdat hun au-pairbureau hen geen kosten berekende. Van de au pairs die door bemiddeling van een au-pairbureau naar Nederland kwamen, gaf 44% in de webenquête aan dat er kosten waren verbonden aan de komst naar Nederland. De gemaakte kosten variëren sterk naar land van herkomst; au pairs uit Azië betaalden gemiddeld ruim vier keer zoveel als jongeren uit Oost-Europa (tabel 34).

¹⁶ Gedurende de loop van het onderzoek (1 oktober 2012) werd de beleidswijziging doorgevoerd waardoor au pairs maximaal € 34 aan bemiddelingskosten mogen betalen. De in dit onderzoek gepresenteerde gegevens verwijzen echter naar de periode voorafgaand aan de beleidswijziging.

Tabel 34 Gemaakte kosten bemiddeling en training (N=44)

Herkomst	Gemiddeld bedrag in euro's
Azië	873
Latijns-Amerika	542
Zuid-Afrika	338
Oost-Europa	205

Met name enkele bureaus die zich richten op au pairs uit de Filipijnen bieden een training aan (of verplichten deelname aan een training) om au pairs voor te bereiden op het leven in Nederland. Zo valt op één website bijvoorbeeld te lezen:

'You have to attend our special developed intensive training of one week at our training center in Legazpi. The training is concentrated on Dutch language and culture, western childcare, cooking, intercultural communication, western household duties, bicycle lessons, etc. The western and international way of cooking will be learned. Handouts, use of materials, assessment of our psychologist (only on request of a host family) are free of charges. Three meals a day, water and accommodation are included.'

Au pairs hebben gemengde gevoelens over een te volgen training. Hoewel zij graag meer willen leren over Nederland vinden zij de kosten die zij moeten betalen voor een training hoog:

'The agency through which I went asked us to do a 20 day training before we could leave to the Netherlands. At first I enjoyed the training because they taught us how to ride a bike and swim. I was excited because I didn't know how to bike or swim so this was my chance to learn! They also taught us basic Dutch language and introduced us to Dutch food so that we wouldn't be shocked. We were given bread in the morning and cooked pasta and stamppot for dinner. In a way it did help me cause I wasn't shocked when I arrived in the Netherlands and knowing how to bike helped a lot, but I do not think the training was worth the 40.000 pesos I had to pay.'

De IND stelt nadrukkelijk dat het volgen van een training geen voorwaarde is voor toekenning van een verblijfsvergunning voor au pairs en acht het volgen van een training niet noodzakelijk gezien het karakter van het verblijfsdoel, namelijk culturele uitwisseling. Gedurende dit onderzoek werd naar aanleiding van signalen over hoge kosten voor au pairs op 1 oktober 2012 het aupairbeleid aangescherpt. Sindsdien is vastgelegd dat au pairs maximaal € 34 aan bemiddelingskosten mogen betalen. De IND stelt dat deze wijziging noodzakelijk was omdat het betalen van hoge geldbedragen een au pair in een ongewenste afhankelijke positie kan brengen en bovendien niet verenigbaar is met het hoofddoel van het verblijf: kennismaken met de Nederlandse cultuur en samenleving.¹⁷ Verder betaalde 35% van de au pairs die via een bemiddelingsbureau naar Nederland kwamen een borgsom¹⁸ (cash bond) aan hun bemiddelingsbureau. Een borgsom wordt pas terugbetaald aan de au pair als zij is teruggekeerd naar het land van

¹⁷ Het hierboven geciteerde bureau vermeldt inderdaad op de website dat de kosten sinds de beleidswijziging zijn teruggebracht naar € 34.

¹⁸ In de Vreemdelingencirculaire is sinds 1 oktober 2012 ook vastgelegd dat een verblijfsvergunning wordt afgewezen als blijkt dat een au pair een borgsom aan een bemiddelingsbureau heeft betaald.

herkomst. Het bedrag dat au pairs aan borg betaald hebben verschilt per herkomstregio (tabel 35).

Tabel 35 Gemiddeld bedrag dat au pairs aan borg hebben betaald (N=35)

Herkomstregio	Bedrag borg
Azië	1.100
Latijns-Amerika	831
Zuid-Afrika	971
VS/Aus	350
Oost-Europa	237

Met name onder au pairs uit de Filipijnen komt het betalen van een borgsom veelvuldig voor. Dit hangt samen met een uitgebreide (arbeids)emigratiecultuur op de Filipijnen waarin het betalen voor (arbeids)bemiddeling niet ongewoon is. Volgens één van de respondenten uit de Filipijnen vragen bemiddelingsbureaus daar hoge bemiddelingskosten aan au pairs juist omdat het een aantrekkelijk programma is voor jongeren die naar het buitenland willen.

'But in the Philippines the au pair agencies ask a very high placement fee, because the program for au pairs is very attractive; only six hours a day, it is a cultural exchange program. The agencies take advantage of this and charge very high fees.'

De Filipijnse overheid heeft in 1997 een verbod ingesteld voor Filipijnse onderdanen om als au pair naar Europa te gaan, waardoor zij niet via het officiële uitreistraject toestemming konden krijgen naar het buitenland te vertrekken. De Filipijnse overheid stelde het uitreisverbod in omdat zij vond dat er onvoldoende garanties waren tegen misbruik van au pairs in het buitenland. Het Nederlandse toelatingsbeleid houdt echter geen rekening met uitreisverboden van andere overheden. Dat betekende dat zo lang aan de Nederlandse inreisvereisten werd voldaan er vanuit Nederlands perspectief geen beletsel was om Filipijnse au pairs een inreisvisum tot Nederland te verstrekken.

De relatief hoge bijdrage die de geïnterviewde Filipijnse au pairs over het algemeen betaalden aan au-pairbureaus hangt volgens enkele respondenten samen met het feit dat het uitreisverbod door bemiddelingsbureaus werd omzeild. Dit ging gepaard met hoge bemiddelingskosten, zogenaamde *escortkosten* die betaald werden om langs de douane te komen.

Een Filipijnse respondent zegt hierover:

'I spent about 115,000 to 120,000 pesos (about € 2,400); 65,000 pesos (€ 1,300) went to the agency because 45,000 pesos (€ 900) was the placement fee and 20,000 pesos (€ 400) was for the escort fee in the airport. This is because there was a ban on au pairs.'

'When I left for the Netherlands, together with another au pair, a guy escorted us to a specific window at customs and we were let through without any questions. So I guess this guy paid the custom officer and the agency paid him.'

Veel au pairs waren dan ook niet verbaasd dat zij een borg moesten betalen maar waren wel ontzet toen zij in bepaalde gevallen de borg niet of niet geheel terugkregen:

'I signed a contract with the agency and paid a cash bond of 60 000 pesos. I would get it back if I wouldn't go back before the 1 year period ended. I did get it back after returning to the Philippines but only 58 000 because they charged a processing fee. That was really unfair because for 1 year they received interest didn't they?'

Met name au pairs die via *yes au pair* naar Nederland kwamen, een bureau dat in 2012 failliet is gegaan, zijn hierdoor veel geld kwijtgeraakt. Eén van de au pairs die via dit bureau kwam zegt hierover:

'The most negative experience I have had as an au pair is being committed to my agency. It was a traumatic experience for me. They get a very huge amount of money from us, do not show care to all of us au pairs, abandoned us without further notice and most of all take away our cash bonds and giving us wrong information.'

Gedurende de loop van dit onderzoek (februari 2012) werd het verbod voor alle Europese landen¹⁹ opgeheven. Tezamen met de opheffing van het uitreisverbod werden door de Filipijnse overheid nieuwe richtlijnen geïmplementeerd die het vertrek van Filipijnse au pairs dienen te faciliteren en hen tevens moeten beschermen tegen misstanden (zie verder hoofdstuk 6).

Van de au pairs heeft 40% geld geleend om de kosten voor de komst naar Nederland te kunnen betalen (tabel 36). Geld werd in vrijwel alle gevallen geleend van familie en een enkele keer van vrienden of de bank. Ook au pairs die geen bemiddelingskosten of borg hebben betaald lenen soms geld van hun ouders. Dit geld wordt echter gebruikt om in Nederland en Europa te kunnen reizen en 'te genieten'.

Tabel 36 Percentage au pairs dat geld geleend heeft om naar Nederland te komen (N=129), naar herkomstregio

Herkomstregio	Percentage ja
Azië	54
Latijns-Amerika	30
Zuid-Afrika	32
Oost-Europa	63
VS/Australië	17

Van de au pairs die geld geleend hebben om naar Nederland te komen, heeft 50% ten tijde van het survey nog een schuld die zij moeten afbetalen (N=20, tabel 37). Dit zijn allen au pairs uit Azië, Latijns-Amerika en Zuid-Afrika. Het bedrag dat moet worden afbetaald, verschilt per herkomstregio.

Tabel 37 Gemiddeld bedrag van gemaakte schuld per regio van herkomst au pair (N=20)

Herkomstregio	Bedrag schuld in euro
Azië	1.147
Latijns-Amerika	418
Zuid-Afrika	400

¹⁹ Voor Denemarken, Noorwegen en Zwitserland was het verbod reeds in 2010 opgeheven.

Een groot bedrag aan schuld hangt voor de meeste au pairs samen met de te betalen borg

5.2.3 Financiële consequenties van contractbreuk

De IND ontving de laatste jaren signalen waaruit bleek dat au pairs boetes moesten betalen vanwege 'contractbreuk'; zij hadden zich niet gehouden aan bepaalde bepalingen opgenomen in een contract. Au pairs bleken een contract met het bemiddelende au-pairbureau te hebben ondertekend waarin boeteclausules zijn opgenomen. De survey-resultaten en de interviews met au pairs brengen dit gegeven eveneens aan het licht. Van de au pairs met een contract (N=66) zegt 70% dat hierin een boetebepaling is opgenomen in geval van bijvoorbeeld vroegtijdig vertrek, het wisselen van gastgezin, of het overtreden van andere contractbepalingen.

De au pairs die via een bureau naar Nederland zijn gekomen en een contract hebben getekend geven aan dat hierin staat dat als zij onverhoopt terug willen keren zij (een gedeelte van) het ticket dat de gastouders betaald hebben moeten terugbetalen. Hoewel dit anders is dan het betalen van een borgsom kan deze voorwaarde er toch voor zorgen dat een au pair niet vrij is te vertrekken als zij dat wil. Tickets naar Zuid-Afrika en Latijns-Amerika kosten al snel € 1.200 en als dat bedrag (gedeeltelijk) terugbetaald moet worden kan dat een behoorlijke kostenpost zijn voor een au pair.

5.2.4 Overige kosten

Voor activiteiten georganiseerd door bureaus betalen au pairs over het algemeen kosten. Deze activiteiten, zoals een bezoek aan een museum, een taalcursus of een weekend naar Parijs, zijn wel vrijblijvend; au pairs kunnen zelf beslissen of zij deelnemen of niet. Vooral au pairs die verblijven in plaatsen waar weinig au pairs of buitenlandse jongeren zijn geven aan van dit soort sociale activiteiten gebruik te maken. Au pairs in de grote steden vinden vaak snel aansluiting bij andere au pairs of jongeren uit hun eigen herkomstland en organiseren op eigen houtje activiteiten.

5.3 Ervaringen van au pairs en gastgezinnen met bemiddelingsbureaus

5.3.1 Ervaringen van au pairs

De 100 respondenten die via een bemiddelingsbureau in Nederland geplaatst zijn, hebben gebruikgemaakt van 25 verschillende bureaus. Zij zijn op uiteenlopende manieren in contact gekomen met het bemiddelingsbureau (zie tabel 38). Dit gebeurde merendeels via het internet (48%), respectievelijk een informatiebijeenkomst in het land van herkomst (26%) of familie/vrienden (22%).

Tabel 38 Wijze waarop au pairs in contact kwamen met het au-pair-bemiddelingsbureauS

Manier van contact	Percentage
Via internet	48
Via informatiebijeenkomst in land van herkomst	26
Via vrienden/familie	22
Via advertentie in krant	2
Via gastgezin	2
Totaal	100

Au pairs die kozen voor een bureau gaven in de interviews aan dit te hebben gedaan ten behoeve van hun veiligheid en/of de gemoedsrust van hun ouders. Zij voelden zich veiliger bij een gastgezin dat gescreend zou zijn door een bureau dan bij een gezin dat zij via internet zouden vinden. Zo zegt één van de geïnterviewde au pairs:

'I think it is better to come via an agency because you actually have rules then. I also know another girl from South Africa and she has a European passport and didn't come through an agency and she doesn't have to have any money put on her account every month but I have. I actually have a place to complain. My agency, if I want to continue being an au pair further in another family they can find me one in time and in my contract it says that the host family has to pay my plane ticket back at the end of the year and that's already booked. That's nice. If I work too much I can go to my agency and they'll discuss it with the family. I think coming here through an agency is much better.'

Maar liefst 22% van de au pairs kwam in contact met hun bemiddelingsbureau via familie of vrienden. Eén respondent zegt hierover:

'I think the agency doesn't even need to approach people, because if one au pair is here, they call their relatives; "oh, you go to this agency because it is nice to work in Amsterdam", something like that. If you have a sister or cousin or someone: "if you want to make money, you have to contact this agency", and they will arrange it.'

Van de au pairs die gebruik hebben gemaakt van een bemiddelingsbureau, is 42% overwegend positief over hun bureau terwijl 24% overwegend negatief is (zie tabel 39).

Tabel 39 Ervaringen van au pairs met au-pairbemiddelingsbureaus (N=100)

Ervaringen	Percentage
Overwegend positief	42
Neutraal	34
Overwegend negatief	24
Totaal	100

Ervaringen verschillen sterk per bureau. Er zijn enkele bureaus waarover de meerderheid van de au pairs overwegend positief is en bureaus waarover geen enkele ondervraagde au pair overwegend positief is. Zo is er bijvoorbeeld een bureau waar 12 van de ondervraagde au pairs staan ingeschreven. Van deze 12 zijn er 2 neutraal en 10 overwegend negatief.²⁰

²⁰ Naar aanleiding van klachten over dit bemiddelingsbureau heeft de IND op 9 oktober 2012 het bureau bericht dat verblijfsaanvragen aangehouden zouden worden. In overleg met de betrokken gastgezinnen is in de meeste gevallen gekozen voor de oplossing dat de au pair zonder bemiddeling van een bureau een verblijfsvergunning bij het gezin heeft gekregen. Op 16 oktober 2012 is het bureau failliet verklaard. Op 20 december 2012 heeft de IND de samenwerking beëindigd met terugwerkende kracht tot 16 oktober 2012. Binnen de mogelijkheden van het vreemdelingenrecht doet de IND naar eigen zeggen wat nodig is om te voorkomen dat personen die een sleutelpositie binnen dit bureau vervulden opnieuw betrokken raken bij verblijfsaanvragen in het kader van culturele uitwisseling (bron: kamerbrief 20 maart 2013, Betreft reactie op uitzending van de Vijfde Dag over de uitbuiting van Filipijnse au pairs).

Hoewel ten tijde van het onderzoek de Wet MoMi nog niet in werking was getreden hadden enkele bemiddelingsbureaus die deelnamen aan de Proeftuin Au Pair al wel een convenant ondertekend waarin zij zich committeerden aan de met de IND gemaakte afspraken alsmede aan de verschillende bepalingen van het convenant die gericht zijn op de zorgplicht, informatieplicht en administratieplicht (zie hoofdstuk 6).

In het kader van de zorgplicht is het convenant onder meer opgenomen dat '*Het au-pairbureau zich vergewist van het welzijn en welbevinden van de au pair gedurende het verblijf van de au pair bij het gastgezin. (...)*'. In de toelichting op de bepaling is opgenomen dat '*(...) Het au-pairbureau zich er regelmatig van op de hoogte moeten stellen hoe de verhouding is tussen de au pair en het gastgezin (...)*'.

Volgens de gegevens uit de webenquête varieert het aantal contactmomenten tussen het bureau en de au pairs sterk; bijna de helft van de au pairs heeft (vrijwel) nooit contact met het bureau (tabel 40).

Tabel 40 Contactfrequentie tussen bureau en au pair (N=100)

	Percentage
(Vrijwel) nooit	49
Minstens eenmaal per 3 maanden	34
Minstens 1 maal per maand	10
Minstens 1 maal per week	7
Totaal	100

Ook de ervaringen met bureaus ten aanzien van bemiddeling, toezicht en het omgaan met klachten van au pairs verschilt per persoon. Gedurende de interviews met au pairs kwamen enkele positieve ervaringen naar voren:

'I came with [agency], it was perfect. I got the phone number form the newspaper and when I phoned she explained everything to me, took care of the paperwork. I filled in a form about what I like and she looked for a family that also liked sports and outdoors and she found the host family. No trouble with visa, payment, everything was super. I had a problem with the flight but she sorted it out for me within an hour!'

'I think the way the agencies work is good. The way they processed my application, it was nice. They choose what I wanted. They informed me well about my rights. They explained before I gave my application. When I had questions, the girl would always answer a.s.a.p. When I arrived I received a letter and all the information, the schedule, what I would have to do. They send me a contract in Brazil, and they send it again here in the Netherlands, so I could go through it with the family. They work very well.'

Andere respondenten waren minder tevreden met de voorlichting die zij van het au-pairbureau hadden ontvangen en vonden dat hen een te rooskleurig beeld van het au-pairschap was voorgehouden:

'I also don't like how they sugar coated what being an au pair is about, sharing culture, meeting new people. The family really expect you to do chores, it is not really for you to enjoy time in the Netherlands.'

5.3.2 Ervaringen van gastgezinnen

Van de gastgezinnen die deelnamen aan de webenquête heeft 59% de huidige au pair via een au-pairbemiddelingsbureau gevonden. Een aanzienlijk deel van de gastgezinnen die de vragenlijst hebben ingevuld heeft via een andere weg een au pair gevonden (tabel 41).

Tabel 41 Wijze waarop gastgezinnen in contact zijn gekomen met au pair (N=139)

Manier van contact	Percentage
Via bemiddelingsbureau	59
Via internet	12
Via vorige au pair	9
Via vrienden/familie	14
Kende au pair/ouders au pair al	6
Totaal	100

Enkele gastgezinnen geven expliciet aan dat zij niet met een bemiddelingsbureau in zee willen gaan aangezien zij de geboden service niet de kosten waard vinden. Zij zeggen zelf een betere kandidaat te kunnen selecteren voor hun gezin en zelf gemakkelijk de administratieve procedure te kunnen doorlopen waardoor zij geen meerwaarde zien in het inschakelen van een au-pairbureau.

Gastgezinnen die wel gebruikmaakten van een bemiddelingsbureau zijn over het algemeen tevreden over de begeleiding (zie tabel 42).

Tabel 42 Mate van tevredenheid van gastgezinnen met bemiddelingsbureau (N=83)

	Percentage
Zeer tevreden	30
Tevreden	50
Neutraal	15
Ontevreden	4
Zeer ontevreden	2
Totaal	100

Het merendeel van de gastgezinnen (94%) heeft minimaal enkele keren per jaar contact met het bureau en 98% vindt dat zij van te voren voldoende voorlichting van het bureau hebben ontvangen. Deze percentages liggen veel hoger dan bij de au pairs. Dit zou kunnen samenhangen met het feit dat bemiddelingsbureaus hun inkomen grotendeels via de gastgezinnen verkrijgen en hierom meer tijd en aandacht aan het gastgezin besteden. Enkele gastouders vermelden in de web-enquête zelfs dat zij vinden dat hun bureau ook wat meer aandacht aan de au pair zou moeten besteden; 15% zegt dat er helemaal geen contact is tussen au pair en bureau.

Ook hier verschillen de ervaringen per bureau. Sommige geïnterviewde gezinnen hebben meerdere jaren achtereen een au pair gevonden via hetzelfde bemiddelingsbureau en uiten zich positief over de diensten van dit bureau. In dit verband noemen zij de interesse die het bureau toont in het gezin en de au pair door een aantal keer per jaar contact op te nemen, de *events* die voor au pairs worden georganiseerd door het bureau en de uitvoerige informatie die zij hebben ontvangen van het bureau.

Enkele gezinnen beschrijven echter ook negatieve ervaringen met bureaus:

'We dachten daardoor [de agency] echt goed begeleid te zijn, maar dat viel tegen. Je moet ze iets van € 1.000 betalen, maar je moet zelf de documenten invullen en uiteindelijk doe je alles zelf. Om een voorbeeld te geven: wij zijn op een gegeven moment achter de IND aangegaan van: 'n waar blijven onze papieren'. Dat moet ik niet doen, ik betaal hen om dat te doen! (...) Als ik het eerlijk zeg, die bureaus verdedigen de au pair niet, ze doen niets voor het geld dat ik aan ze spendeer, dus waarom zou ik moeten betalen? (...) Soms doen ze wel activiteiten voor de au pairs, maar ik merkte bij onze au pair in ieder geval dat ze niet ging. Je moet ook meestal zelf betalen en daar wilde ze haar geld niet aan besteden.'

'I have to say that those previous two agencies that we had were very disappointing. They say one thing and do another. They have not taken their time to get to know properly the au pair, make a house visit to ensure that she is happy. They got the money and they don't care. The first au pair agency (...) has cheated all their girls. She has requested extra fees from them in the last moment, just before the departure and there was never an agreement about that. It was very sad to see. Our first au pair had to spend more than € 1000 in order to come here, this is awful.'

Verder kwam in een van de interviews naar voren dat tenminste één gastgezin gebruik had gemaakt van een 'bemiddelaar'. Deze 'bemiddelaarster' brengt het gastgezin in contact met een au pair die reeds in het buitenland verblijft (bijv. in Noorwegen of Denemarken) en die graag als au pair naar Nederland wil komen. Het gastgezin handelt de aanvraag verder zelf af. De bemiddelingskosten waren in dit geval aanzienlijk lager dan wat een bureau vraagt, namelijk € 100. De respondent zegt hierover:

'[de bemiddelaarster] bemiddelt voor anderen in Europa. Dus als ze [de au pairs] eenmaal in Europa zijn, kunnen ze gaan switchen. Ze heeft, denk ik, een soort site, of een netwerk. Dus als iemand uit Denemarken naar ons komt – dat gaan wij nu doen – en iemand anders wil van België naar Noorwegen, en die van Noorwegen wil naar hier, dan gaan we wisselen. Zij brengt iedereen met elkaar in contact.'

Met het in werking treden van de Wet MoMi is deze wijze van bemiddeling niet meer mogelijk aangezien alleen erkende bureaus nog als referent mogen optreden. Een groot aantal gastgezinnen dat tot nu toe zonder tussenkomst van een bureau een au pair vond en de aanvraagprocedure voor een vergunning regelde vindt het vervelend dat zij afhankelijk worden van een bureau. Als reden geven zij aan dat de kosten van een bureau hoog zijn, dat ze de meerwaarde van een bureau niet zien, en dat ze de selectie van een au pair liever zelf in de hand houden.

5.4 Conclusies

In het verleden kwam een overeenkomst tussen au pairs en gastgezinnen over het algemeen tot stand zonder tussenkomst van een bemiddelingsbureau. De laatste decennia zijn er echter meer commerciële bemiddelingsbureaus gekomen die tegen betaling 'vraag' en 'aanbod' bij elkaar brengen. Hoewel sommige bemiddelingsbureaus ook kosten berekenen aan de au pair²¹ vergaren zij de meeste inkomsten

²¹ Niet meer dan € 34 na de beleidswijziging van oktober 2012.

via het gastgezin. Het gevaar hierbij is dat als gastgezinnen geld betalen aan een bureau zij het idee kunnen krijgen dat zij een service hebben gekocht en 'waar voor hun geld' willen in de vorm van huishoudelijke taken en hulp bij kinderverzorging. Het doel van culturele uitwisseling zou op deze manier op de achtergrond kunnen raken. Ook ligt het voor de hand dat bemiddelingsbureaus meer service verlenen aan gastgezinnen. Het feit dat gastgezinnen veel vaker tevreden zijn met het bureau dan au pairs en ook vaker contact hebben met het bureau wijst hier op. Wel zijn er grote verschillen tussen bureaus, zowel in de mate van tevredenheid van au pairs, als in contactfrequentie tussen bureau en au pair. Met de inwerkingtreding van de Wet MoMi is het niet meer mogelijk om een verblijfsvergunning voor een au pair aan te vragen zonder tussenkomst van een bemiddelingsbureau.

6 Toezicht en handhaving

In dit hoofdstuk wordt de wijze waarop toezicht en handhaving op de au-pairregeling geregeld is, besproken. De resultaten in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op beleidsdocumenten, interviews met medewerkers van de IND, de Vreemdelingenpolitie, de Inspectie SZW en met belangenorganisaties van migranten in Nederland. Ook de monitoring op au pairs vanuit het land van herkomst, in casu de Filipijnen, zal aan de orde komen. Tot slot wordt de kennis van au pairs en gastgezinnen over de voorwaarden van de regeling en hun ervaringen met toezichthoudende instanties besproken. Gedurende de loop van dit onderzoek zijn er verschillende beleidswijzigingen ingegaan en is ook de Wet modern migratiebeleid in werking getreden (1 juni 2013). Zowel de organisatie van het toezicht voor en na de inwerkingtreding van de Wet MoMi, wordt in dit hoofdstuk beschreven.

6.1 Toezicht en handhaving op de au-pairregeling

Om als au pair in Nederland te mogen verblijven moeten zowel de au pair als het gastgezin aan bepaalde voorwaarden voldoen (zie hoofdstuk 1). De inreis, de verblijfsvergunningverlening en het vreemdelingentoezicht op de au pairs uit landen die niet behoren tot de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte²² vallen onder vreemdelingenrechtelijke regels (TK 2003-2004, 28 442, nr. 9). De IND is als uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Veiligheid en Justitie verantwoordelijk voor de uitvoering van de Vreemdelingenwet in Nederland. Dat houdt in dat de IND alle aanvragen beoordeelt van vreemdelingen die in Nederland willen verblijven, dus ook die van au pairs. De IND controleert niet ter plekke bij het gastgezin op naleving van de voorwaarden. De IND is hiertoe niet bevoegd; dit is voorbehouden aan de Inspectie SZW en de Vreemdelingenpolitie, die een toezichthoudende taak hebben op basis van de Wet arbeid vreemdelingen (WAV) en de Vreemdelingenwet (zie verder paragraaf 6.1.3).

Zowel gastgezinnen als au pairs krijgen van de IND voorlichting over de voorwaarden van de au-pairregeling en beide betrokkenen moeten gezamenlijk een dagindeling voor de au pair overeenkomen en ondertekenen. De dagindeling kan bij een controle zowel voor de Vreemdelingenpolitie als voor de Inspectie SZW een van de informatiebronnen zijn bij het vaststellen van een overtreding van de WAV, dan wel de Vreemdelingenwet. De IND heeft naar aanleiding van het rapport van Miedema et al. (2003) op 1 juni 2004 een Meldpunt Misbruik Au Pair geopend waar de au pair, het gastgezin of derden een melding kunnen maken van oneigenlijk gebruik van de regeling.²³ Via de au-pairmailbox van de IND komen meldingen²⁴ van overtredingen van de regeling binnen. Deze meldingen variëren van anonieme klikbrieven over het functioneren van au-pairbureaus, meldingen van au pairs dat ze het

²² Een EU-burger, die als au pair in Nederland verblijft, is geen au pair zoals bedoeld in de Nederlandse vreemdelingenwet en bijbehorende regelgeving en valt dan ook niet onder het toezicht op de regeling.

²³ Van de vaak anonieme meldingen die binnenkomen bij het Meldpunt worden echter geen gegevens geregistreerd. Ook wordt niet geregistreerd hoe vaak het Meldpunt Misbruik Au Pair benaderd wordt. Er zijn derhalve geen documenten of gegevens beschikbaar over de aantallen en aard van de meldingen bij het Meldpunt Misbruik Au Pair. In geval van melding van fysiek en/of psychisch misbruik wordt de beller geadviseerd aangifte te doen bij de politie.

²⁴ Volgens IND bronnen 30-40 per kwartaal. Het is niet uitgesloten dat meerdere meldingen een en hetzelfde geval betreffen.

niet naar hun zin hebben of dat ze teveel uren moeten maken, klachten van een gastgezin over een ander gastgezin, en meldingen dat au pairs niet (langer) voldoen aan de voorwaarden voor verblijf als au pair. De IND geeft aan dat alle meldingen in behandeling worden genomen en in geval daartoe aanleiding is, worden doorgezet naar de Vreemdelingenpolitie en/of de Inspectie SZW.

Met de invoering van de Wet MoMi hebben au-pairbureaus meer verantwoordelijkheden gekregen bij het tegengaan van misstanden. Onder de Wet MoMi kunnen vreemdelingen die als au pair in Nederland willen verblijven, namelijk uitsluitend toelating krijgen door tussenkomst van een referent die door de IND erkend is voor het verblijfsdoel 'uitwisseling'. Een erkende referent heeft wettelijke verplichtingen op basis van de Vreemdelingenwet: de zorg-, informatie- en administratieplicht. De IND heeft onder de Wet MoMi meer mogelijkheden om op te treden tegen (erkende) referenten die hun plichten niet nakomen. Zo kan onder meer een bestuurlijke boete worden opgelegd aan een referent die zich niet aan zijn wettelijke verplichtingen houdt.

6.1.1 Toezicht op au-pairbemiddelingsbureaus

De Wet MoMi is op 1 juni 2013 in werking treden. De toezichthoudende taak van de IND is hierdoor uitgebreid met toezicht op de naleving van de wettelijke verplichtingen door de bemiddelingsbureaus.

Ter voorbereiding op de nieuwe regels die met de Wet MoMi zijn ingevoerd is de IND in 2008 gestart met een Proeftuin Au Pair. Kenmerkend daarvoor was dat de IND convenanten afsloot met in Nederland gevestigde bemiddelingsbureaus. Niet alle in Nederland gevestigde bureaus participeerden in de Proeftuin. De IND zag toe op de naleving van de regelgeving, de afspraken in de Proeftuin en de bepalingen uit het convenant. Als de afspraken niet werden nagekomen, kon de IND de samenwerking of het convenant beëindigen. Door de proeftuin konden de au-pairbureaus en de IND al wennen aan de regels en hun rol zoals die onder de Wet MoMi zouden gelden. Tegelijkertijd heeft de IND in de Proeftuin aangestuurd op professionalisering van de deelnemende au-pairbureaus. Met de inwerkingtreding van de Wet MoMi op 1 juni 2013 is de Proeftuin beëindigd.

Begin 2013 waren 33 bureaus aangesloten bij de Proeftuin. Met de inwerkingtreding van de Wet MoMi zijn de au-pairbureaus die convenanthouder waren, automatisch erkend als referent als zij in het jaar daarvoor minimaal één verblijfsaanvraag hadden ingediend die is ingewilligd. Bemiddelingsbureaus moeten als erkend referent onder meer zorgen voor een zorgvuldige werving en selectie van au pairs en van gastgezinnen en moeten zich vergewissen van het welzijn en welbevinden van de au pair gedurende het verblijf van de au pair in het gastgezin. Zo moet het au-pairbureau ervoor zorgdragen dat de au pair niet andere werkzaamheden of meer uren lichte huishoudelijke werkzaamheden verricht dan opgenomen in de dagindeling die de au pair met het gastgezin heeft afgesproken. Bij kennis of een redelijk vermoeden van het niet naleven van de voorwaarden of dagindeling dient het bureau passende maatregelen te treffen.

De referent is verder verplicht wijzigingen die relevant zijn voor het verblijfsrecht van de vreemdeling aan de IND te melden. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als de tussen het gastgezin en de au pair overeengekomen dagindeling niet wordt nageleefd of is gewijzigd of als de au pair arbeid in strijd met de WAV verricht. Ook moeten referenten relevante informatie over de vreemdeling opnemen in de administratie. De referent is ook verantwoordelijk voor het vertrek van de au pair uit Nederland. In het geval een au pair binnen een jaar nadat het referentschap ten aanzien van de au pair is beëindigd, illegaal in Nederland wordt aangetroffen, kan

de IND bepaalde uitzettingskosten op de voormalige referent verhalen (vervoerskosten binnen Nederland, kosten reisdocumenten en kosten vliegticket).²⁵ De IND ziet toe op de naleving van de wettelijke verplichtingen van de referent. In dit kader hebben medewerkers van de IND toezichthoudende bevoegdheden gekregen. Zo kunnen medewerkers bijvoorbeeld ten kantore van het au-pairbureau de administratie controleren. In geval de referent de wettelijke verplichtingen van de Wet MoMi niet nakomt, kan de IND sancties opleggen. Als regel zal de IND bij een eerste overtreding een waarschuwing geven. Bij een volgende overtreding kan de IND een bestuurlijke boete opleggen. Het maximale bedrag voor rechtspersonen en ondernemingen is € 3.000 per beboetbaar feit. In geval van recidive kan de IND de bestuurlijke boete verhogen met 50%. Een bestuurlijke boete kan bij ernstige overtredingen ook worden opgelegd zonder voorafgaande waarschuwing. Als een erkend referent niet (meer) voldoet aan de voorwaarden voor erkenning, trekt de IND de erkenning in. Dit kan ook als de erkende referent zich niet heeft gehouden aan zijn wettelijke verplichtingen. Gedurende de periode die de IND nodig heeft voor nader onderzoek naar een erkend referent, kan de erkenning worden opgeschort.²⁶ De IND kan ook aangifte doen. Het Openbaar Ministerie bepaalt vervolgens of het overgaat tot strafrechtelijke vervolging. Aangezien de Wet MoMi pas op 1 juni 2013 in werking is getreden, is het ten tijde van de afronding van dit onderzoek nog niet te zeggen hoe vaak sancties daadwerkelijk worden opgelegd door de IND.

6.1.2 Toezicht door Vreemdelingenpolitie en Inspectie SZW

De Vreemdelingenpolitie houdt toezicht op de naleving van de Vreemdelingenwet en doet onderzoek naar de identiteit en de verblijfsrechtelijke status van vreemdelingen. De Vreemdelingenpolitie verricht ook onderzoek naar mensenhandel, mensensmokkel en identiteitsfraude. De Inspectie SZW houdt onder meer toezicht op naleving van de WAV.

De Vreemdelingenpolitie voert op eigen initiatief controles uit, onder andere op basis van risicoprofilering of naar aanleiding van meldingen van de IND.²⁷ Vijf van de tien politie-eenheden houden, of zijn van plan om, projectmatig toezicht te houden op de naleving van het au-pairbeleid. In deze eenheden bezoeken medewerkers van de Vreemdelingenpolitie gastgezinnen en au pairs en geven informatie over de politieke vreemdelingentaak en de voorwaarden van de au-pairregeling. Ook controleren ze op basis van signalen of au pairs wel rechtmatig verblijf in Nederland hebben en of men zich houdt aan de voorwaarden van het au-pairbeleid.

De Inspectie SZW kan in actie komen als er op basis van signalen een redelijk vermoeden bestaat dat de WAV wordt overtreden doordat de au pair meer werkt of ander werk verricht dan is toegestaan op grond van het au-pairbeleid. De Inspectie SZW ontvangt hierover slechts enkele signalen per jaar. Een inspecteur mag een woning overigens pas binnentreden zonder toestemming van de bewoner indien er sprake is van het eerder genoemde redelijk vermoeden van overtreding van bepaalde artikelen in de WAV. Zonder toestemming van de bewoner heeft een inspecteur een vooraf verkregen machtiging tot binnentreden nodig van de (hulp)officier van justitie.

²⁵ Dit is in de periode sinds de inwerkingtreding van de Wet MoMi tot 1 oktober 2013 nog niet voorgekomen.

²⁶ Dit kan ook als derde partijen (bijvoorbeeld Openbaar Ministerie of Arbeidsinspectie) een onderzoeksperiode nodig hebben.

²⁷ Cijfers over hoe vaak dit voorkomt zijn niet beschikbaar.

6.2 Monitoring vanuit land van herkomst: de Filipijnen

Momenteel heeft alleen de Filipijnen een actief monitoringsbeleid gericht op au pairs die naar het buitenland vertrekken. De Filipijnen is dan ook een van de weinige landen met een actief emigratiebeleid. Volgens de *Philippine Overseas Employment Administration* waren er in 2012 zo'n 1,8 miljoen Filipijnen werkzaam in het buitenland die zorgden voor 1,8 miljard dollar aan inkomsten voor de Filipijnen. Het merendeel van de (vrouwelijke) arbeidsmigranten is werkzaam als huishoudelijk personeel of werkt in de zorgsector. Mannelijke arbeidsmigranten zijn met name werkzaam op zee. Alle onderdanen van de Filipijnen die zich in het buitenland willen vestigen, moeten zich melden bij de *Commission on Filipinos Overseas* (CFO). Deze commissie moet toestemming verlenen, voordat een Filipijnse onderdaan daadwerkelijk kan uitreizen. Sinds het opheffen van de ban om als au pair naar Europa te gaan (zie hoofdstuk 5) zijn au pairs verplicht een voorbereidingsseminar, het zogeheten *Country Familiarization Seminar* (CFS) te volgen dat verzorgd wordt door de Filipijnse autoriteiten.

Voorafgaande aan het volgen van het CFS dient een door de Filipijnse diplomatieke en consulaire vertegenwoordiging in Nederland in het kader van de richtlijnen opgesteld contract aanwezig te zijn dat de au pair meeneemt naar de CFS. In Nederland ondertekenen eerst het gastgezin en het au-pairbemiddelingsbureau het contract dat vervolgens gelegaliseerd moet worden door de Filipijnse vertegenwoordiging. Vervolgens wordt het contract – in de Filipijnen – ten overstaan van een notaris door de au pair ondertekend.

Het seminar heeft tot doel de au pairs voor te bereiden op hun vertrek naar het buitenland en au pairs te informeren over het doel van hun verblijf. Het seminar behandelt uiteenlopende relevante onderwerpen zoals de culturele waarden en normen van het land van bestemming, gezondheids- en veiligheidszaken en relevante reisprocedures. Het seminar vindt vanaf 1 maart 2012 wekelijks plaats in Manila, de hoofdstad van de Filipijnen.²⁸ Na afronding van het seminar krijgt de au pair een (CFO-)sticker in het paspoort die noodzakelijk is om te mogen uitreizen. Alleen bij volledige registratie en wanneer de CFO toestemming verleent voor de uitreis van de au pair kan deze naar het land van bestemming vertrekken. Na aankomst in het land van bestemming dienen de au pairs zich vervolgens te registreren bij de Filipijnse ambassade/consulaat.

Uit cijfers van de CFO (maart 2012-januari 2013) blijkt dat vanuit de meeste Filipijnse au pairs vertrekken naar Denemarken (1.123 registraties), respectievelijk Noorwegen (1.114 registraties). In bovengenoemde periode vertrokken 252 au pairs naar Nederland (tabel 43).

²⁸ <http://philippines.nlembassy.org>

Tabel 43 Aantallen Filipijnse burgers die als au pair naar Europa vertrokken

(Europees) Land van ontvangst	Aantal geregistreerde au pairs
Denemarken	1.123
Noorwegen	1.114
Nederland	252
Zwitserland	70
Duitsland	39
IJsland	7
België	7
Zweden	5
Italië	2
Oostenrijk	1
Totaal	2.620

Bron: Total Number of Registered Filipino Au Pairs with the Commission on Filipinos Overseas as of January 25, 2013

Het is nog niet te zeggen of het opheffen van het uitreisverbod zal leiden tot een toename van het aantal Filipijnse au pairs in Nederland. Wel is het makkelijker geworden voor Filipijnse onderdanen om als au pair de Filipijnen te verlaten en is er een betere registratie van welke Filipijnse onderdanen in welk land verblijven. Dit geeft de Filipijnse ambassades in de betreffende Europese landen ook meer informatie over deze groep.

6.3 Belangenorganisaties voor au pairs

Verschillende belangenorganisaties houden zich bezig met de positie van au pairs in Nederland. Zij doen dit als onderdeel van een focus op een bredere etnische groep waarin zich veel au pairs bevinden, of vanuit een focus op arbeidsmigranten waartoe zij ook au pairs rekenen. De door ons geïnterviewde organisaties zijn Stichting *Bayanihan*, een organisatie voor Filipijnse vrouwen in Nederland, *Migrante* een alliantie voor arbeidsmigranten uit de Filipijnen en *Respect*, een Europees netwerk van organisaties gericht op migranten die werkzaam zijn als huishoudelijk personeel (domestic workers). Deze Ngo's zijn een aanspreekpunt voor au pairs die problemen ervaren maar zij organiseren bijvoorbeeld ook culturele activiteiten en *empowerment* trainingen. Au pairs met klachten over hun verblijf kunnen via deze belangenorganisaties informatie krijgen over hun rechtspositie en over waar zij met hun klacht terecht kunnen.

6.4 Regels en toezicht: ervaringen van au pairs en gastgezinnen

6.4.1 Ervaringen van au pairs

Over het algemeen geven de respondenten aan dat zij goed op de hoogte zijn van de voorwaarden van de au-pairregeling dan wel door informatie verkregen via het bemiddelingsbureau dan wel door informatie verkregen via internet of ambassade (tabel 44).

Tabel 44 Percentage au pairs dat voorlichting gekregen/gezocht heeft over de voorwaarden van de au-pairregeling voor vertrek in het land van herkomst en na aankomst in Nederland (meerdere antwoorden mogelijk)

	Voor vertrek	Na aankomst
Ja, via het bemiddelingsbureau	67	57
Ja, via internet	30	13
Ja, via de ambassade	12	8
Ja, via de IND	6	14
Ja, via andere manier	16	13
Nee	3	17
Totaal	N =129	N=129

Vrijwel alle respondenten zijn op de hoogte van de belangrijkste voorwaarden van de regeling (tabel 45).

Tabel 45 Percentage au pairs dat op de hoogte is van de volgende regels (N=129)

Regel	Percentage Ja
Een au pair moet tussen de 18 en 25 jaar zijn	98
Een au pair mag niet langer dan een jaar in Nederland verblijven	97
Het doel van het au-pairschap is culturele uitwisseling	96
Een au pair mag niet meer dan 30 uur per week au pair taken uitvoeren	95
Een au pair heeft recht op minimaal twee vrije dagen in de week	98
Er moet een alternatief voor de au pair zijn in geval van haar afwezigheid	77
Een au pair verblijft op voet van gelijkheid met de gezinsleden in het gastgezin, zij is als het ware lid van het gezin	98

Slechts 5% van de au pairs heeft wel eens contact gehad met de Vreemdelingenpolitie. Geen enkele au pair heeft ervaring met de Inspectie SZW. De meeste au pairs hebben wel contact gehad met de IND maar vaak alleen om de verblijfsvergunning te regelen.

Enkele respondenten geven aan het vervelend te vinden dat de informatie van de IND in het Nederlands is geschreven, evenals de bewustverklaring en au-pairovereenkomst. Hierdoor hebben zij het gevoel niet op de hoogte te zijn van hetgeen zij ondertekenen:

'The IND contract, the letters, everything is in Dutch. I am not Dutch, they know that! The IND is an immigration service, they know I am Brazilian, they know I am not from the Netherlands, and I do not have to speak Dutch. (...) The IND information is insufficient, if it were English I could understand it. [Now] I don't know what is written in my contract... When I was there with my host family at first the woman talked to me and only asked if I was married and something else, just a few words. The other things she discussed with my host family (in Dutch). That is the terrible part.'

Navraag bij de IND leert dat de formulieren wel degelijk beschikbaar zijn in het Engels en dat de overeenkomst opgesteld moet worden in een voor de au pair begrijpelijke taal. Dit is dus echter niet voor alle au pairs duidelijk. Verschillende au pairs geven verder aan dat zij zich soms onheus bejegend voelen door overheidsinstanties die lijken te denken dat zij naar Nederland komen onder valse voorwendselen.

'I think there is a lot of bureaucracy involved in becoming an au pair and mistrust from the IND. I just want to stay for 1 year but I have to bring so many documents and they all need to be officially translated. I have to write 300 times, I am single, I am single, I don't have children, I will go back; they don't trust you! Also, ... why do I have to do a TBC test if I have no symptoms at all!'

Dit zijn met name de au pairs die in hun land van herkomst tot de (hogere) middenklasse behoren.

6.4.2 Ervaringen van gastgezinnen

Alle gastgezinnen zeggen zich voor de komst van de au pair verdiept te hebben in de voorwaarden van de au-pairregeling (tabel 46).

Tabel 46 Percentage gastgezinnen dat op de hoogte is van de voorwaarden van de au-pairregeling (meerdere antwoorden mogelijk, N=139))

	Percentage
Ja, via het bemiddelingsbureau	68
Ja, via de IND	70
Ja, via internet	47
Ja, via vrienden/familie/kennissen	15
Niet op de hoogte	0

Van de gastgezinnen vond 90% de informatie over de au-pairregeling duidelijk. De 10% die de informatie onduidelijk vond, geeft aan de regels niet helder te vinden, de procedure omslachtig en dat het onduidelijk is wie verantwoordelijk is voor de terugkeer van de au pair.

Slechts 2% van de gastgezinnen heeft bezoek gehad van de Vreemdelingenpolitie. Geen enkel gastgezin heeft ervaring met de Inspectie SZW.

6.5 Knelpunten bij toezicht op de au-pairregeling

6.5.1 Knelpunten bij toezicht op huishoudelijke arbeid

Hoewel de au-pairregeling bedoeld is als cultureel uitwisselingsprogramma is er een aanzienlijk aantal uren licht huishoudelijke taken toegestaan per week. Juist de controle op de aard van deze werkzaamheden en het aantal uren dat taken verricht worden is complex. Huishoudelijke arbeid is van oudsher moeilijk te reguleren en te controleren (Aubert, 1956; Calleman, 2010). Enerzijds door de aard van de werkzaamheden, die vaak niet als 'echte arbeid' beschouwd worden (Anderson, 2000). Anderzijds door de plaats waar de werkzaamheden zich voordoen: in de privésfeer van het gastgezin. Hierdoor is structurele controle arbeidsintensief en kan doorgaans alleen actie worden ondernomen indien er een signaal is ontvangen. De sociale context van werk in een privé huishouden verschilt bovendien van die van werk op de reguliere arbeidsmarkt. Voor au pairs komt hier nog bij dat zij van oudsher in het au-pairbeleid niet als werknemer worden gezien, maar als 'lid van de familie' en dat zelf ook vaak zo ervaren. Onder deze omstandigheden kunnen au pairs een drempel ervaren om een officiële klacht in te dienen, zelfs als zij de weg naar de betreffende instanties weten te vinden. Een overtreding van de voorwaar-

den wordt ook niet altijd als een probleem gezien door de au pair, juist ook als de relatie met het gastgezin goed is:

'The thing is, some weeks I might do more than 30 hours, but I do not complain about that because other weeks I do less. And the family is nice to me, take me to dinner sometimes, even on holiday. I would not complain to the IND about that.'

Ook als au pairs wel willen melden dat de voorwaarden van de regeling worden overtreden vinden zij niet altijd de weg naar de officiële instanties. Belangenorganisatie *Bayanihan* heeft bijvoorbeeld gemerkt dat au pairs een klacht niet snel bij de IND willen neerleggen uit angst hun verblijfsvergunning te verliezen. Ook een meer algemeen wantrouwen tegenover overheidsinstanties bij au pairs uit bepaalde landen kan hierbij een rol spelen. Zo zegt een au pair:

'Some au pairs around my location are working more than 30 hours and they are afraid to tell about these things, and they don't know that they can get protection by government. They are afraid that the government will not help them and just kick them out from the Netherlands without helping them find a new host family and give them a chance to really see how nice everything about the Netherlands is.'

Au pairs die via een bureau naar Nederland zijn gekomen kunnen klachten over hun verblijf ook neerleggen bij hun au-pairbemiddelingsbureau. Verschillende au pairs, maar ook de belangenorganisaties uit paragraaf 5.3 geven aan dat het feit dat bemiddelingsbureaus voor hun inkomsten afhankelijk zijn van gastgezinnen zorgt voor een sterkere positie van het gastgezin bij het bureau indien er sprake is van een conflict:

'Our experience is that the host family is not punished if there is a conflict. Because they [the agencies] get money from the host family. So when an au pair has a problem, and they call the agency and the au pair wants help from them, their attitude is more like 'you have to just learn to adjust', 'just bear with the situation and things will turn out right'.'

Met name enkele au pairs die een borg betaalden aan hun bemiddelingsbureau bevonden zich in een afhankelijke positie in Nederland. Zij waren bang hun borg te verliezen als zij problemen kenbaar maakten aan het bureau, en hen werd door het betreffende bemiddelingsbureau actief afgeraden een klacht in te dienen bij de ambassade of de IND:

'The agency also instilled on us that if we have any problems in the Netherlands, we should go to them, not to the embassy or the IND.'

Tot slot kan het, in situaties waarin de au pair en het gastgezin uiteenlopende verklaringen geven over aard en duur van de werkzaamheden, moeilijk zijn overtredingen van de voorwaarden hard te maken. Aangezien overtredingen 'achter gesloten deuren' plaatsvinden zijn er over het algemeen geen getuigen.

6.5.2 Knelpunten bij toezicht op au-pairbemiddelingsbureaus

Met de inwerkingtreding van de Wet MoMi hebben medewerkers van de IND bevoegdheden gekregen om toe te zien op de naleving van de wettelijke verplichtin-

gen van de referent (het au-pairbemiddelingsbureau). Sommige au-pairbureaus werken samen met partnerbureaus in het land van herkomst en zijn verantwoordelijk voor de handelwijze van deze partnerbureaus. De IND heeft beperkt zicht op de handelwijze van deze partnerbureaus. Daarom is lastig te controleren of deze bureaus bijvoorbeeld tegen de regels in au pairs verplichten (hen) een borg te betalen.

6.5.3 Knelpunten bij vertrek van de au pair

Medewerkers van de Vreemdelingenpolitie geven aan dat het niet altijd duidelijk is of au pairs Nederland daadwerkelijk verlaten als hun verblijfsvergunning afloopt. Als niet bekend is welke au pairs niet vertrokken zijn, kan daar niet op gehandhaafd worden. Sommige au pairs ontvangen een vertrekkkaart; deze wordt in een enkele regio door de Vreemdelingenpolitie verstrekt aan de au pair, zodat zij die kan inleveren bij de vreemdelingenpolitie bij de Koninklijke Marechaussee (Kmar) op Schiphol, maar niet alle au pairs ontvangen deze kaart en sommige au pairs die de kaart wel ontvangen verlaten Nederland zonder deze vertrekkkaart daadwerkelijk in te leveren. In enkele gevallen zijn au pairs vertrokken bij het gastgezin zonder dat duidelijk is waar de au pair naar toe is gegaan:

'Onze au pair bleek niet te functioneren, heeft een aantal malen ruzie gemaakt en is na twee maanden spoorloos verdwenen en nu dus waarschijnlijk illegaal in Nederland. Het au-pairbureau heeft ons verder niet begeleid daarna en is inmiddels failliet dus voor ons is nu niet duidelijk wat onze verantwoordelijkheid nog is.'

6.6 Conclusies

Toezicht en handhaving op naleving van de au-pairregeling zijn complex, omdat het au-pairschap zich voornamelijk afspeelt in de privésfeer van een gastgezin. De (afhankelijke) positie van de au pair in en ten opzichte van een gastgezin en au-pairbureau kan een drempel vormen voor de au pair om bij overtreding van de voorwaarden van de regeling klacht te doen bij de betreffende instanties. Loyaliteit naar het gezin, onvoldoende vertrouwen in het au-pairbureau of angst de verblijfsvergunning te verliezen spelen hierbij een rol.

Sinds de invoering van de Wet MoMi moeten bemiddelingsbureaus als erkend referent onder meer zorgen voor een zorgvuldige werving en selectie van au pairs en gastgezinnen en moeten zij zich vergewissen van het welzijn en welbevinden van de au pair gedurende het verblijf van de au pair in het gastgezin. Medewerkers van de IND hebben bevoegdheden gekregen om toe te zien op de naleving van de wettelijke verplichtingen van de referent.

7 Typologie en conclusies

In de voorgaande hoofdstukken is een beeld gepresenteerd van de motivaties en ervaringen van au pairs en gastgezinnen in Nederland. De bevindingen in deze hoofdstukken laten geen eenduidig beeld zien van 'het' au-pairschap. Motivaties en ervaringen lopen uiteen. In het eerste deel van dit hoofdstuk zal worden getracht om desondanks tot een gefundeerde typologie te komen van verschillende invullingen van het au-pairschap. Daarnaast zullen in het tweede deel van dit hoofdstuk de belangrijkste bevindingen van het onderzoek kort samengevat worden en enkele implicaties van deze bevindingen aangestipt worden.

7.1 Typologie van het au-pairschap in Nederland

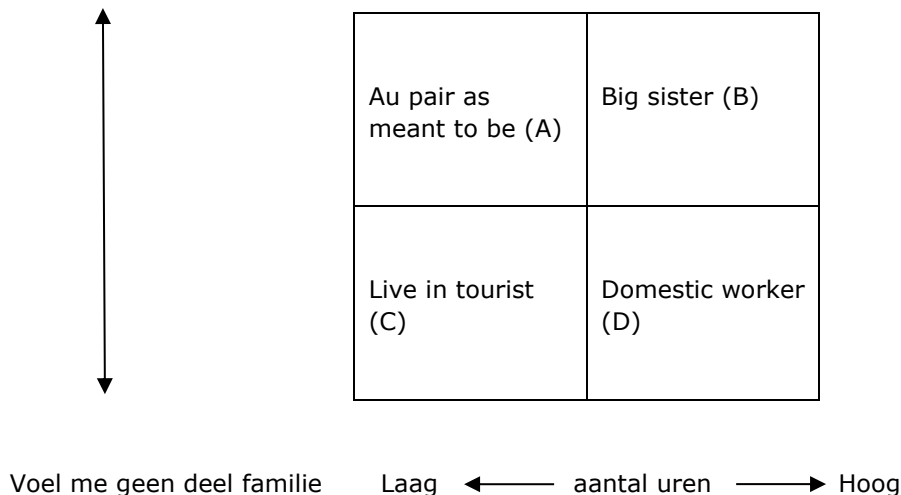
De au-pairregeling is bedoeld als een kennismaking met de Nederlandse cultuur en samenleving, waarbij de au pair deel uitmaakt van het gezin en op gelijke voet staat met de familie. In ruil voor kost en inwoning mag de au pair maximaal 30 uur licht huishoudelijke werkzaamheden verrichten inclusief de verzorging van kinderen. Op basis van deze definitie kunnen twee dimensies onderscheiden worden in de invulling van het au-pairschap. De eerste dimensie is het aantal uren dat een au pair huishoudelijke taken verricht en voor kinderen zorgt. Het aantal uren dat een au pair hier aan besteedt kan laag (in ieder geval onder de 30 uur) of hoog (boven de 30 uur) zijn. De tweede dimensie is de mate waarin een au pair deel uitmaakt van het gezin. Indicatoren zijn of een au pair zich familielid of werknemer voelt, of ze zich gelijkwaardig voelt met andere (volwassen) leden in het gezin. Deze dimensie loopt van hoog (deel van gezin) tot laag (voelt als werknemer).

Wanneer we deze twee dimensies combineren ontstaan vier kwadranten: Minder dan 30 uur taken en deel uit maken van het gezin (A), meer dan 30 uur taken en deel uitmaken van het gezin (B), minder dan 30 uur taken en geen deel uit maken van gezin (C), meer dan 30 uur taken en geen deel uitmaken van gezin (D). Deze vier combinaties zijn ideaaltypen.

Wanneer we deze typen in een figuur plaatsen (zie figuur 1) worden vier manieren van invulling van het au-pairschap onderscheiden: *au pair as meant to be* (A) *big sister* (B) *live in tourist* (C) *Domestic worker* (D)

Figuur 1 Mogelijke invullingen van het au-pairschap

Voel me deel van familie

Het eerste kwadrant (A) is representatief voor hoe het au-pairschap volgens de au-pairregeling ingevuld zou moeten worden. De au pair voelt zich deel uit maken van de familie op basis van gelijkwaardigheid en is voor maximaal 30 uur per week betrokken bij de verzorging van kinderen en licht huishoudelijke taken.

Het tweede kwadrant (B) representeert de situatie waarin de au pair zich wel onderdeel van de familie voelt maar het door het feit dat zij zich betrokken voelt bij het gezin moeilijk vindt om nee te zeggen als er een beroep op haar gedaan wordt waarbij het aantal uren wordt overschreden of het takenpakket ook zwaardere huishoudelijke taken bevat. Gastgezinnen kunnen in deze situatie juist met het argument van de goede relatie en het deel uitmaken van de familie een groter beroep doen op de au pair dan is toegestaan of afgesproken.

Het derde type (C) beschrijft een invulling van het au-pairschap waarbij de au pair geen deel uitmaakt van de familie maar ook weinig betrokken is bij de verzorging van kinderen en huishoudelijke taken. Het gaat bijvoorbeeld om jongeren die via het au-pairschap op een relatief goedkope manier iets van Nederland en/of Europa willen zien en ervaren zonder eigenlijk behoefte te hebben aan opname binnen het gezin. Zij vullen de afgesproken taken zo minimaal mogelijk in en gaan veelal hun eigen gang. Voor gastgezinnen in deze situatie voldoet het au-pairschap op deze manier vaak niet aan de verwachtingen.

Kwadrant vier (D) is representatief voor de situatie waarin het au-pairschap meer een werkgever-werknemer relatie wordt. De au pair is verantwoordelijk voor een groot deel van de huishoudelijke taken en de verzorging van kinderen maar maakt geen deel uit van het gezin op gelijke voet. De au pair gaat niet mee op uitjes of vakantie tenzij als oppas en verricht vaak ook zwaardere huishoudelijke taken (al dan niet tegen extra betaling).

Een belangrijke vraag die uit figuur 1 voortkomt is of de twee dimensies en de vier onderscheiden kwadranten zichtbaar zijn in het in dit rapport gepresenteerde databestand. Een volgende vraag is of de regio van herkomst van de au pair bepaalt in welk kwadrant au pairs terechtkomen. Ten slotte is er voor dit rapport de specifieke vraag in welke situaties de kans op oneigenlijk gebruik van de au-pairregeling zou kunnen voorkomen.

De invulling van de twee dimensies volgens au pairs zijn eerder in het rapport beschreven. Het aantal uren dat au pairs opgaven te besteden aan huishoudelijke taken en de verzorging van kinderen liep sterk uiteen (zie tabel 24). De dimensie 'deel uitmaken van familie' is terug te vinden in de stellingen die aan au pairs werden voorgelegd (zie tabel 27).

De gegevens van deze twee variabelen zijn gecombineerd. Vervolgens is het mogelijk respondenten via clusteranalyse in te delen in een van de vier ideaaltypen die in figuur 1. zijn onderscheiden. Hierbij wordt geen exacte definitie gebruikt van wat iemand tot *live in tourist* of *domestic worker* maakt. Een respondent wordt tot een cluster gerekend wanneer zij relatief sterk lijkt op respondenten met tendensen naar een van de vier veronderstelde au-pairtypen. De cluster analyse leidt tot de volgende verdeling van de respondenten over de verschillende au-pairtypen (tabel 47).

Tabel 47 Uitsplitsing naar type au pair in procenten (N=129)

Type au pair	Percentage
Au pair	55
Tourist	4
Big Sister	12
Domestic worker	30
Totaal	100

Uit deze analyse blijkt dat de meerderheid van de au pairs (55%) past in het cluster dat overeenkomt met de invulling van het au-pairschap zoals dat volgens het beleid bedoeld is. Slechts 4% van de au pairs valt in het cluster 'tourist' waarbij zowel het aantal uren als het deel uitmaken van het gastgezin laag is. Van de respondenten kan 30% geassocieerd worden als *domestic worker* waarbij het aantal uren hoog is. Ook voor de respondenten in het cluster *big sister* (12%) geldt dat het aantal gewerkte uren hoog is, maar in dit laatste geval is er wel sprake van het zich onderdeel voelen van het gezin terwijl dat in het cluster *domestic worker* niet zo is. Bij deze percentages moet wel opgemerkt worden dat het gaat om de uren en beleving zoals opgegeven door *au pairs*. Verder kunnen ook binnen een cluster verschillen bestaan tussen het aantal uren dat een au pair aangeeft te besteden aan kinderverzorging en huishoudelijke taken. De clusters zijn uitgesplitst naar herkomstregio om te kijken of au pairs uit bepaalde regio's zijn oververtegenwoordigd bij bepaalde invullingen van het au-pairschap (tabel 48).

Tabel 48 Aantal respondenten per cluster naar herkomstregio (N=129)

	Au pair	Tourist	Big sister	Domestic	Totaal
Azië	22	2	7	13	44
Latijns-Amerika	26	1	4	13	44
Zuid-Afrika	13	2	2	10	27
VS/Australië	5	0	0	1	6
Oost-Europa	5	0	2	1	8
Totaal	71	5	15	38	129

Uit deze analyse blijkt dat er au pairs uit verschillende herkomstregio's in alle categorieën voorkomen. Het is dus bijvoorbeeld niet zo dat *domestic worker* au pairs alleen uit Azië komen. Uit deze analyse blijkt het belang om stereotype beelden zoals die bestaan over bijvoorbeeld 'onderdanige, uitgebuite Filipijnse au pairs' niet kritiekloos over te nemen en zelfs te repliceren. Ook onder Filipijnse au pairs bevinden zich hoogopgeleide, zelfbewuste jongeren die het au-pairschap als een positieve

ervaring beleven. Tegelijkertijd zijn niet alle Latijns-Amerikaanse en Zuid-Afrikaanse au pairs mondige dames die wel zelf zorgen dat zij niet teveel doen. Wat betreft de naleving van de au-pairregeling en het risico op uitbuiting van de au pair kunnen voor de verschillende clusters uiteenlopende aannames gedaan worden. De respondenten in het cluster *au pair as meant to be* vullen het au-pairschap in volgens de doelstelling van het beleid en voldoen aan de voorwaarden van de regeling. Van de *live in tourist* au pairs kan hetzelfde gezegd worden. Zij zorgen zelf voor de culturele kennismaking met Nederland en verrichten niet meer taken dan toegestaan. Het verschil met het cluster *au pair as meant to be* is de mogelijke ontevredenheid van de gastgezinnen waar zij verblijven. In het cluster *domestic worker* kan de au-pairregeling oneigenlijk gebruikt worden als een verkapte vorm van arbeidsmigratie. De au pair is hier vooral werknemer en besteedt meer uren dan toegestaan aan taken. Zowel het gezin als de au pair kan echter tevreden zijn met de situatie, zeker als er bijvoorbeeld afspraken zijn gemaakt over extra financiële vergoeding bij extra uren. Wel is het zo dat de arbeidsrechtelijke positie van een *domestic worker* die onder de au-pairregeling in Nederland verblijft slechter is dan als zij als arbeidsmigrant in Nederland zou zijn. Er kan onder de au-pairregeling geen beroep worden gedaan op sociale voorzieningen en er is geen verplichting het minimumloon te betalen. In het *big sister* cluster is het risico op uitbuiting van de au pair door het gastgezin waarschijnlijk het grootst. Omdat de au pair zich in deze situatie wel degelijk onderdeel van het gezin voelt is de loyaliteit hoog en wordt het moeilijk voor de au pair om verzoeken om hulp te weigeren. De au pair hoeft dit overigens niet per se als problematisch te ervaren maar als de 30 uur per week systematisch overschreden wordt voldoet de invulling van het au-pairschap in dit cluster niet aan de voorwaarden van de au-pairregeling.

7.2 Conclusies

Het onderhavige onderzoek heeft een zo compleet mogelijk beeld willen schetsen van het huidige au-pairlandschap in Nederland waarbij zowel au pairs, gastgezinnen, bemiddelingsbureaus en relevante (toezichthoudende en uitvoerende) instanties aan bod zijn gekomen. In deze slotparagraaf worden de belangrijkste conclusies uit het onderzoek samengevat en worden de implicaties van de bevindingen kort toegelicht.

Motivaties voor het au-pairschap

De motivaties van au pairs en van gastgezinnen om respectievelijk au pair te willen worden dan wel een au pair in huis te nemen lopen sterk uiteen. Waar au pairs merendeels kiezen voor het au-pairschap om nieuwe ervaringen op te doen, de Nederlandse cultuur te leren kennen en persoonlijke groei te bewerkstelligen en in enkele gevallen om geld te verdienen, kiezen gastgezinnen voor een au pair om dagelijkse, flexibele ondersteuning voor met name de verzorging van (jonge) kinderen beschikbaar te hebben. Deze uiteenlopende motivaties hoeven in principe geen probleem te zijn wanneer au pairs hun taken binnen het gastgezin zien als tegenprestatie voor de kans om naar Nederland te komen en gastgezinnen de au pair niet meer dan 30 uur belasten, voldoende gelegenheid geven activiteiten te ondernemen en de au pair deel van het gezin maken op basis van gelijkwaardigheid. In deze bevindingen komen verschillende theoretische perspectieven ter verklaring van migratie terug. De klassiek economisch aanname ter verklaring van migratie – het verdienen van geld – is in slechts enkele gevallen de belangrijkste drijfveer voor au pairs om naar Nederland te komen. Een bredere opvatting van 'nut', zoals zelfontplooiing, het leren kennen van een andere taal en cultuur en persoonlijke vrijheid

verklaart voor de meerderheid van au pairs de komst naar Nederland. Vanuit de vraagkant is het idee van de gesegmenteerde arbeidsmarkt van belang. Gastouders geven aan de mogelijkheden voor kinderopvang en huishoudelijke ondersteuning die in Nederland bestaan niet voldoende te vinden en het aanbod aan (inwonend) huishoudelijk personeel op de Nederlandse en Europese arbeidsmarkt niet passend voor hun wensen. De sociale netwerktheorie lijkt vooral van belang in het verklaren van de toenemende aantallen Filipijnse au pairs in Nederland. Gastgezinnen die goede ervaringen hebben met hun au pair vragen deze vaak om iemand uit hun eigen netwerk aan te bevelen die na afloop van het au-pairjaar de taken van de huidige au pair kan overnemen. Met name in de Filipijnen is vaak een nichtje of vriendin bereid de taken over te nemen.

Ervaringen met het au-pairschap in Nederland

Ervaringen van au pairs lopen sterk uiteen maar zijn over het algemeen als positief te kenmerken. De meeste au pairs geven aan dat hun verwachtingen voorafgaand aan de komst naar Nederland overeenkomen met hun ervaringen of dat hun ervaringen hun verwachtingen zelfs overtreffen. De au pairs die negatieve ervaringen hebben met het au-pairschap komen niet uit slechts één bepaalde regio van herkomst. Wel is het zo dat veel au pairs (50%) aangeven meer dan 30 uur per week kwijt te zijn aan taken binnen het gastgezin, dat zij niet altijd een vaste dagindeling zijn overeengekomen met het gezin en dat zij soms alleen (langere tijd) verantwoordelijk zijn voor de kinderen. Hoewel deze au pairs vaak ook positieve aspecten van het au-pairschap benadrukken zoals de band met de kinderen en de persoonlijke ontwikkeling door het leven in een ander land, voldoet de invulling van het au-pairschap in deze gevallen niet aan de voorwaarden van de au-pairregeling. Gastgezinnen kiezen voor een au pair om dagelijks flexibele ondersteuning voor met name de verzorging van (jonge) kinderen te hebben. Op basis van het beleid zou hiervoor altijd een alternatief voorhanden moeten zijn. Dit lijkt niet in alle gevallen zo te zijn, en 45% van de au pairs geeft aan wel eens voor langere tijd alleen verantwoordelijk te zijn voor de kinderen als de ouders een weekendje weg of op reis zijn. Hoewel dit met wederzijdse instemming tot stand gekomen kan zijn, is het in strijd met de voorwaarden van de au-pairregeling. Gastgezinnen zijn over het algemeen tevreden met hun keuze voor het au-pairschap. In de incidentele gevallen waar zich problemen voordoen hangt dit samen met het ontbreken van een persoonlijke klik of met uiteenlopende verwachtingen tussen gastgezin en au pair. Uit dit onderzoek komen geen aanwijzingen naar voren dat in Nederland mensenhandel plaatsvindt in relatie tot het au-pairschap. Zo geven alle 129 au pairs aan hun paspoort zelf in bezit te hebben, hun zakgeld zelf te beheren en zich niet beperkt te voelen in hun bewegingsvrijheid.

In vergelijking met studies die in het buitenland onder au pairs gedaan zijn (Korsby, 2010; Chuang, 2013) zijn de ervaringen van au pairs in Nederland over het algemeen positiever. Dit zou samen kunnen hangen met het feit dat internationaal onderzoek naar au pairs vaak berust op slechts enkele interviews, waarbij specifiek gezocht wordt naar informanten die negatieve ervaringen hebben opgedaan.

Bemiddeling

Bij de start van dit onderzoek konden au pair en gastgezin direct met elkaar in contact komen via bijvoorbeeld het persoonlijke netwerk of via internet en kon het gastgezin zelf de aanvraag tot verblijf regelen. Met de inwerkingtreding van de Wet MoMi op 1 juni 2013 is het alleen nog mogelijk om via een bemiddelingsbureau dat door de IND erkend is als referent een verblijfsvergunning voor een au pair te krijgen.

Uit dit onderzoek blijkt dat ervaringen van zowel au pairs als gastgezinnen met au-pairbureaus sterk uiteenlopen. De begeleiding, informatievoorziening en mate van contact verschilt per bureau. Au pairs met klachten geven aan dat zij vaak niet bij hun bureau terecht konden, dat in hun ogen al bij voorbaat op de hand van het gastgezin was. Aangezien au-pairbureaus hun inkomsten grotendeels via de gastgezinnen ontvangen is dit risico niet denkbeeldig. Enkele gastgezinnen geven verder aan de geboden begeleiding het geld niet waard te vinden en betreuren het feit dat zij niet meer zelf een verblijfsvergunning au pair mogen aanvragen en gedwongen worden een bureau in de arm te nemen.

Uit het onderzoek bleek verder dat een klein aantal au-pairbureaus veel geld vroegen voor bemiddeling en een eventuele training. Hier was wel duidelijk een verschil naar regio van herkomst te zien. Met name au pairs uit de Filipijnen hebben vaak hoge bemiddelingskosten en in voorkomende gevallen een borg moeten betalen. Gedurende de loop van dit onderzoek zijn er beleidswijzigingen doorgevoerd die de kosten voor au pairs die verband houden met de voorbereiding op het verblijf in Nederland voor au pairs beperken tot € 34 en die het au pairs verbieden een borg aan een (Nederlands of buitenlands) bemiddelingsbureau of uitwisselingsorganisatie ter beschikking te stellen.

Toezicht op de au-pairregeling

De inreis, de verblijfsvergunningverlening en het vreemdelingentoezicht op de au pairs uit landen die niet behoren tot de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte en de gastgezinnen vallen onder vreemdelingenrechtelijke regels. Dit houdt in dat het toezicht op de regeling grotendeels bij de Vreemdelingenpolitie ligt. De Inspectie SZW kan in actie komen als er op basis van signalen een redelijk vermoeden bestaat dat de WAV wordt overtreden doordat de au pair meer werkt of ander werk verricht dan is toegestaan op grond van het au-pairbeleid. De Inspectie SZW ontvangt hierover slechts enkele signalen per jaar.

Onder de Wet MoMi zijn de au-pairbureaus verantwoordelijk geworden voor naleving van de voorwaarden van de au-pairregeling en kan de IND sancties opleggen aan au-pairbureaus waarvan duidelijk wordt dat zij hun plichten niet nakomen. Ook bureaus die aan au pairs (hoge) bemiddelings- en trainingskosten in rekening brengen kunnen sancties opgelegd krijgen.

Au pairs blijken goed op de hoogte van hun rechten en plichten. Dit wil echter niet zeggen dat zij ook altijd actie ondernemen als zij vinden dat er voorwaarden van de au-pairregeling worden overschreden. Er kan in onderling overleg tussen au pair en gastgezin van de voorwaarden worden afgeweken, maar ook indien de au pair het niet eens is met de gang van zaken kan zij afzien van een klacht vanwege verschillende redenen zoals loyaliteit naar het gezin, geen zin in 'gedoe' of angst de verblijfsvergunning te verliezen.

Culturele uitwisseling of arbeidsmigratie?

De vraag die al in de titel van dit rapport werd opgeworpen, namelijk is het au-pairschap vandaag de dag nog te beschouwen als culturele uitwisseling of is het een vorm van arbeidsmigratie?, is niet zo makkelijk te beantwoorden. Dit hangt samen met zowel verschillen in motivaties tussen au pairs en gastgezinnen als met onduidelijkheden inherent aan het au-pairbeleid zoals dat nu geformuleerd is. Het Nederlandse au-pairbeleid heeft als doel culturele uitwisseling te faciliteren door jongeren de mogelijkheid te geven bij een gastgezin in Nederland in te wonen. Culturele uitwisseling is ook voor het overgrote deel van de au pairs de belangrijkste reden om naar Nederland te komen. Het beleid heeft niet expliciet tot doel de *work life balance* van gastgezinnen te faciliteren of om het au-pairschap tot een alternatieve vorm van kinderopvang te maken. Toch blijkt dit in de praktijk wel de belangrijkste

reden voor gastgezinnen om gebruik te maken van een au pair. Gastgezinnen kiezen voor een au pair om te helpen met de verzorging van kinderen en in mindere mate voor huishoudelijke ondersteuning. Een au pair biedt flexibiliteit en 'ontzorgt' tegen een financieel aantrekkelijke vergoeding. Doordat de au-pairregeling toestaat dat een au pair tot maximaal 30 uur per week²⁹ meehelpt in het gezin ligt het voor de hand dat gastgezinnen van deze mogelijkheid gebruikmaken.

Sinds uit het onderzoek van Miedema et al. (2003, p. 120) bleek dat in zeven tot negen van de tien gastgezinnen op een of andere manier inbreuk gemaakt werd op de regeling, zijn er verschillende maatregelen genomen om oneigenlijk gebruik van de regeling tegen te gaan. Toch blijkt ook uit het onderhavige onderzoek dat in lang niet alle gevallen de voorwaarden van de au-pairregeling nageleefd worden. Strikter toezicht op naleving van de regels zou hiervoor een oplossing kunnen zijn maar dat vergt veel tijd en inspanning van de betrokken instanties. Men kan zich echter afvragen waarom de link tussen culturele uitwisseling en 30 uren taken gemaakt wordt. Een jongere draait mee in het gezin als onderdeel van de culturele uitwisseling maar er zijn in Nederland weinig jongeren die binnen het gezin 30 uur besteden aan huishoudelijke taken of zorg voor broertjes en zusjes. Als het doel van het au-pairprogramma culturele uitwisseling is, zou het mogelijk moeten zijn het aantal uren dat aan taken besteed mag worden naar beneden bij te stellen en meer expliciete eisen te stellen aan culturele uitwisseling, bijvoorbeeld door het verplicht volgen van (taal)cursussen. Wel zouden waarschijnlijk minder gastgezinnen geïnteresseerd zijn in het in huis nemen van een au pair als het aantal uren verlaagd zou worden.

Het au-pairschap zoals dat nu in Nederland wordt ingevuld heeft kenmerken van zowel culturele uitwisseling als (tijdelijke) arbeidsmigratie. Zelfs in de situatie waar de regels worden nageleefd zou men kunnen stellen dat er sprake is van arbeid gezien het hoge aantal uren dat au pairs taken zouden kunnen uitvoeren (bijna volledige werkweek). Culturele uitwisseling is verder niet exact gedefinieerd in de au-pairregeling en het meedraaien in een gezin in Nederland is ook een vorm van de cultuur leren kennen.

Het feit dat gastgezinnen bemiddelingskosten betalen aan een commercieel au-pairbureau dat een contract opstelt tussen au pair en gastgezin zorgt ervoor dat de relatie gastgezin-au pair een contractueel karakter krijgt, waardoor gastgezinnen kunnen gaan denken dat zij 'waar voor hun geld' willen en de au pair meer als werknemer gaan zien. Onder deze omstandigheden kan het 'maximaal 30 uur werkzaamheden' snel omslaan in 'in ieder geval 30 uur'. Onder de Wet MoMi zijn gastgezinnen verplicht een bureau in de arm te nemen wat zou kunnen leiden tot een toename van dit 'contractueel denken'. Dit kan zeker ook het geval zijn als ook de bemiddelingskosten omhoog gaan, iets waar enkele bureaus op zinspeelden nu zij, als verantwoordelijke voor welzijn en terugkeer van de au pair, ook meer risico lopen op bestuurlijke boetes.

Tot slot

Dit onderzoek richtte zich op au pairs die van buiten de Europese Unie naar Nederland komen. Er zijn ook jongeren uit EU landen in Nederland als au pair werkzaam, maar zij zijn geen onderwerp van de onderhavige studie. Ook ongedocumenteerde migranten die werkzaam zijn in kinderverzorging en huishoudelijke werkzaamheden bij privé huishoudens zijn geen onderwerp van deze studie. Toekomstig onderzoek onder deze groepen zou inzicht kunnen verschaffen in de bredere context van *migration and care work* (Van Walsum, 2011).

²⁹ In 2000 werd met TBV 2000-15 de urennorm verlaagd van 30 naar 20 uur (max 5 dagen x 4 uur). Echter, in 2001 is met TBV 2001-29 de norm onder druk van Tweede Kamer weer verhoogd naar 30 uur.

Summary

Au pairs in Nederland **Cultural exchange or labour migration?**

The au pair scheme

The purpose of the au pair scheme is to give young people from outside the European Union the opportunity to become acquainted with Dutch society and culture. The au pair lives with a host family, and in exchange for the facilities the host family offers such as board & lodging and a monthly allowance, he or she performs light household chores and/or babysits the children.

To ensure that au pairs do not perform labour in contravention of the Dutch law on labour by aliens and that au pairs have the opportunity to experience Dutch culture and society, several conditions have to be met in order for au pairs to receive and retain a residence permit. Most importantly, light domestic chores and babysitting is not allowed for more than 30 hours or 5 days a week.

Following a policy change³⁰, from 1 June 2013 onwards an au pair can only come to the Netherlands through an intermediary agency that is recognised as an official sponsor by the Dutch Immigration and Naturalisation Office.

Purpose of the study

In recent years, stories about the improper use of the au pair scheme have cropped up on a regular basis. Allegedly, host families sometimes have their au pair perform labour other than light domestic chores or babysitting, or have them work for more than 30 hours a week, or the au pairs remained in the Netherlands for more than a year. Also, some intermediary agencies have recently been accused of (financially) exploiting au pairs. This improper use of the au pair scheme has led to multiple questions in Dutch parliament on the workings of the au pair scheme.

The purpose of this study is first of all to ascertain whether the au pair scheme is being used improperly and, if so, to what extent and in what way. Therefore, this study is designed to show

what au pairs' most important motives are to come to the Netherlands, as well as to explore the reasons for Dutch families to have an au pair. The study also examines how host families and au pairs assess the au pair experience, whether the au pairs have any complaints, and how the au pair scheme is monitored. Finally, the study describes how intermediary agencies work as well as the experiences of au pairs and host families with the agencies.

Design of the study

To answer the questions above, a multi-method and multi-actor study design was used. Both quantitative and qualitative information was gathered with the help of au pairs, host families, intermediary agencies and key informants. In a web survey developed for this study, 129 au pairs and 139 host families participated (a

³⁰ Modern Migration Policy Act.

response rate of 42 respectively 45%). Furthermore, 59 face-to-face interviews were conducted with au pairs, host families and key informants.

Characteristics of au pairs and host families

The sample of au pairs and host families was compared to the total population from which the sample was selected. The sample was representative in terms of the nationality of au pairs: au pairs from the Philippines, South Africa and Latin America are the largest groups in the sample as well as in the total population. Of the host families, 90% has at least tertiary education and household income levels are generally high.

Motives of au pairs and host families to participate in the au pair scheme

Almost all au pairs stated several reasons for wanting to become an au pair. *Getting to know another culture* was mentioned by almost all respondents. *Adventure, personal growth* and *gaining more freedom* were also frequently stated as motives for joining the au pair programme. Of the respondents 50% agree that *earning money* played a role in their decision to become an au pair. However, for only 7% of the au pairs earning money was the main reason to join the programme.

The vast majority of the host families (92%) report that getting help with taking care of the children was one of the reasons for choosing an au pair. Preferring an au pair over other forms of childcare is not only related to the costs of formal Dutch childcare, but also to the flexibility of childcare at home and the benefits of having the same babysitter all year long. Even though many host families acknowledged the added value of bringing another culture into their home, this was the main reason to join the au pair programme only for mixed nationality couples who want to give their children a bilingual and bi-cultural upbringing.

Experiences

Although the experiences of au pairs vary widely, most au pairs generally value their stay as positive. They feel comfortable with their host family and indicate that they learn a lot about the Netherlands. They also mention gaining a lot of life experience during their stay as an au pair. The majority of au pairs state that their expectations before coming to the Netherlands were met, or that their experiences even surpassed their expectations. The only exception concerns the number of hours they have to work. Of au pairs 28% spend more time on household chores than they had expected. Moreover, 50% of au pairs say they spend more than the officially permitted 30 hours on these tasks. This contradicts the information given by host families, who indicate that their au pairs spend an average of 27 hours a week on household chores and babysitting. The discrepancy between the hours indicated by the au pairs and the host families may relate to different perceptions on *what constitutes a task*, although we cannot rule out that host families feel uncomfortable about admitting that their au pairs spend more than 30 hours per week on tasks within the household.

Also, some au pairs report that other conditions of the au pair programme are sometimes violated. Of au pairs 45% mention that they have been left responsible for the children for an extended period of time, for example when the parents went away for the weekend. Almost half of the au pairs furthermore performed household

chores that might be considered as non-light chores, such as cleaning the bathroom. Even though these are violations of the conditions of the programme, many au pairs do not mind, especially if they receive extra pay for these tasks or if they get along very well with their host family.

If the au pairs have complaints about their stay or the programme in general, then these mostly concern the low allowance, the lack of support from the intermediary agency that they used, or the amount of hours they need to work. This study did not find any indications that the au pair programme is being used for human trafficking purposes. All au pairs were in possession of their passport and controlled their allowance themselves.

Intermediary agencies

There are more than 35 intermediary agencies in the Netherlands that mediate between au pairs and host families. Host families pay between € 525 and € 1,750 per year for the services of the agency. Some agencies previously charged au pairs for compulsory preparation courses. However, since the au pair scheme defines the purpose of the programme as cultural exchange, the Dutch Immigration and Naturalisation Office (IND) does not consider it necessary for au pairs to follow mandatory courses and thereby to spend a large sum of money to receive an au pair residence permit. Therefore, in October 2012 it was decided that intermediary agencies are not allowed to charge au pairs more than € 34 in fees.

Of au pairs 42% report (mostly) positive experiences with their agency while 24% reports negative experiences. Host families much more often report positive experiences.

Monitoring the au pair scheme

The au pair scheme is monitored primarily by the Immigration and Naturalisation Office and the Aliens Registration Office. The IND verify the personal particulars of the au pair and the host family during the application for a temporary residence permit. After the residence permit is granted, the Aliens Registration Office sometimes pays a visit to the household in which the au pair is staying, but neither the au pair nor the host family are checked intensively to verify whether they are abiding by the rules. The labour inspection only takes action if tipped that an au pair is working illegally. This happens very rarely. After the policy change of 1 June 2013, the intermediary agencies were given more responsibility in making sure that the au pair is doing well and that both parties are complying with the conditions of the au pair programme. Intermediary agencies that fail to fulfil this responsibility can be excluded from being an official intermediary by the IND.

Typology

Based on the survey findings, relations between the au pair and the host family can be characterised in four different ways.

- *Au pair as meant to be* In this relation, the au pair and the host family have a relation.
- As intended by the scheme: the au pair lives on equal terms with the rest of the family (is part of the family), and she does not work more than 30 hours.

- *Big sister* This type of relation is characterised by the au pair's sense of being a member of the family. As a result, she feels responsible for the well-being of the family and spends more than 30 hours on household chores and childcare.
- *Live-in tourist* Au pairs in this cluster do not feel they are part of the family and try to engage as little as possible with household chores and babysitting. For this group, being an au pair can be a convenient means to travel and experience Dutch culture, and au pair-related tasks may be seen as a burden.
- *Domestic worker* In this cluster the relation between the au pair and the host family can better be described simply as an employer-employee relationship. The au pair is responsible for a large part of the household work and childcare, yet does not feel part of the family. The au pair may also perform heavier household work (sometimes for an extra fee).

Further analyses show that different types of relationships are not directly related to the nationality of the au pair.

Cultural exchange or labour migration?

According to the au pair scheme, the most important reason to become an au pair should be the opportunity to get to know Dutch society and culture. This was in fact the main reason for the majority of au pairs to come to the Netherlands. The financial aspect is the main motivation for just a minority of the au pairs. The most important reason for the host families to recruit an au pair is to obtain help in caring for their children. Since under the current au pair scheme a substantial number of hours per week can be devoted to tasks within the host family, both parties can benefit from the au pair programme. However, if the work the au pair has to perform includes heavier household work and exceeds the number of hours agreed upon, it is easy to interpret this as a form of (cheap) labour migration.

Whether the au pair scheme is used improperly is often difficult to establish, because some aspects of the scheme are vague. The line between 'light' and 'heavy' domestic chores, a definition of what counts as cultural exchange and what exactly is meant by the availability of an alternative for the au pair are not specifically defined in the scheme. The number of hours an au pair works is difficult to check, not only due to the nature of the tasks but also because they are performed within the private sphere of the household. Moreover, au pairs themselves are unlikely to complain to official institutions; first of all because they do not always perceive a violation of the conditions as problematic, but also because they often feel like a part of the family, and this brings with it a different type of relationship than an employer-employee relationship.

Concluding remarks

Overall, both au pairs and host families evaluate the au pair programme as a positive experience. This does not mean, however, that they strictly and consistently adhere to all conditions set by the au pair scheme. Violations most often concern the numbers of hours worked, the purported lack of an alternative for the au pair, and the assignment of heavy household chores.

Literatuur

- Anderson, B. (2000). *Doing the dirty work?: The global politics of domestic labour*. Palgrave: Macmillan.
- Aubert, V. (1956). The housemaid: An occupational role in crisis. *Acta Sociologica*, 1(3), 149-158.
- Calleman, C. (2010). From status via contract and social private law to the free movement-Regulation of Domestic Work in Sweden. *Stockholm Institute for Scandinavian Law*, 347-366.
- Castles, S., & Miller, M.J. (2009). *The age of migration: International population movements in the modern world* (4e ed.). Palgrave: Macmillan.
- Chuang, J.A. (2013). The U.S. Au pair program: Labor exploitation and the myth of cultural exchange. *Harvard journal of law & gender*, 36, 269-345.
- Cox, R., & Narula, R. (2003) Playing happy families: Rules and relationships in au pair employing households in London, England. *Gender, Place & Culture*, 10(4), 333-344.
- Esveltdt, I., Kulu-Glasgow, I., & Schoorl, J. (1995). *Migratiemotieven, migratienetwerken en partnerkeuze van Turken en Marokkanen in Nederland*. Den Haag: NIDI.
- Goedings, S. (2008). Echtgenotes, mijnarbeiders, au pairs en soldaten: De pionnen op het Europese schaakbord: Gender en de Europese migratieonderhandelingen, 1950-1968. *Tijdschrift voor sociale en economische geschiedenis*, 5(1), 49-74.
- Hess, S. & Puckhaber, A. (2004). 'Big Sisters' are better domestic servants?! Comments on the booming au pair business. *Feminist Review*, 72, 65-78.
- ILO (2005). *Trafficking for forced labour: How to monitor the recruitment of migrant workers: The ILO special action programme to combat forced labour*. Genève: ILO.
- Jennissen, R.P.W. (red.) (2012). *De Nederlandse migratiekaart: Achtergronden en ontwikkelingen van verschillende internationale migratietypen*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers. Onderzoek en beleid 299.
- Korsby, T.M. (2010). *Au pair and trafficked? Recruitment, residence in Denmark and dreams for the future: A qualitative study of the prevalence and risk of human trafficking in the situations and experiences of a group of au pairs in Denmark*. Odense: National Board of Social Services.
- Miedema, F., Post, B., & Woldringh, C. (2003). Voor geld of van Gogh? Evaluatie au pair regeling. Nijmegen: ITS.
- Øien, C. (2009). *On equal terms? An evaluation of the Norwegian au pair scheme*. Oslo: Fafo. Fafo-report 2009-29.
- Oosterbeek-Latoza, D. (2007). The Filipina Au Pairs in the Netherlands. In F.M. Hoegsholm (red.), *In de olde worlde: Views of Filipino Migrants in Europe* (pp. 192-203). Quezon City: Philippine Social Science Council and Philippine Migration Research Network.
- Parrenas, R.S. (2001). *Servants of globalization: Women, migration and domestic work*. Stanford, CA: Stanford University press.
- Piper, N. (red.) (2008). *New perspectives on gender and migration: Livelihood, rights and entitlements*. London: Routledge.
- Stark, O., Bloom, D.E. (1985). The new economics of labor migration. *The American economic review*, 75(2), 173-178.
- Stenum, H. (2011). *Abused domestic workers in Europe: The case of au pairs*. Brussel: European parliament; Directorate general for internal policies, Policy department C, Citizens' rights and constitutional affairs.

- Sollund, R. (2010). Regarding au pairs in the Norwegian welfare state. *European Journal of Women's Studies*, 17, 143-160.
- Vermeulen, G., & Balcaen, A. (2007). 'The au pair sector'. In G. Vermeulen (red.), *EU quality standards in support of the fight against trafficking in human beings and sexual exploitation of children: Exploratory study of the potential and feasibility of self-regulation and public-private co-operation* (pp. 125-151). Antwerpen/Apeldoorn: Maklu.
- Vlieger, A. de. (2011). *Domestic workers in Saudi Arabia and the Emirates: A socio-legal study on conflicts*. New Orleans: Uitgeverij Quid Pro.
- Walsum, S. van (2011). Regulating Migrant Domestic Work in the Netherlands: Opportunities and Pitfalls. *Canadian Journal of Women & Law*, 23(1), 141-165.
- Williams, F., Gavanas, A. (2008). The intersection of child care regimes and migration regimes: A three-country study. In H. Lutz (red), *Migration and domestic work: A European perspective on a global theme* (pp. 13-28). Londen: Routledge.
- Yodanis, C. (2005). Foreign visitor, exchange student, or family member? A study of au pair policies in the United States, United Kingdom, and Australia. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 25(9), 41-64.